

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**FUNKCE POLOVĚTNÝCH VAZEB VE ŠPANĚLŠTINĚ
A JEJICH EKVIVALENTY V ČEŠTINĚ**

Vedoucí práce: Mgr. Jana Pešková, Ph.D.

Autor práce: Josef Paukeje

Studijní obor: Učitelství francouzského jazyka pro 2.stupeň ZŠ

Učitelství španělského jazyka pro 2.stupeň ZŠ

Ročník: 7.

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne:..... Podpis: .....

Poděkování:

Rád bych tímto poděkoval své vedoucí Mgr. Janě Peškové, Ph. D. za poskytnutí cenných rad při redakci této diplomové práce.

OBSAH:

Anotace.....	6
Anotation.....	7
Úvod.....	8
ČÁST TEORETICKÁ:	
I. Polovětné konstrukce podle českých autorů.....	10-38
1. Neosobní slovesné tvary a jejich uplatnění.....	10-22
Závěr k části 1.	21-22
2. Dělení polovětných konstrukcí podle jejich funkce.....	22-36
a) Funkce polovětných konstrukcí s gerundiem.....	22-28
b) Funkce polovětných konstrukcí s infinitivem.....	28-32
c) Funkce polovětných konstrukcí s participiem.....	33-36
Závěr k části 2.	36-38
Celkové shrnutí oddílu I.	38
II. Polovětné konstrukce podle španělských autorů	38-84
1. Definice, typy a vybrané charakteristiky polovětných konstrukcí.....	39-47
Závěr k části 1.	48
2. Dělení polovětných konstrukcí podle funkce.....	48-79
polovětné konstrukce časové.....	53-58
polovětné konstrukce příčinné.....	58-63
polovětné konstrukce účelové.....	63-65
polovětné konstrukce způsobové.....	66-68
polovětné konstrukce podmínkové.....	68-75
polovětné konstrukce přípustkové.....	75-78
přísudkové polovětné konstrukce odkazující na podmět a předmět věty hlavní.....	78-79
Závěr k části 2.	81
Celkové shrnutí teoretické části.....	82-83
ČÁST PRAKTICKÁ:	
Úvod	84-85
Oddíl I. : Rozbor díla „Konec hry“ od Julia Cortáзара	86-109
1. Polovětné konstrukce s gerundiem.....	86-93

Závěr k části 1.	93
2. Polovětné konstrukce s infinitivem.....	93-105
Závěr k části 2.	105
3. Polovětné konstrukce s participiem.....	105-107
Závěr k části 3.	107
VYHODNOCENÍ údajů oddílu I.	108
Závěr k oddílu I.	108-109
Oddíl II. : Rozbor díla „R.U.R“ od Karla Čapka	109-122
1. Polovětné konstrukce s gerundiem.....	110-114
Závěr k části 1.	114
2. Polovětné konstrukce s infinitivem.....	114-118
Závěr k části 2.	117-118
3. Polovětné konstrukce s participiem.....	118-119
Závěr k části 3.	119
VYHODNOCENÍ údajů oddílu II.	120
Závěr k oddílu II.	121-122
Celkové shrnutí praktické části.....	123
Resumen	124-125
Bibliografie	126-127
Přílohy	128-136

ANOTACE

Funkce polovětných konstrukcí ve španělštině a jejich ekvivalenty v češtině

Tato diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část a zabývá se výskytem polovětných konstrukcí tvořených některým z neosobních slovesných tvarů ve španělském jazyce a volbou jejich ekvivalentů při překladu do češtiny.

Cílem této práce je poskytnout přehled vlastností, zvláštností a dalších poznatků o polovětných konstrukcích ze španělsky a česky psaných zdrojů. Široké spektrum gramatik, publikací a skript, včetně dvoujazyčného elektronického korpusu literárních děl, přináší nejen velké množství informací o těchto konstrukcích, ale také rozbor volených jazykových prostředků při překladu z jednoho jazyka do druhého a vyhodnocení získaných údajů.

ANOTATION

Function of semi-sentential constructions in Spanish and their equivalents in Czech

This graduation theses (thesis) is divided into theoretical and practical part and researches the occurrence of these constructions made by some of the impersonal verbal forms in spanish language and the selection of their equivalents while translating to czech language.

The goal of this thesis is to provide a summary of qualities, particularities and other pieces of knowledge of semi-sentential constructions from various czech written and spanish written sources. A large spectra of grammatical books, publications and scripts including a bilingual electronical corpus of literary pieces brings not only many information of mentioned constructions but also an analysis of selected linguistic resources which are needed to their translation from one language to another. The data evaluation is included as well.

ÚVOD

Tato diplomová práce pojednává o problematice polovětných konstrukcí ve španělštině, které tvoří nedílnou součást jejího slovesného systému. Práce je rozdělena na teoretickou část, rozdělenou dále na dvě kapitoly. První kapitola přináší rozbor polovětných konstrukcí v souvislosti s neosobním slovesným tvarem, který je vytváří a zároveň s funkcí, kterou ve výpovědi vyjadřují. Obsahuje množství konkrétních příkladů v jednotlivých částech a pracuje výhradně se zdroji psanými česky. Druhá kapitola teoretické části se zabývá stejným rozbohem, na rozdíl od předcházející kapitoly však čerpá ze zdrojů psaných španělsky.

V teoretické části se snažím přiblížit názory různých autorů, rozebíraje stanoviska a definice španělských i českých gramatických publikací a dalších zdrojů zabývajících se tímto jevem. V úvodní kapitole rozebírám podrobněji základní definice pojmu „*polovětné vazby*“, z jakých prvků se tyto vazby skládají a jejich základní charakteristiku. Další kapitoly pojednávají o jednotlivých typech polovětných vazeb v závislosti na neosobním slovesném tvaru je vytvářejícím, tedy o polovětných vazbách s *gerundiem*, *participiem* a *infinitivem* a samozřejmě jejich funkcí. Každá tato kapitola obsahuje příklady polovětných konstrukcí, kapitola čerpající z českých zdrojů potom i jejich překlad do češtiny.

Praktická část této diplomové práce spočívá v rozboru jazykových prostředků volených při překladu polovětných konstrukcí z jednoho jazyka do druhého, věnuje se tedy studiu možností překladu polovětných konstrukcí ze španělštiny do češtiny a překladu českých ekvivalentů do španělštiny pomocí některé polovětné konstrukce. Pro tento účel poslouží dva vybrané knižní tituly dostupné v elektronickém korpusu textů, z nichž jeden je španělsky psaným originálem přeloženým do češtiny a druhý česky psaným dramatem přeloženým do mnoha jazyků nevyjímaje španělštinu. V praktické části jde tedy o snahu vytvořit analýzu výskytu polovětných konstrukcí v španělském originálu, které jsou do češtiny přeloženy různými prostředky a následné porovnání s překladem nalezených jazykových prostředků v českém původním textu, které byly do španělštiny přeloženy nějakou polovětnou konstrukcí. Praktická část se bude opírat o vybrané poznatky získané ze španělsky i česky psaných zdrojů, přičemž důraz bude

kladen na výběr výrazových prostředků v daném překladu a důvody mající vliv na zvolení takových prostředků.

Existence polovětných konstrukcí a jejich výskyt v obou jazycích je úzce spjata s neosobními slovesnými tvary, jejichž výskyt se v obou jazycích výrazně liší. Teorie předpokládaných rozdílů v rozboru polovětných konstrukcí v obou literárních dílech vychází i z odlišného druhového zařazení obou jazyků, z čehož je patrné, že se z hlediska lingvistického, mluvnického i funkčního polovětné konstrukce a jejich ekvivalenty v obou jazycích nebudou ve většině případů shodovat. Autoři překladů budou jistě volit takové výrazové a gramatické prostředky, aby se překlad po stylistické stránce přizpůsobil pravidlům a zákonitostem daného jazyka.

ČÁST TEORETICKÁ

Polovětné konstrukce

Cílem praktické části je definovat termín „*polovětné vazby*“, porovnat různé definice těchto konstrukcí jednotlivých autorů španělských i českých gramatik, popřípadě dalších zdrojů a popsat společné charakteristiky a rozdíly všech jejich typů.

I. Polovětné konstrukce podle českých autorů

Úvodní kapitola konkrétněji pojednává o polovětných konstrukcích, jejich podobě, prvcích, které se podílejí na jejich tvorbě, a funkci, kterou ve větěném celku zastávají. V kapitole budou podrobně rozebírány údaje získané z publikací českých autorů.

Úvodní kapitola by měla obsahovat jednoduchou, základní definici jevu, o kterém budou pojednávat nejen jednotlivé kapitoly, ale i celá práce.

I když se v jednotlivých českých i španělských gramatikách setkáme s některými nepatrnými rozdíly v informacích o polovětných konstrukcích, hlavní odlišností mezi autory je především rozdílný prostor tomuto tématu vymezený, resp. někteří autoři se této problematice věnují velmi podrobně, zatímco jiní ji ve svých publikacích zmiňují spíše okrajově, nebo jen jako součást týkající se jiného, v dané kapitole rozebíraného, jevu.

Po prostudování několika zdrojů bych základní definici pojmu „**polovětná vazba/konstrukce**“ interpretoval následovně : ¹... *polovětnou konstrukcí rozumíme takovou konstrukci, v níž se přímo pojí podmět nebo jiný větný člen s neosobními slovesnými tvary, jimiž jsou participium, gerundium a infinitiv, bez přítomnosti slovesa v osobní formě...* . Jedná se o konstrukce dvou typů, prvním typem je polovětná konstrukce vázaná , tedy „*construcción conjunta*“, ve které podmět neosobního slovesného tvaru souvisí s nějakým členem věty řídící, druhým typem je polovětná konstrukce absolutní, „*construcción absoluta*“ , jejíž neurčitý slovesný tvar má podmět vlastní, který s podmětem věty řídící nesouvisí. Charakteristika, společné prvky,

---

¹ vlastní definice

případné rozdíly a zvláštnosti všech tří výše zmiňovaných neosobních tvarů slovesa a obou typů polovětných konstrukcí budou podrobně probrány v následujících řádcích :

1. Neosobní slovesné tvary, jejich vlastnosti a uplatnění

Následující část o neosobních slovesných tvarech nás obeznámí o jejich podobě, bude pojednávat o jejich základních vlastnostech, o schopnosti těchto tvarů vytvářet různé typy konstrukcí, o typologii těchto konstrukcí a o jejich možnostech překladu ze španělštiny do češtiny. Tato část se bude opírat o informace z několika českých zdrojů.

Podle Veselé a kolektivu autorů (2004 :15-16) jsou infinitiv neboli neurčitek, gerundium a participium tvary, které nevyjadřují osobu, číslo ani slovesný způsob. Jinými slovy: jsou to tvary mající sice predikační sémantiku, postrádající však predikační formu, vyjádřenou zmíněnými slovesnými kategoriemi a přibližující se tak k jiným neslovesným prostředkům. Pro infinitiv je takovým neslovesným prostředkem substantivum, participium se takto přibližuje k adjektivu a pro gerundium je takovým neslovesným prostředkem adverbium.

Neosobní tvary slovesa jsou dále definovány jako tvary, které nemohou samy od sebe vyjadřovat čas, ve kterém probíhá děj a který se odhaduje pomocí příslovcí, různých typů příslovečných určení a jiných vyjadřovacích okolností.

Bohumil Zavadil (1995 : 187) ve svých skriptech obohacuje definici těchto tří neosobních slovesných tvarů dále tím, že je definuje jako tvary „**polopredikační**“, které sbližuje se slovesy to, že lexikálně pojmenovávají procesy, a s neslovesnými prostředky to, že na rozdíl od osobní slovesných tvarů nevyjadřují gramatické kategorie predikační povahy.

Autor dále definuje infinitiv jako tvar, který pojmenovává proces bezpříznakově co do průběhu a který plní ve větě funkci syntaktického substantiva tím, že zaujímá pozice obvyklé právě pro substantivum. Gerundium je tvar, který pojmenovává proces s důrazem na jeho průběh, čímž ve větě zaujímá funkci syntaktického adverbia a participium definuje jako neosobní slovesný tvar, který ve většině případů pojmenovává proces s důrazem na jeho skončenost a zaujímá ve větě funkci adjektiva. Zjednodušením Zavadilovy definice by proto mohl být výrok autorů ostravské publikace, že infinitiv je

slovesné substantivum, gerundium se považuje za slovesné adverbium a participium za slovesné adjektivum.

Dalším důležitým faktem ohledně těchto tří neosobních slovesných tvarů, kterým se ve svých skriptech podrobně věnuje pouze Bohumil Zavadil (1995 : 188-189) je jejich začlenění mezi slovní druhy. Ačkoliv bychom po přečtení předešlých řádků mohli zaváhat nad tím, zda bychom neosobní slovesné tvary zařadili mezi slovesa, nebo spíše k jiným, jmenným slovním druhům, jejichž syntaktickou funkci ve větě zaujímají, všichni autoři ve svých publikacích řadí tyto slovesné tvary právě ke slovesům nejen ze sémantického hlediska, ale i proto, že si udržují některé slovtvorné a gramatické vlastnosti slovesa. Takovými vlastnostmi jsou podle Zavadila (1995 : 188-189) (1,2,3,4,5,6):

1. Tvoří se od stejných tvarotvorných základů jako osobní, finitní slovesné tvary

2. Stejně jako osobní slovesné tvary bývají často doplněny o morfologické adverbium *(1a,b,c)*:

*1a.: Empezó a cantar **alegremente**.*

*1b.: Se fue cantando **alegremente**.*

*1c.: .Una canción cantada **alegremente**.*

3. Infinitiv spolu s gerundiem vyjadřují relativní časové vztahy předčasnosti a současnosti k procesu pojmenovanému osobním slovesným tvarem *(2a,b,c,d,e,f)*:

*2a.: Siento mucho **tener** que irme (současnost)*

*= Mrzí mě, že **musím** odejít.*

*2b.: Siento mucho **haber tenido** que irme. (předčasnost)*

*= Mrzí mě, že **jsem musel** odejít.*

*2c.: Me alegro de **verte**. (současnost)*

*= **Jsem rád**, že tě **vidím**.*

*2d.: Me alegro de **haberte visto**. (předčasnost)*

*= **Jsem rád**, že **jsem tě viděl**.*

*2e.: **Saliendo** de la casa, se cayó en la escalera. (současnost)*

*= **Při vycházení/ Když vycházel** z domu, upadl na schodech.*

*2f.: **Habiendo salido** de la casa, se cayó en la escalera. (předčasnost)*

*= **Když vyšel** z domu, upadl na schodech.*

4. Infinitiv i gerundium mohou řídit **přímý předmět** (3a,b):

3a.: Al ver **a su amigo**, se puso a conversar **con él**.

3b.: Teniendo tan poco tiempo, no podemos hacer**lo**.

5. Infinitiv i gerundium mohou vytvářet pasivní tvary, což velmi úzce souvisí se vztahem předčasnosti a současnosti k procesu pojmenovanému osobním slovesným tvarem vysvětleném v bodu 3 (4 a,b,c,d):

4a.: Le molestaba **ser observado** por todos.

= Obtěžovalo ho, že ho všichni **pozorují**.

---> 4b.: Le molestaba **haber sido observado** por todos.

= Obtěžovalo ho, že ho všichni **pozorovali**.

4c.: **Siendo observado** por todos, se sentía mal.

= Jelikož ho všichni **pozorovali**, cítil se špatně.

---> 4d.: **Habiendo sido observado** por todos, se sentía mal.

= Jelikož ho (**předtím**) všichni **pozorovali**, cítil se špatně.

6. Infinitiv, gerundium i participium se mohou vztahovat k explicitnímu pojmenování původce procesu, který samy pojmenovávají. Tím vzniká obdoba predikačního vztahu „podmět – přísudek“. Jelikož tyto neosobní slovesné tvary nenesou žádné predikační kategorie, tedy vyjádření osoby, čísla a slovesného způsobu, nejedná se o predikační proces úplný, ale pouze částečný, který autor nazývá procesem „**polopredikačním**“. Termín „**polopredikační proces**“ je úzce spjatý s pojmem „**kondenzory**“, tedy jakýmsi „**zhušťovateli**“ sémantického obsahu, který by se dal složitěji vyjádřit vytvořením vedlejší věty obsahující nějaký osobní slovesný tvar. Pojem „**kondenzory**“ proto zahrnuje všechny tři neosobní slovesné tvary, jejichž polopredikační funkcí ve španělštině získáme dva typy konstrukcí:

a) konstrukce vázané („**construcciones conjuntas**“): konstrukce, ve kterých se pojmenovaný proces vztahuje k syntaktickému substantivu, které je začleněno do řídicí věty obsahující sloveso v osobní formě (většinou jako subjekt = *S1*, nebo objekt = *O1*). Takové substantivum proto zastává dvojí syntaktickou funkci, kterou autor pojmenovává jako explicitně syntaktickou funkci a implicitně syntaktickou funkci. Explicitně

syntaktická funkce substantiva znamená, že toto substantivum vystupuje jako větný člen ve větě s osobním slovesným tvarem (S1,O1), implicitně syntaktická funkce znamená, že to samé substantivum zároveň plní funkci pojmenování subjektu kondenzované polopredikace (S2). Pro pochopení této skutečnosti mohou posloužit následující příklady (5 a,b,c,d,e,f,g,h):

5a.: *Se fue para no estorbar.* = *Odešel, aby nepřekážel.* (S1=S2)

5b.: *Todos tenéis la posibilidad de verlo.* *Všichni máte příležitost to vidět.* (S1=S2)

5c.: *La vimos llorar.* = *Viděli jsme ji brečet.* (O1=S2)

5d.: *Le ordenaron callar.* = *Nakázali mu mlčet.* (O1 = S2)

5e.: *Saliendo de la casa, tropezó.* = *Vycházeje z domu, zakopl.* (S1=S2)

5f.: *Los sorprendió besándose.* = *Přistihl je, jak se líbali.* (O1=S2)

5g.: *La mujer se detuvo sorprendida.* = *Žena se překvapeně zastavila.* (S1=S2)

5h.: *La vi muy desesperada.* = *Zdála se mi velmi zoufalá.* (O1=S2)

b) konstrukce absolutní („construcciones absolutas“) : jsou konstrukce, ve kterých má každý kondenzor, tedy neosobní slovesný tvar, svůj explicitní subjekt, jenž nikterak větněčlensky nesouvisí s řídící větou obsahující osobní slovesný tvar a pouze ji doplňuje o další informace různého charakteru. Výše zmiňovaný subjekt má nejčastěji podobu **substantiva** nebo **zájmena** a umísťuje se za neosobní slovesný tvar, ke kterému se vztahuje. Například (6a,b,c):

6a.: *Al tener tiempo **yo**, no lo tienes tú.* = *Když mám čas já, tak ho nemáš ty.*

6b.: *No sabiendo **tu mamá** dónde estás, puedes quedarte conmigo.* = *Když maminka neví, kde jsi, můžeš zůstat u mě.*

6c.: *Terminada **la Segunda Guerra Mundial**, la mayor parte de Silesia pasó a poder de Polonia.*
= *Když skončila druhá světová válka, byla většina Slezska připojena k Polsku.*

Zavadil dále uvádí (1995 : 189) že, pokud je tento subjekt pojmenovatelný, objevuje se v polovětné absolutní konstrukci vyjádřený alespoň pomocí zájmena. Pokud nijak vyjádřený není, znamená to, že je nulový (7a,b,c):

7a.: *De no ser tan tarde, subiría.* = *Kdyby nebylo tak pozdě, šel bych nahoru.*

7b.: *Lloviendo tan poco, la tierra se seca.* = *Když prší tak málo, zem vysychá.*

7c.: *Si a la alegría la llaman Electra, convenido.* = *Říkají-li radosti Elektra, nic proti tomu.*
Výjimečně se také můžeme setkat s absolutní polovětnou konstrukcí bez explicitního subjektu. To je však možné pouze tam, kde pojmenování tohoto subjektu zcela vyplývá z kontextu (7d):

7d: *Luego de abrazarse me presentó y entramos.* = *Když se objali, představil mě a šli jsme dovnitř.*

Veselá a kolektiv (2004 : 62,72,77) doplňuje definici těchto typů konstrukcí o další informace. Podle ní lze tyto konstrukce definovat jako tvary mezi vedlejší větou obsahující osobní slovesný tvar a větným členem. Jádrem těchto konstrukcí je vždy nějaký neosobní slovesný tvar, tedy gerundium, participium nebo infinitiv, které mají v polovětné konstrukci tzv. adjacenty, tedy prvky, které se k těmto neosobním slovesným tvarům přímo vážou. Participium, gerundium i infinitiv mají v polovětných konstrukcích různou funkci, gerundium v nich ve většině případů zastává funkci přívlastku, příslovečného určení, nebo přímého předmětu, participium má funkci příslovečného určení, přímého předmětu, ale také přívlastku. Pokud však participium plní funkci právě přívlastku, liší se od ostatních jeho funkcí tím, že je nositelem mluvnických kategorií : slovesného čísla a slovesného rodu. Infinitiv v polovětné konstrukci taktéž zastává více funkcí. Stejně jako ostatní neosobní slovesné tvary plní funkci příslovečného určení a přímého či předložkového předmětu, jako jediný neosobní slovesný tvar však může infinitiv v polovětné konstrukci plnit i funkci podmětu. Další společnou vlastností všech tří neosobních slovesných tvarů je fakt, že nejsou závislé na žádném jiném osobním slovesném tvaru. Nepatrný rozdíl mezi participiem, gerundiem a infinitivem způsobuje jejich schopnost vyskytovat se v polovětné konstrukci nejen v jednoduchém, ale i složeném tvaru. Tato schopnost se však týká pouze gerundia a infinitivu, participium samo o sobě takovouto schopnost nemá, podílí se ovšem na tvorbě složeným infinitivů a gerundií. Složený tvar gerundia získáme přidáním participia k jednoduchému tvaru gerundia od slovesa „haber“ = („**habiendo**“ + **participium**), složený infinitiv získáme rovněž přidáním tvaru participia k jednoduchému infinitivnímu tvaru slovesa „haber“ = („**haber**“ + **participium**). Rozdíl mezi jednoduchými a složenými tvary obou neosobních slovesných forem vyskytujících se v polovětných konstrukcích spočívá

v časové relativitě děje v těchto konstrukcích obsaženého. Jinými slovy: jednoduché tvary gerundia a infinitivu objevující se v polovětné konstrukci vyjadřují současnost děje této konstrukce s dějem věty řídicí, složené tvary obou neosobních slovesným forem objevujících se v polovětné konstrukci naopak vyjadřují předčasnost děje této konstrukce s dějem věty řídicí. Tuto skutečnost zmínil ve svých skriptech také Bohumil Zavadil (viz.bod 3, str.5). Doplňující informací a zároveň dalším nepatrným rozdílem mezi gerundiem a zbývajícími dvěma neosobními tvary sloves je skutečnost, že polovětná konstrukce tvořená gerundiem může mít s řídicí větou, do níž se začleňuje i vztah souřadný a tím pádem i schopnost vyjadřovat následnost děje této konstrukce vůči ději věty řídicí.

Podle „*Moderní gramatiky španělštiny*“ od S.J.Baéze, J. Dubského a J. Králové (1999 : 92-94) mají neurčité slovesné tvary ve španělštině daleko širší uplatnění než v češtině. Podobně jak tomu bylo ve skriptech Bohumila Zavadila, jsou i podle této publikace *infinitiv,gerundium a participium* řazeny mezi slovesné tvary, které nevyjadřují kategorie osoby, čísla, času , rodu a způsobu, které mohou vytvářet dva typy konstrukcí:

1. KONSTRUKCE ZÁVISLÉ: kdy podmětem neurčitého slovesného tvaru je některý člen věty řídicí (8):

8.: *Aunque **nacido** en Barcelona en 1919, **Bruno hubo de** trasladarse, **siendo** muy joven, a Italia, donde iba a adquirir sus primeros conocimientos de arte.*
= *I když **se Bruno narodil** v Barceloně kolem roku 1919, **musel se ještě jako** velmi mladý přestěhovat do Itálie, kde měl získat své prvotní znalosti o umění.*

2. KONSTRUKCE ABSOLUTNÍ: kdy neurčitý slovesný tvar má vlastní podmět (9):

9.: *Cuatro personas, entre ellas dos bomberos, perdieron la vida la pasada madrugada **al incendiarse una discoteca** en Madrid.*
= *4 osoby, mezi nimi dva hasiči, zahynuly v brzkých ranních hodinách **při požáru** **diskotéky** v Madridu.*
(*4 osoby , mezi nimi dva hasiči, zahynuly v brzkých ranních hodinách v Madridu, **když tam začala hořet jedna diskotéka.**)*

Publikace Baéze, Dubského a Králové (1995 : 95-97) dále popisuje polovětné konstrukce s ohledem na neosobní tvar slovesa , který je vytváří. Prostor věnovaný této problematice je však menší než tomu bylo v předcházejících dvou publikacích :

a) INFINITIV

Infinitiv se v polovětných vazbách nevyskytuje až tak často jako gerundium a participium. Na rozdíl od češtiny má infinitiv ve španělštině dva tvary – tvar jednoduchý (*hablar, comer, vivir*) a tvar složený (*haber hablado, haber comido, haber vivido*) . Jednoduchý infinitiv se v polovětných vazbách nejčastěji uplatňuje s předložkou a určitým členem „**a+el (al)**“ (10c) a časovými předložkami jakými jsou například : **después de** (10a), **antes de** (10b) apod..² :

10a.: **Después de venir Silvia, todos abandonaban la casa.**

= *Po příchodu Silvie všichni opouštěli dům.*

10b.: **Antes de conocer más a Pedro , no sabíamos casi nada de él.**

= *Před poznáním Petra jsme o něm téměř nic nevěděli. / Nevěděli jsme o Petrovi téměř nic předtím, než jsme ho poznali.*

10c.: **Al pasar por la calle Ignacio , me di cuenta de su cara enfadada.**

= *Když šel Ignacio ulicí, všiml jsem si jeho našťavané tváře.*

Složený infinitiv není podle autorů ve španělštině tak častý jako jednoduchý a používá se zejména v polovětných vazbách (11), nebo také například v různých typech perifrastických konstrukcí.:

11.: *Mario Conde y su consejo de administración fueron destituidos del Banco Español del Crédito **por haber timoneado** mal la institución.*

= *Mario Conde a jeho správní rada byli odvoláni z Banco Español de Crédito, **protože** tuto instituci špatně **vedli**.*

---

² vlastní příklady

b) GERUNDIUM

Baéz, Dubský a Králová (1995 : 95-97) v případě polovětných konstrukcí vytvářených gerundiem a plnovýznamovým slovesným tvarem také poukazují na dvojí charakter těchto polovětných konstrukcí. Gerundium má ve španělštině také dva tvary, je ho možné užívat v činném i trpném rodě, v polovětných konstrukcích je však častější **jednoduchý tvar (12a,b,c) .:**

12a.: *El ladrón escapó, **siendo detenido** una semana después.*
= Zloděj uprchl, **byl** však **zatčen** o týden později. (trpný rod)

12b.: ***Desafiando** a los hados, hay que tener cuidado con los gatos negros.*
= **Bez ohledu** na pověry je třeba si dávat pozor na černé kočky.

12c.: ***Refiriéndose él** a nuestro siglo , nos podemos convencer que .....*
= **Má-li** už **na myslí** naše století, můžeme se přesvědčit..... .

Autoři této publikace poukazují v souvislosti s větným členem, který je v přímé závislosti s neosobním slovesným tvarem, v tomto případě tedy gerundiem, na další fakt. Příklady (13) a (14) vypovídají o tom, že v závislých konstrukcích existují dvě možnosti, kdy podmětem gerundia je substantivum ve funkci :

a) **podmětu (13) :**

13. ....*el ladrillo aparece en las esquinas y **enmarcando** las ventanas.....*
= ...cihly se objevují v rozích a **okolo** oken také.....

b) **přímého předmětu (14) :**

14. ....*te imagino **trabajando** como agente de viaje*
= představuji si tě , **jak pracuješ** jako delegát

Autoři také poukazují na složené gerundium. Příklad tvaru **složeného gerundia** v polovětných konstrukcích je následující (15):

15.: *La persona que vemos delante la vemos **como habiendo sido otra persona.***

= *Osoba, kterou vidíme před sebou, vidíme jako **by** to **bývala byla** jiná osoba.*

c) PARTICIPIUM

Na rozdíl od češtiny, ve španělštině existuje pouze přičestí trpné, které má jen jednoduchý tvar a které se ve složených slovesných časech vyskytuje jen v neměnném tvaru rodu mužského a které v ostatních užitích vyjadřuje shodu v rodě a čísle se svým podmětem. V polovětných konstrukcích vyjadřuje zejména **předčasnost**, např. (16a,b) :

16a.: **Llegados hasta allí**, ya no se puede ir para atrás.
= **Když (jsme) došli až sem**, už se nedá jít nazpět.

16b.: **Abierta** solamente el 28 de octubre, ya podemos encontrar muchos errores.....
= **Po svém otevření** 28.října už vykazuje hodně chyb .....

Podrobné informace o vlastnostech neosobních slovesných tvarů a jejich schopnosti vytvářet polovětné konstrukce typické pro španělský jazyk nalezneme v práci Bohumila Zavadila (1995 : 189-190). Zavadil obohacuje problematiku polovětných konstrukcí o pojem „kondenzory“, jak bylo výše uvedeno v bodě č.6 ve výčtu vlastností neosobních slovesných tvarů na straně 10. Kondenzory, tedy neosobní slovesné tvary - gerundium, participium a infinitiv, se v češtině vyskytují v daleko menší míře než ve španělštině. Důvodem toho jsou právě polovětné absolutní konstrukce, které v češtině neexistují a které je třeba do češtiny překládat jinými gramatickými prostředky. Četný výskyt neosobních slovesných tvarů a konstrukcí, které jsou schopny vytvářet, je ve španělštině spjatý s odlišným členěním reality, než jak je to obvyklé v češtině. Český jazyk totiž realitu vyčleňuje na množství procesů, které jsou mezi sebou vzájemně koordinovány či subordinovány, čímž má tendenci k tomu pojímat i doplňující okolnosti děje procesuálně. Rozdíl mezi posloupností vyprávěných dějů a jejich procesuálně pojatými okolnostmi není formulován příliš význačně. Na rozdíl od češtiny však španělština interpretuje stejnou realitu jako jediný elementární děj nebo proces a všechno ostatní vnímá jako jeho prvky nebo doplňující okolnosti, které použitím kondenzorů získávají jakýsi nehybný statut. Tím se kontrast mezi hlavním dějem a jeho procesuálními okolnostmi zvýrazňuje i formálně, což souvisí s tendencí španělštiny

k výrazovému rozlišování mezi rovinou základní dějové linie a rovinou doplňujících okolností děje nebo posloupnosti dějů.

Ač by se to na první pohled nemuselo zdát, s neosobními slovesnými tvary se dá pracovat snadněji než s vedlejšími větami. Je to dáno především jejich základní vlastností, tedy tím, že tyto tvary nevyjadřují téměř žádné mluvnické kategorie. Vhodné jsou zejména v literárních dílech či odborných textech, kde bývají velmi často používána dlouhá myšlenkově složitá souvětí, např.(17):

17.: *La mujer iba adelante, **moviéndose** con fatigosa lentitud, **entrebriendo** la boca para respirar y **sosteniendo** en sus brazos a un niño.*
= Žena pokračovala dál, **poohybovala se** pomalu a s námahou, **oddychovala** s pootevřenými ústy a v náručí **tiskla** dítě.

Jak je patrné z předešlého Zavadilova příkladu (1995 : 189-190), hlavní rozdíl mezi češtinou a španělštinou spočívá právě ve volbě mluvnických a výrazových prostředků při překladu z jednoho jazyka do druhého. Při překladu z českého do španělského jazyka je třeba brát na vědomí tendenci španělštiny „kondenzovat“ predikátory vyjadřující **doplňující okolnosti** (18a,b):

18a.: *Odcházel domů **a dělal si plány** na zítřek.*
= *Se iba a su casa **haciendo proyectos** para el día siguiente.*

18b.: ***Když hovoříme** o jazyce, musíme brát v úvahu všechny roviny abstrakce.*
= ***Hablando** de la lengua, tenemos que tomar en consideración todos los niveles de abstracción.*

Pokud však překládáme ze španělštiny do češtiny, je naopak důležité neosobní slovesné tvary ve výpovědi dostatečně „odkondenzovat“, tedy zaměnit je za jiné vyjadřovací prostředky, zejména **vedlejší věty** (19a,b,c):

19a.: ***Al entrar** en la estación me pareció reconocerle, pero no lo podía creer.*
= ***Když jsem přicházel** na nádraží, zdálo se mi, že ho poznávám, ale nemohl jsem tomu uvěřit.*

19b.: *Pero de cualquier modo es terrible que ese bicho asqueroso esté ahí, **mirándome** como si fuera un queso enorme.*

= V každém případě je hrozné, že tam to odporové zvíře stále sedí **a civí na mě**, jako bych byl nějaký obrovský kus sýra.

19c.: **Admitido**, pues, el carácter autónomo del comportamiento gestual, la cinésica se sitúa al margen del conductismo y la teoría de la información.

= **Když tedy přistoupíme na to**, že gestikulace je autonomní povahy, stavíme tím kinetiku na pomezí behaviorismu a teorie informace.

Závěr k části 1. :

Problematika neosobních slovesných tvarů a konstrukcí, které mohou vytvářet, je rozsáhlá. Nedá se však říci, že by se v publikacích vybraných českých autorů našlo mnoho rozdílů ve faktech o těchto tvarech a konstrukcích, lze si však povšimnout rozdílného prostoru jim v publikacích věnovanému. Zatímco Bohumil Zavadil pojednává ve svých skriptech o této problematice velmi konkrétně, uvádí velké množství faktů a příkladů, autoři Králová, Baéz a Dubský a kolektiv autorů ostravské univerzity se zabývají tímto tématem méně do hloubky a poukazují pouze na některé vlastnosti neosobních slovesných tvarů a jejich schopnosti vytvářet oba typy polovětných konstrukcí.

V souvislosti s hlavními myšlenkami jednotlivých autorů o této problematice bychom měli zmínit některé nové pojmy, se kterými jsme se v rozboru vlastností polovětných konstrukcí setkali. Nejzajímavějšími pojmy jsou především pojmy Bohumila Zavadila, který ve své práci poukazuje na „polopredikační“ charakter neosobních slovesných tvarů => tedy to, že tyto tvary nevyjadřují, až na výjimky, mluvnické kategorie plně predikačního charakteru. Druhým důležitým Zavadilovým pojmem je bezesporu pojem „kondenzory“, jimiž se rozumí právě neosobní slovesné tvary, tedy gerundium, participium a infinitiv. Tento pojem autor závodí v souvislosti s vlastnostmi všech těchto tří tvarů. Autor zmiňuje jejich schopnost „zhušťovat“ významový obsah věty, který by jinak musel být vyjádřen osobními slovesnými tvary a dalšími syntaktickými prostředky. V souvislosti s neosobními slovesnými tvary, neboli kondenzory, autor rozděluje polovětné konstrukce na dva základní typy : „polovětné konstrukce vázané“ a „polovětné konstrukce absolutní“. Absolutní polovětné konstrukce jsou ty konstrukce, ve kterých má participium, infinitiv nebo gerundium vlastní vyjádřený podmět, který se větněčlensky nijak nespojuje s větou řídící. Vázanými

polovětnými konstrukcemi se rozumí ty konstrukce, jejichž podmět je totožný s podmětem věty řídicí. Pro tento druhý typ vázaných polovětných konstrukcí používají autoři Baéz, Dubská a Králová společně s autory Veselá, Reska a Jašek jiný pojem, narozdíl od Zavadila tyto konstrukce nazývají „polovětnými konstrukcemi závislými“ a stručně je definují jako konstrukce, ve kterých je nějaký člen hlavní věty právě podmětem neurčitého slovesného tvaru v polovětné konstrukci. Králová a kolektiv autorů se však ve své práci podrobněji zabývají polovětnými konstrukcemi absolutními a poukazují například na možnost gerundia a infinitivu vytvářet složené tvary, přičemž oba tyto tvary mají schopnost vytvářet jiné časové rozpětí děje polovětné konstrukce vůči ději věty řídicí.

Na závěr této kapitoly stojí za zmínku Zavadilovy poznatky o překladu polovětných konstrukcí ze španělštiny do češtiny. Autor poukazuje na fakt, že ve španělštině se daleko častěji užívá neurčitých slovesných tvarů a polovětných konstrukcí než v češtině. Tvrdí, že zatímco v češtině se realita rozčleňuje na množství různých procesů, jež bývají ve španělštině vyjádřeny jedním dějem a ostatní procesy jsou vnímány jen jako okolnosti nebo různé elementy doplňující tento děj. S tímto poznatkem také souvisí odlišná základní dějová linie s rovinou doplňující a posloupnost jednotlivých dějů v obou jazycích. Podstatný rozdíl tedy spočívá ve volbě jazykových a gramatických prostředků při překladu z jednoho jazyka do druhého, čemuž se podrobněji bude věnovat praktická část této diplomové práce.

2. Dělení polovětných konstrukcí podle jejich funkce

Následující část pojednává o druzích polovětných konstrukcí s ohledem na jednotlivé neosobní slovesné tvary a funkci dané polovětné konstrukce. V této části budou opět sloužit jako zdroje vybrané české gramatiky a skripta.

a) FUNKCE POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ S INFINITIVEM :

Infinitiv je bezesporu neosobním slovesným tvarem, který je schopen vytvářet mnoho typů polovětných konstrukcí s různými funkcemi. Je to zapříčiněno rozsáhlým množstvím předložek a předložkových spojení, které se společně s infinitivem podílí na tvorbě těchto konstrukcí. Jak už bylo řečeno v předcházející podkapitole, infinitiv plní

v polovětných konstrukcích vícero funkcí. Podobně jako ostatní neosobní slovesné tvary plní funkci příslovečného určení a přímého či předložkového předmětu, jako jediný neosobní slovesný tvar však může infinitiv v polovětné konstrukci plnit i funkci podmětu.

Nejpočetnější skupinou polovětných konstrukcí s infinitivem jsou ty konstrukce, ve kterých infinitiv zastává funkci nějakého druhu příslovečného určení. Přehledný seznam možných konstrukcí v závislosti na předložce, která je společně s infinitivem vytváří, nalezneme v příručce Sylvie Hamplové „*Stručná mluvnice španělštiny*“ (1996 : 234). Podle autorky se vazba „*předložka + infinitiv*“ do češtiny nejčastěji překládá vedlejšími větami, nebo jmennými vazbami. Pokud tato polovětná infinitivní konstrukce nahrazuje příslovečnou účelovou větu, musí být podmět slovesa řídící věty shodný s podmětem infinitivu dané konstrukce. U ostatních druhů vět se podmět slovesa řídící věty s podmětem infinitivu shodovat nemusí, bylo by jej však třeba explicitně vyjádřit, aby nedocházelo k zbytečným nejasnostem ve výpovědích. Polovětné konstrukce s infinitivem, plnící funkci příslovečného určení tedy nejčastěji vyjadřují (Hamplová, 1996 : 235-237) :

1. ÚČEL (řídící sloveso a infinitiv musí mít tentýž podmět) : nejčastějšími předložkami a výrazy jsou „*a, para, a fin de, por, con el objeto de*“ apod. např. (1a,b):

1a.: *Tuvimos que consultar la guía de teléfonos para averiguar tu dirección .*
= *Museli jsme hledat v telefonním seznamu, abychom zjistili tvou adresu.*

1b.: *Entrevistamos al presidente del Círculo de Historia con el objeto de tener más información a cerca de su funcionamiento*
= *Měli jsme rozhovor s jeho předsedou, abychom získali více informací o činnosti dějepisného kroužku .*

2.ZPŮSOB : zejména pomocí předložky „*sin*“
např.(2a,b) :

2a.: *Sin concederme lo que te pido, no te vayas.*
= *Aniž mi poskytněš to, co od tebe žádám, neodcházej.*

2b.: *Caminaron otro trecho sin decir palabra.*
= *Kráčeli další kus cesty, aniž pronesli slovo.*

3. PŘÍČINU : pomocí předložek „*de, por*“

např. (3a,b):

3a.: ***De tener*** yo esta conversación contigo, Silvia se alegra mucho.
= Silvia je velmi ráda, ***že si mohu*** s tebou takto pohovořit.

3b.: ***Por haberle acompañado*** tú hasta su casa, Miguel te agradecerá.
= Za to, ***že jsi ho doprovodil*** až domů, ti Miguel poděkuje.

4. PODMÍNKU : prostřednictvím předložek „*a, de*“

např. (4a,b):

4a.: ***A decirle yo*** eso, no iba hasta allí.

= ***Kdybych mu to řekl***, nešel by až tam.

4b.: ***De haber tenido*** tanto edad, me hubiera portado diferentemente.

= ***Kdybych byl*** tak starý jako on, byl bych se choval jinak.

5. PŘÍPUSTKU :

prostřednictvím předložek „*con, a pesar de*“

např. (5a,b) :

5a.: ***A pesar de tener poco tiempo de creado***, el círculo ha desplegado una serie de actividades.
= ***Přestože byl vytvořen před nedávnem***, rozvinul kroužek řadu akcí.

5b.: ***Con estar tan enfermo***, trabaja bastante

= ***Na to, že je tak nemocný***, pracuje dostatečně..

6. RŮZNÉ ČASOVÉ VZTAHY :

a) předčasnost – pomocí „*antes de*“

např. (7) :

7.: ***Antes de entrar*** en el edificio, ***tienes*** que subir unas escaleras.

= ***Dříve, než vstoupíš*** do budovy, musíš vyjít pár schodů.

b) současnost – pomocí „*al*“

např. (8a,b):

8.: *Los gases, **al dilatarse**, se vuelven más livianos y tienden a subir.*
= **Když se** plyn **roztahují**, stávají se lehčími a jeví tendenci stoupat.

8b.: *Fue el lunes, **al volver yo** del cine.*
= Bylo to v pondělí, **když jsem se vracel** z kina.

c) následnost – pomocí „*después de*“

např. (9a,b) :

9a.: *Esteban Salas muere en 1803, un año **después de escribir** Beethoven su segunda sinfonia.*
= Esteban Salas umírá 1803, rok **poté ,co** Beethoven **napsal** svou II.symfonii.

9b.: ***Después de haber acomodado mi** equipaje en el hotel, me arreglé y salí a la calle.*
= **Když jsem uložil** svá zavazadla v hotelu, upravil jsem se a vyšel na ulici.

d) časovou a místní mez - prostřednictvím „*hasta*“

např. (10a,b) :

10a.: *Estuvimos allí **hasta salir** la luna.*
= Byli jsme tam, **dokud nevyšel** měsíc.

10b.: *El prado erizado de cardos se extendía **hasta unirse** a lo lejos noc el cielo.*
= Louka zarostlá bodlácím byla tak rozlehlá, **že** v dálce **splývala** s nebem.

Druhou možnou funkcí, kterou může infinitiv polovětné konstrukce vyjadřovat, je funkce podmětu. Infinitiv vyjadřující funkci podmětu se může v polovětné konstrukci vyskytovat se členem „*el*“, ale i bez členu. Ukázkové příklady infinitivů v polovětných konstrukcích s touto funkcí je možné nalézt v publikaci (Veselá a kol., 2004: 63) (11a,b,c) :

11a.: *Sabía que **el solo decírselo** a él iba a aliviarla, pero no lo hizo para no preocuparlo.*
= Věděla, že by si ulevila, **kdyby mu to řekla**, co jí je, ale nechtěla, aby si dělal starosti.

11b.: *Quítate, quítate de ahí, que me da bascas **sólo el verte**.*
= Táhni, táhni odtud, dělá se mi nanic, **jen když tě vidím**.

11c.: *Verte crecer y descubrir el mundo me parecía mil veces más interesante que las Naciones Unidas y sus ambiciosos programas para mejorar la suerte del planeta.*
= *Dívat se, jak rosteš a objevuješ svět, mi připadalo tisíckrát zajímavější než celé Spojené Národy i s jejich ambiciózními plány na zlepšení osudu planety.*

Další funkcí, kterou může infinitiv polovětné konstrukce vyjadřovat, je funkce předmětu, který se dále dělí na dva typy. Prvním typem je předmět přímý („*implemento*“), druhým typem je tzv. předmět předložkový („*suplemento*“). Aby se jednalo o polovětnou konstrukci, ve které infinitiv vyjadřuje funkci předmětu přímého, musí být infinitiv této konstrukce tvořen slovesem vyjadřujícím vnímání, pocitovém nebo smyslovém, jakými jsou například slovesa : „... *ver, oír+ inf., mandar, prohibir, creer, sentir,...*“. Názornými příklady takovýchto konstrukcí jsou příklady (12 a,b,c,d) popsané v publikaci autorů ostravské univerzity, Veselý a kol. (2004: 63-64) :

12a.: *Toda la noche la oí llorar y suspirar.*
= *Celou noc jsem slyšel, jak pláče a vzdychá.*

12b.: *Fermina Daza había oído hablar de maleficios africanos, pero ninguno tan pavoroso como ese.*
= *Fermina Daza slychala kdysi o všelijakých afrických kouzlech, ale jaktěživa se nedoslechla o něčem tak hrůzostrašném.*

12c.: *En cambio, había oído decir que los buques fluviales eran una delicia porque no se balanceaban como los de mar.*
= *Zato slyšela, že taková plavba na říčním parníku je prý hotová slast, jelikož se nekymácí jako mořská loď.*

12d.: *El doctor Urbino, que creía haberlo oído todo, no había oído nunca nada igual.*
= *Doktor Urbino, který se domníval, že už všechno na světě slyšel, jaktěživ nezaslechl podobnou věc.*

Infinitiv tedy může být i ve funkci předmětu předložkového. Polovětné konstrukce, ve kterých se vyskytuje infinitiv s tímto typem funkce, mohou mít následující podobu (Veselý a kol., 2004 : 64) (13a,b,c):

13a. : *Al doctor Juvenal Urbino, le bastó con verlo desde la puerta para reconocer el enemigo.*

= Doktoru Juvenalu Urbino stačil jediný pohled ode dveří a hned nepřítele rozpoznal.

13b.: Pensó también en subir al tapanco, para deshacer la cama.

= Pomyslel si taky, že si zajde nahoru na půdu a ustele postel.

13c.: Miró después al cielo, admirándose de hallarlo lo mismo que todos los días.

= Podívala se na oblohu a podivila se, že je právě taková jako jindy.

Posledním specifickým druhem polovětných infinitivních konstrukcí jsou polovětné konstrukce s absolutním infinitivem a vlastním vyjádřeným podmětem (Veselá a kol., 2004 : 68–69). Těmto vazbám se říká polovětné konstrukce absolutní, jejichž podmět se neshoduje s podmětem věty řídicí a mívá podobu substantiva nebo osobního zájmena, které se klade ve většině případů za infinitiv. Infinitiv v těchto konstrukcích vystupuje zejména ve funkci přísllovečného určení různých typů v závislosti na předložce, která mu předchází. Ukázkovými příklady mohou být (14 a,b,c,d,e) (Zavadil, 1995 : 193) :

14a.: Por decirlo **tú**, tiene que ser **verdad**.

= Protože to říkáš **ty**, musí to být **pravda**.

14b.: De saberlo **tu padre**, estaríamos perdidos.

= Kdyby se to dozvěděl **tvůj otec**, byli bychom ztraceni.

14c.: No quiero hacerlo sin saberlo **mi hermano**.

= Nechci to udělat bez vědomí **mého bratra**.

14d.: Antes de llegar **la policía**, estaremos listos.

= Než se dorazí **policie**, **budeme** hotovi.

14e.: Después de hablar **el director**, pusieron la película.

= Po projevu **ředitele** pustili ten film.

Jak autor dále uvádí, tento typ konstrukcí je ve španělštině velmi frekventovaný, patří však spíše do sféry psaného, literárního nebo odborného jazyka, pro mluvený jazyk jsou podle něho typičtější klasické vedlejší věty (15 a,b,c,d,e) :

15a.: Por decirlo tú, tiene que ser verdad.

= *Puesto que lo dices tú, tiene que ser verdad.*

15b.: *De saberlo tu padre, estaríamos perdidos.*

= *Si tu padre lo supiera, estaríamos perdidos.*

15c.: *No quiero hacerlo sin saberlo mi hermano.*

= *No quiero hacerlo sin que lo sepa mi hermano.*

15d.: *Antes de llegar la policía, estaremos listos.*

= *Antes de que lleque la policía, estaremos listos.*

15e.: *Después de hablar el director, pusieron la película.*

= *Después de que habló el director, pusieron la película.*

Poukazuje však i na to, že jiná syntaktická zkoumání hovoří o tom, že při rozhodování se mezi použitím polovětné konstrukce s infinitivem a předložkami vyjadřujícími účel „*para*“ a klasickou vedlejší příslovečnou větou s osobním slovesným tvarem a spojkami „*para que*“, rozhoduje také to, zda se podmět takové konstrukce liší od podmětu věty řídicí nebo nikoli. Pokud jsou tyto podměty totožné, téměř vždy je použito polovětné konstrukce s infinitivem (16a), pokud se však tyto podměty liší, použije se v naprosté většině případů vedlejší věty s osobním slovesným tvarem. (16b):

16a.: *Para montar un negocio, mis padres se han instalado en Zaragoza.*

= *Moji rodiče se přestěhovali do Zaragoza, aby tam začali obchodovat.*

16b.: *Juan va a abrir una lata de sardinas, para que Silvia le pueda preparar un bocadillo.*

= *Juan otevře plechovku sardinek, aby mu Silvia mohla připravit bagetu.*

b) FUNKCE POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ S GERUNDIEM :

Gerundium je dalším neosobním slovesným tvarem, tedy tvarem, který nevyjadřuje osobu, číslo, ale ani slovesný způsob a který se v hojné míře podílí na tvorbě různých typů polovětných konstrukcí. (Veselá a kol., 2004: 72) Na rozdíl od vět vedlejších se do větového celku začleňuje přímo, bez spojovací výrazu, do češtiny se zpravidla překládá právě jako věta vedlejší. Gerundium je tvar, který se může v polovětné konstrukci

vyskytovat ve dvou formách – formě jednoduché (*-ando,-iendo*) a formě složené (*habiendo + participium*), přičemž každá z těchto forem vyjadřuje ve větě jiné časové rozpětí děje, jednoduché gerundium vyjadřuje v polovětné konstrukci současnost s dějem věty řídicí, složené gerundium vyjadřuje předčasnost děje polovětné konstrukce vůči ději obsaženému ve větě řídicí. Stejně jako infinitiv plní gerundium v polovětné konstrukci více funkcí. Může to být funkce přímého předmětu, přívlastku, nebo také příslovečného určení.

V publikaci Bohumila Zavadila (1995 : 196) se můžeme setkat s některými zvláštnostmi, které jsou na rozdíl od ostatních neosobních slovesným forem typické pro gerundium. Podle autora je to především to, že gerundium se liší například od infinitivu tím, že se nespojuje téměř s žádnými předložkami, tím však připouští více možných sémantických interpretací, např. (17) :

17.: *Teniendo trabajo, no extraño la calle.* →

- Když mám práci, po ulici se mi nestýská. (časový vztah)
- Jestliže mám práci, po ulici se mi nestýská. (podmínkový vztah)
- Protože mám práci, po ulici se mi nestýská. (příčinný vztah)

Jedinou předložkou , která může neosobnímu slovesnému tvaru gerundia předcházet je předložka „*en*“, která vždy vyjadřuje předčasnost děje polovětné konstrukce vůči ději věty řídicí, např. (18a,b) :

18a.: *En acabando de comer, saldré contigo.*
= *Jakmile dojím, půjdu s tebou ven.*

18b.: *En haciéndolo yo, lo hacían todos.*
= *Hned, co jsem to začal dělat já, začali to dělat všichni.*

Předtím, než rozčleníme polovětné konstrukce s gerundiem podle funkce, kterou ve větě vyjadřují, je třeba ještě rozdělit gerundium na dva typy. Nejpráhledněji tyto dva rozdílné typy gerundia definovala Sylva Hamplová (1996 : 239-240). První typem je tzv. „*gerundium závislé*“, o kterém hovoříme tehdy, vztahuje-li se ke stejnému podmětu jako sloveso v určitém tvaru (19 a,b), nebo pokud je řídicím slovesem některé ze sloves s významem myšlení či smyslového vnímání, jakými jsou například „ ... *ver, oír, mirar,*

observar, hallar...“ popřípadě slovesa označující nějaké znázorňování , tedy například „... *dibujar, pintar, describir, representar...*“ , a podmětem gerundia je přímý předmět této věty (20a,b) :

19a.: *Lo aceptó **sonriendo**.*

= *Přijal to s **úsměvem**.*

19b.: ***Estudiando** adquiere instrucción.*

= ***Studiem** nabývá vzdělání.*

20a.: ***Vi** a mi amigo **esperando** delante del teatro.*

= ***Viděl** jsem přítele, **jak čeká** před divadlem.*

20b.: *El padre **halló** al hijo **llorando**.*

= *Otec **našel** syna, **jak pláče**.*

Druhým typem , je takzvané „*gerundium absolutní*“ , tedy to gerundium, jehož podmět se neshoduje s podmětem slovesa v určitém, osobním tvaru, a ani s přímým předmětem. Podmět tohoto gerundia je vždy třeba vyjádřit a bývá mu ve většině případů postponován. Konstrukce tohoto typu nazýváme, jak už bylo v úvodní podkapitole uvedeno, konstrukcemi absolutními. Ukázkové příklady nalezneme například v Zavadilově publikaci (1996 : 199) (21a,b,c) :

21a.: ***Diciéndolo** tú, tiene que ser mentira.*

= ***Když to říkáš** ty, musí to být lež.*

21b.: ***Ayudando** todos, acabará pronto la tarea.*

= ***Když všichni pomohou**, bude s tím úkolem brzy hotový.*

21c.: ***Permitiéndolo** Dios, mañana comenzaremos el viaje.*

= ***Dá-li Bůh**, zítra se vydáme na cestu.*

Co se týká funkcí gerundia v polovětných konstrukcích, jednou ze základních funkcí reprezentovanou mnoha příklady je bezesporu funkce **příslůvečného určení**

různého typu. V příručce Sylvie Hamplové je tato funkce rozdělena následovně (1996 : 241-242) :

Gerundium, závislé i absolutní, může v polovětných konstrukcích vyjadřovat:

1. PŘÍČINU :

např. (22a,b) :

22a.: *Dijo que, hallándose sin acomodo, aceptaba lo que le ofrecían.*
= Řekl, že přijímá, co mu nabízejí, jelikož je bez přístřeší.

22b.: *Aurelia ha bajado la vista al suelo, temiendo la explosión que creía inevitable.*
= Aurelia sklopila zrak k zemi, obávajíc se výbuchu, který považovala za nevyhnutelný.

2. ZPŮSOB :

např. (23) :

23.: *Los movimientos migratorios en México están regulados por el Estado, no permitiéndose la entrada más que a 120 000 inmigrantes por año.*
= Stěhování obyvatelstva do Mexika je řízeno státem tak, že se nepovoluje vstup více než 120 000 přistěhovalců ročně.

3. ČASOVÉ VZTAHY (současnost nebo bezprostřední předčasnost) :

např. (24a,b) :

24a.: *Viéndolo tan sonriente le pregunté si había hecho algún buen negocio.*
= Když jsem ho viděl tak usměvavého, zeptal jsem se ho, zda neuzavřel nějaký dobrý obchod.

24b.: *Habiendo leído el libro, lo guardé.*
= Když jsem tu knihu dočetl, schoval jsem ji.

4. PODMÍNKU:

např. (25a,b)

25a.: *Sólo conociendo este problema perfectamente, Ud. Podría resolverlo con éxito.*
= Jenom kdybyste znal tento problém dokonale, mohl byste ho úspěšně vyřešit.

25b.: Lloviendo tanto, se perdería la cosecha.
= Kdyby tolik pršelo, zničila by se úroda.

5. PŘÍPUSTKU:

např. (26) :

26.: Siendo buena la visibilidad, no hemos logrado tomar buenas fotografías.
= Ačkoli byla dobrá viditelnost, nepodařilo se nám udělat dobré fotky.

6. DŮSLEDEK:

např. (27) :

27.: España constituye un país esencialmente marítimo, siendo este tipo de comunicaciones base de su comercio.
= Španělsko je převážně námořní stát, přičemž tento typ dopravních spojů je základem jeho obchodu.

Druhou významnou funkcí gerundia v polovětných konstrukcích je funkce **předmětu přímého**. Gerundium se však v této funkci může vyskytovat pouze po slovesech smyslového vnímání jako například : „, *oír, ver, sentir, contemplar, observar* , apod.“ .Ukázkové příklady této funkce nalezneme v publikaci autorů z ostravské univerzity (Veselá a kol., 2004 : 73) (28a,b) :

28a.: La veía entrando y saliendo de la casa.

= Viděla ji, jak vchází a vychází z domu.

28b.: Vi a una muchacha cogiendo manzanas.

= Viděl jsem dívku, jak trhá jablka.

Další funkcí gerundia v polovětné konstrukci je funkce **přívlastku neshodného**. V tomto případě má gerundium stejnou funkci jako věta vztavná (*gerundium + rozvíjející větný člen*) a podstatné jméno, ke kterému se váže, musí být podmětem věty řídicí (Veselá a kol., 2004 : 73-74) (29) :

29.: (...) *lo ultimo que ella vio antes de hundirse en la oscuridad fue a Jaime mirándola con amor, (...)*

= *Poslední, co viděla, než upadla do temnot, byl Jaime, který se na ni s láskou díval, (...)*

c) FUNKCE POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ S PARTICIPIEM :

Participium, neboli přičestí minulé, je posledním neosobním slovesným tvarem, který se podílí na tvorbě polovětných konstrukcí. (Veselá a kol., 2004 : 77) Stejně jako infinitiv a gerundium je i participium tvar, který neobsahuje téměř žádné gramatické kategorie, které jsou u osobních, určitých slovesných tvarů vyjádřeny povinně. Participium v polovětné konstrukci většinou plní funkci příslovečného určení, předmětu přímého, nebo přívlastku. V souvislosti s poslední zmiňovanou funkcí přívlastku, je třeba dodat, že pokud participium v polovětné konstrukci zastává právě tuto funkci, je výjimečně, na rozdíl od infinitivu a gerundia, nositelem gramatických kategorií čísla a rodu. Tato skutečnost však není jediným rozdílem mezi participiem a zbylými dvěma neosobními slovesnými tvary. Další podstatné rozdíly zmiňuje ve svých skriptech také Bohumil Zavadil (1995 : 199-200). Uvádí, že participium podobně jako infinitiv s gerundiem kondenzuje predikaci, ale s oběma uvedenými kondenzory nesdílí úplně všechny vlastnosti. Participium totiž samo o sobě netvoří pasivní konstrukce, může však samo o sobě pasivní význam vyjadřovat, dále nevytváří žádné složené tvary, samo do nich však vstupuje jako jejich lexikální prvek a nemůže řídit přímý předmět. Pomocí slovesa „haber“ a významového slovesa končícího na *-ido/-ado*, tedy tvaru mužského rodu jednotného čísla, se participium podílí na vytváření řady složených časů a složených neurčitých tvarů. Jakožto kondenzor tvoří participium konstrukce **vázané** (30a,b,c) i **absolutní** (31a,b) :

30a.: *Juan viene **cansado**.*

= *Juan přichází **unavený**.*

30b.: *Encontré a Juan **afligido**.*

= *Zastihl jsem Juana **zarmouceného**.*

30c.: *La dejó **desesperada**.*

= *Zanechal ji tam celou **zoufalou**.*

31a.: ***Leído el libro**, Pedro empezó a escribir.*

= *Když knihu dočetl, dal se Pedro do psaní.*

31b.: *Caído el árbol, todos hacen leña.*

= *Když je strom na zemi, všichni z něj dělají dříví.*

Pokud jde o funkce přičestí minulého v polovětných konstrukcích, uveďme si jako první opět funkci **příslowečného určení** různých typů. Participium může tuto funkci plnit ať má stejný podmět jako věta řídící, nebo odlišný. Pokud má polovětná konstrukce s participiem totožný podmět s podmětem věty řídící, jedná se o konstrukci vázanou (viz.př.31a,b), pokud se však podmět polovětné konstrukce od podmětu věty řídící liší, jedná se konstrukci absolutní (viz.př.32a,b). Všechny tyto vazby s funkcí příslowečného určení, které se do češtiny překládají buď vedlejší větou, nebo jmennou vazbou, vyjadřují (Hamplová, 1996 : 244-245):

1. ČASOVÉ VZTAHY:

např. (32a,b) :

32a.: *Vuelto a Venezuela, Bolívar estableció relación con la selecta sociedad de Caracas.*

= *Když se Bolívar vrátil do Venezuely, navázal styk s nejvybranější společností Caracasu.*

32b.: *Después de lograda la independencia de España, Méjico se convitió en una monarquía constitucional.*

= *Poté, co Mexiko dosáhlo nezávislosti na Španělsku, stalo se konstituční monarchií.*

2. ZPŮSOB:

např. (33a,b) :

33a.: *En Méjico, el presidente ejerce el poder ejecutivo durante seis años, **auxiliado por 13 secretarios de Estado.***

= *V Mexiku vykonává prezident výkonnou moc po šest let, **příčemž mu pomáhá 13 státních tajemníků.***

33b.: *Se fue **cansado de haber trabajado tanto.***

= *Odešel, **unaven po takové práci.***

3. PŘÍPUSTKU (někdy se spojkami *aunque* a *si bien*):

např. (34) :

34.: *El libro, **si bien retocados algunos capítulos**, podría tener un gran éxito.*
= *Kniha by mohla mít velký úspěch, **ačkoli byly některé kapitoly přepracovány.***

4. PODMÍNKU :

např.: (35) :

35.: ***Cambiada la fecha del congreso**, participarían en él más especialistas.*
= ***Kdyby se změnilo datum sjezdu**, zúčastnilo by se ho více specialistů.*

5. PŘÍČINU:

např.: (36a,b) :

36a.: ***Agotada mi paciencia**, me volví de espaldas al intruso.*
= ***Jelikož mi došla trpělivost**, obrátil jsem se k vetřelci zády.*

36b.: ***Caído el gobierno**, se procedió a formar un nuevo.*
= ***Jelikož vláda padla**, přikročilo se k vytvoření nového.*

Participium ve funkci **předmětu přímého** má v polovětných konstrukcích většinou následující strukturu : *sloveso smyslového vnímání + participium + adyacente* . Do češtiny bývá nejčastěji překládáno pomocí závislé věty (Veselá a kol., 2004 : 78) (37a,b) :

37a.: *Lo vio **distraído jugando con una gallina**.*
= *Viděl, že si hraje se slepicí.*

37b.: *La veía lívida, fría, con sus hermosos ojos moros cerrados, **tendida en un ataúd***
= *Viděla, jak v rakvi leží matka, bledá, chladná, jak její krásné tmavé oči jsou zavřené.*

Jako jediný neosobní slovesný tvar, může participium v polovětné konstrukci plnit i funkci **přívlastku shodného**. V tomto případě je však, jak už bylo v úvodu podkapitoly uvedeno, nositelem gramatických kategorií čísla a rodu, tudíž se jeho koncovka mění v závislosti na substantivu, ke kterému se váže. (Veselá a kol., 2004 : 78-79) Participium

ve funkci přívlastku shodného v polovětné konstrukci může zaujímat dvojí pozici. Pokud stojí toto participium v polovětné konstrukci **před** substantivem, překládá se do češtiny pomocí slovesa v osobním tvaru, které je v minulém čase (38a) , popřípadě méně používanou formou přechodníku (38b). Stojí-li participium v polovětné konstrukci **za** substantivem, do češtiny se zpravidla překládá pomocí vedlejší věty vztahné (39) . :

38a.: *Alarmada y ruborizada*, Florentina dejó de prestar atención a la costura.
= *Florentina se zarděla*, ale nepřestávala šít.

38b.: *Arrodillada en su banco*, Blanca aspiraba el intenso olor del incienso (...)
= *Klečíc na kolenou ve své lavici* dýchala Blanca silnou vůni kadidla (...)

39.: *En el pleno día*, Cooper había tenido ocasión de perder tres gallinas, *arreatadas por los perros hacia el bosque*.
= *I za dne přišel Cooper o tři slepice*, *které psi odvěkli do lesa*.

Závěrem výčtu funkcí přičestí minulého v polovětných konstrukcích bychom mohli zmínit **absolutní** konstrukci participia ve funkci příslovečného určení. Autoři Veselá a kolektiv (2004 : 79) uvádějí, že podmět participia vyskytujícího se v tomto typu konstrukce se neshoduje s podmětem věty, do které se začleňuje. Takovému participiu se říká participium absolutní („*participio absoluto*“) a celá konstrukce mívá většinou následující strukturu :

(„ *participium + substantivum + adyacente*“). Názornými příklady by mohly být příklady (31a,b) uvedené výše, nebo věta (40) :

40.: *Pero llegado el momento* se dio cuenta de que cualquier cosa que dojeta comprometía su destino.
= *Když ale ta chvíle nastala*, uvědomil si, že ať řekne cokoliv, rozhodne o svém osudu.

Závěr části 2. :

V této kapitole byly funkce polovětných konstrukcí rozděleny podle neosobního slovesného tvaru, který ji vytváří. Kapitola se opírala o stejné zdroje jako ta předchozí : příručku Sylvie Hamplové, skriptu Bohumila Zavadila a publikaci autorů Veselá, Reska, Jašek z ostravské univerzity. Zatímco v příručce Sylvie Hamplové byl velký prostor

věnovaný všem třem neosobním slovesným tvarům v polovětných konstrukcích zejména s funkcí některého příslovečného určení, ve zbylých dvou pramenech se bylo možné setkat s přehledným schématem všech možných funkcí infinitivu, gerundia i participia v polovětných konstrukcích. Ke každé funkci autoři zvolili vhodný ukázkový/é příklad/y i s jejich českým ekvivalentem.

Polovětné konstrukce ve funkci příslovečného určení jsou nejčastějším typem těchto konstrukcí. Hamplová je rozdělila podle neosobního slovesného tvaru, který je vytváří. Autorka zejména poukázala na příslovečné polovětné konstrukce způsobové, příčinné, podmínkové, přípustkové nebo na konstrukce vyjadřující různé časové vztahy. Pro všechny tyto typy příslovečných polovětných konstrukcí platí, že mohou být vytvořeny všemi třemi neosobními slovesnými tvary bez výjimky. V souvislosti s příslovečnými konstrukcemi časovými se autorka podrobněji zabývá zejména těmi, které jsou vytvářeny infinitivem s různými předložkami, jejichž použitím získává děj této konstrukce různá časová rozpětí, resp. předčasnost nebo následnost děje této konstrukce vůči ději věty řídicí, popř. relativní souběžnost obou dějů. Autorka však také zmiňuje skupinu příslovečných polovětných konstrukcí, které je možné vytvářet pouze s infinitivem, jimiž jsou příslovečné polovětné konstrukce účelové, ve kterých je infinitiv ve většině případů předcházen typickou účelovou předložkou „*para*“ a jejichž podmět se bezpodmínečně musí shodovat s podmětem slovesa v řídicí větě.

Pro přehledný rozbor polovětných vazeb s jinou funkcí než funkcí příslovečného určení, tedy funkcí podmětu nebo předmětu, bylo možné použít publikaci Veselé, Resky a Jaška. Kolektiv těchto autorů uvádí pro každý neosobní slovesný tvar vyjadřující funkci podmětu či předmětu jistá specifika. Jediným neosobním tvarem slovesa, který je schopný vytvářet podmětné polovětné konstrukce je podle nich infinitiv, a to pouze pokud se v ní vyskytuje determinant „*el*“. Ve funkci předmětu může být polovětná konstrukce tvořena participiem, infinitivem i gerundiem, což však neplatí pro polovětné konstrukce ve funkci přívlastku shodného i neshodného. Polovětné konstrukce ve funkci přívlastku neshodného odpovídají podle autorů vztažným vedlejším větám a mohou být vytvořeny pouze pomocí gerundia ve spojení s rozvíjejícím větným členem. Specifickou funkcí přívlastku shodného nabývají jen polovětné konstrukce tvořené participiem, je to totiž jediný z neosobních tvarů slovesa, který vyjadřuje mluvnické kategorie dle příslušného podmětu.

Zavádil tuto problematiku obohacuje o některá další fakta. Nejzajímavějším z nich je bezesporu schopnost gerundia vytvářejícího nějaký typ polovětné konstrukce vyjadřovat různé významové funkce, aniž by se tato konstrukce pozměnila, která byla podrobně popsána v příkladu (18). V souvislosti s participiem autor zmiňuje například jeho schopnost vytvářet spolu s jednoduchým gerundiem a infinitivem jejich složené tvary a tím i rozdílné dějové linie v takto vytvořených polovětných konstrukcích a příslušných řídicích větách.

Celkové shrnutí oddílu I. :

Nefinitní slovesné tvary (infinitiv, gerundium a participium) jsou tedy specifické tvary odvozené od slovesa nevyjadřující, až na výjimky, žádné gramatické kategorie jako osobní slovesné tvary. Úvodní kapitola pojednávající o těchto tvarech byla rozdělena na další dvě části, z nichž první pojednávala o neosobních slovesných tvarech a jejich podobě, jejich vlastnostech, vybraných zvláštích a o schopnosti těchto tvarů vytvářet různé typy konstrukcí, které byly dále rozděleny na jednotlivé typy i s jejich možnostmi překladu ze španělštiny do češtiny. Druhá část se potom podrobněji věnovala funkcím polovětných konstrukcí v závislosti na neosobním tvaru, který je vytváří, které byly také doplněny o názorné příklady i s jejich překladem do češtiny. V obou kapitolách byly použity informace získané se stejných, několikrát již zmíněných, česky psaných zdrojů.

II. Polovětné konstrukce podle španělských autorů

Následující kapitola podrobněji pojednává o polovětných konstrukcích, jejich typech, funkcích, které ve větách vyjadřují a elementech, které se podílejí na jejich tvorbě. Tato podkapitola se však na rozdíl od té předcházející bude opírat o informace získané výhradně ze španělských publikací, příruček a gramatik.

Podobně jako tomu bylo v předešlé části, i v úvodu této podkapitoly bychom měli na základě získaných informací definovat termín „*polovětná vazba*“. Po prostudování několika vybraných zdrojů je možné říci, že základní definice termínu „*polovětná vazba*“ je ve všech těchto publikacích velmi podobná. Stejně jako čeští autoři, rozdělují i ti španělští polovětné vazby na dva typy :

- **„construcciones/cláusulas conjuntas“** , které někteří autoři (Soriano, Eguren, 2006 : 46) nazývají také **„construcciones/cláusulas concertadas“**, ve kterých se podmět nefinitního slovesného tvaru , tedy *gerundia*, *participia* nebo *infinitivu*, přímo pojí s některým členem věty hlavní
- **„construcciones/cláusulas absolutas“** , jejichž přísudková část je tvar slovesa v *participiu*, *gerundiu* nebo *infinitivu* s vlastním vyjádřeným podmětem, a které pouze doplňují hlavní větu , nebo s ní nějakým způsobem velmi úzce souvisí

Podrobnější charakteristiky obohacené o příklady, společné prvky, zvláštnosti, specifika a případné odlišnosti obou typů polovětných konstrukcí v závislosti na neosobním slovesném tvaru, který je vytváří, a také případné rozdíly v jejich interpretaci některými autory budou rozebírány v následujících řádcích :

1.Definice, typy a vybrané charakteristiky polovětných konstrukcí

V následující části se podrobněji seznámíme s jednotlivými typy polovětných konstrukcí, s jejich gramatickými vlastnostmi, zvláštnostmi a případnými rozdíly mezi jednotlivými jejich typy. V této části budou zpracovávány informace získané ze španělských zdrojů.

V úvodu této části charakteristikách polovětných konstrukcí si připomeňme jejich základní, stručnou definici, kterou můžeme najít například u Luise Egurena a Olgy Soriano (2006 : 47). Autoři definují polovětnou konstrukci všeobecně jako: „ ... *construcción cuya base es una de las formas impersonales del verbo y cuyo sujeto puede coincidir con el sujeto u otros elementos de la principal ...*“.³ Tuto základní definici bychom v souvislosti s češtinou mohli doplnit o fakt, že některé tyto konstrukce bývají do češtiny nejčastěji překládány vedlejší větou, přechodníkem, výjimečně nějakou jmennou vazbou.

María Luisa Hernanz (1991 : 377) nabízí následující definici polovětných vazeb. Podle této autorky nemusí být polovětné konstrukce lexikálně závislé na přísudku věty řídicí obsahující osobní, finitní slovesný tvar. Jsou to konstrukce, které si nejčastěji osvojují příslovečnou interpretaci, resp. ze syntaktického hlediska odpovídají zpravidla vedlejším

³ tedy „konstrukci, jejíž základem je vždy sloveso v některém z jeho neosobních tvarů, jehož podmět se může i nemusí shodovat s podmětem nebo jinými členy věty řídicí ...“

větám příslovečným, které (ne)souvisí s žádným jiným prvkem věty hlavní. Mají obvykle vlastní lexikální podmět, který se shoduje či neshoduje s podmětem věty hlavní a jsou tvořeny neosobními slovesnými tvary, popřípadě některými zájmeny, příslovci a příslovečnými určeními.

Všichni tito autoři se také shodují v dělení těchto konstrukcí, které dále rozdělují na dva již zmiňované typy. Jedním typem jsou polovětné konstrukce závislé neboli vázané, které autoři nazývají shodně „*construcciones concertadas*“. V takovýchto konstrukcích, ať jsou tvořeny infinitivem, gerundiem nebo participiem, se podmět některého z těchto neurčitých slovesných tvarů shoduje s podmětem nebo nějakým jiným členem věty řídicí. V následujícím příkladu (1) obsahujícím vázanou polovětnou konstrukci se například setkáváme s tím, že její nevyjádřený podmět nemůže být jiná než první osoba jednotného čísla, což dokazuje přítomnost zájmena „*me*“ ve větě řídicí.

1.: No *me* importa preparar la cena.

V tomto typu vázaných konstrukcí bývá podmět obvykle nevyjádřený. Výjimkou mohou být konstrukce podobné příkladu (2), kdy je podmět vyjádřený za účelem jeho zdůraznění v celém větném celku.

2.: No *me* importa preparar hoy *yo* la cena.

Autoři Luis Eguren a Olga Soriano dále obohacují charakteristiky polovětných vázaných konstrukcí o další fakta (2006 : 48) . Uvádějí, že pokud se v kontextu řídicí věty neobjevuje žádný prvek, který by souvisel s podmětem polovětné vázané konstrukce (3a,b), je význam této konstrukce shodný s významem neosobních vedlejších vět .:

3a.: *Se prohíbe vender alcohol a menores de 18 años.*

3b.: *Es fácil hacerle sentir culpable.*

Druhým a frekventovanějším typem polovětných konstrukcí jsou podle autorů (2006 : 48-49) polovětné konstrukce absolutní („*construcciones absolutas*“), které se od polovětných konstrukcí vázaných liší tím, že jejich podmět nikterak nemusí souviset s podmětem ani žádným jiným prvkem věty řídicí, jinými slovy se jedná o konstrukce

s vlastním vyjádřeným podmětem, plní funkci vedlejší věty. Jednotlivé typy těchto konstrukcí téměř všichni autoři rozdělují podle neosobní slovesné formy, která onu vazbu vytváří, např. (4 a,b,c) :

4a.: absolutní konstrukce s participiem („cláusula absoluta de participio“)

→ Terminado el juego, los jugadores se fueron a los vestuarios.

4b.: absolutní konstrukce s gerundiem („cláusula absoluta de gerundio“)

→ Estando vosotros allí, no se atreverá a cambiarlo.

4c.: absolutní konstrukce s infinitivem („cláusula absoluta de infinitivo“)

→ Al llegar a Madrid, nos encontramos con nuestros amigos.

Abychom lépe pochopili význam a funkci tohoto typu polovětných konstrukcí a přeložili je do češtiny správně, může nám pomoci i jeho záměna za klasickou vedlejší větu obsahující osobní slovesný tvar. Ukázkové příklady polovětných absolutních konstrukcí (4 a,b,c) autoři nahradili větnými celky (4 d,e,f) .:

4d.: *Terminado el juego*, los jugadores se fueron a los vestuarios.
= Después de que el juego terminó, los jugadores se fueron a los vestuarios.

4e.: *Estando vosotros allí*, no se atreverá a cambiarlo.
= Como estáis allí, no se atreverá a cambiarlo.

4f.: *Al llegar a Madrid*, nos encontramos con nuestros amigos.
= Cuando llegamos a Madrid, nos encontramos con nuestros amigos.

Patřičnou definici absolutních polovětných konstrukcí nalezneme i v publikaci „Gramática didáctica del español“ , jejíž autor, Leonardo Gómez Torrego (2000 : 273) definuje polovětnou konstrukci jako konstrukci, jejíž přísudek je jeden ze tří infinitivních slovesných tvarů a jež doplňuje řídicí větu s plnovýznamových finitivním slovesným tvarem, nebo s ní nějakým způsobem úzce souvisí. Publikace také dodává, že polovětná vazba bývá oddělena od hlavní věty pauzou, zejména jedná-li se právě o konstrukci absolutní, jejíž neurčitý slovesný tvar má vlastní podmět. Pro správné rozpoznání polovětné absolutní konstrukce ve větných celcích poslouží následující tabulky příkladů s participiem (5), gerundiem (6) i infinitivem (7) .:

5.:

predicado	sujeto	
<i>Dichas</i>	<i>esas cosas,</i>	<i>Pedro se fue.</i>
Oración: cláusula absoluta		oración principal

6.:

predicado	sujeto	
<i>Diciéndolo</i>	<i>tú,</i>	<i>te lo creo.</i>
Oración: cláusula absoluta		oración principal

7.:

predicado	sujeto	
<i>Al llegar</i>	<i>el tren ,</i>	<i>todos subieron.</i>
Oración: cláusula absoluta		oración principal

Gómez Torrego dodává, že absolutní polovětná konstrukce může mít za přísudek i **přídavné jméno s dokonavým významem** („*adjetivo con valor aspectual perfectivo*“) jako např. : „, ... *contento, lleno, vacío...*” (8):

8.:

predicado	sujeto	
<i>Una vez lleno</i>	<i>el estadio,</i>	<i>se procedió a entregar la placa al jugador.</i>
Oración: cláusula absoluta		oración principal

María Luisa Hernanz ve své práci rozděluje polovětné konstrukce absolutní velmi podobně (1991 : 379). Doplnuje jejich definici o fakt, že se jedná o konstrukce, které jsou vytvořeny jedním z neosobních tvarů slovesa, jenž má většinou funkci modifikujícího, neboli pozměňujícího činitele věty. Ke každému ze tří neosobních slovesných tvarů uvádí vzorové příklady konstrukcí, které mohou vytvářet (9a,b,c,d) :

9a.: „*construcción absoluta de participio*“

→ *Acabada la fiesta, todos se fueron.*

9b.: „*construcción absoluta de infinitivo*“

→ *Al ponerse el sol, la playa quedó vacía.*

9c.: „*construcción absoluta de gerundio*“

→ *Estando enferma, María no puede cargar peso.*

9d.: *k polovětným konstrukcím autorka také zahrnula věty typu:*

→ *Con la niña enferma, no podemos ir de vacaciones este mes.*

V absolutních polovětných konstrukcích se podle další autorky, M.L. Fernández Leborans (2005 : 90), podmět nebo osobní zájmeno nacházejí **vždy** za neurčitou formou slovesa (10 a,b,c) , přičemž se tato vazba může umístit **před** (11a) i **za** (11b) hlavní větu , nebo do ní může být i **vložena a oddělena čárkami** (11c) za předpokladu , že se však jedná o vedlejší větu explikativního charakteru :

10a.: *Hecho el trabajo, Miguel se tranquilizó.*

10b.: *Sabiéndolo tu madre, nosotros dos estaríamos perdidos.*

10c.: *De seguir las cosas así, nos arruinaremos.*

11a.: *Esforzándome más, dentro de poco podré pasar el examen.*

11b.: *Dentro de poco podré pasar el examen, esforzándome más.*

11c.: *Dentro de poco, esforzándome más, podré pasar el examen .*

Další autorkou, která se také zabývá umístěním polovětných konstrukcí ve sděleních je Elena de Miguel (1992 : 319). V části pojednávající o polovětných konstrukcích s participiem tvrdí jako ostatní autoři, že ze syntaktického hlediska je možné polovětné konstrukce všeobecně, tedy nejen polovětné vazby s participiem, považovat za nezávislou část souvětí, která není ovlivněna žádným prvkem hlavní věty.

Dodává a tím také potvrzuje teorii M.L. Leborans, že se jedná o **nezávislé** části souvětí, což jim umožňuje být umístěny ve výpovědi různě (12a,b,c):

12a.: (**Una vez**) **vendido su piso**, Álvaro se mudó a Málaga.

12b.: Álvaro, (**una vez**) **vendido su piso**, se mudó a Málaga.

12c.: Álvaro se mudó a Málaga, (**una vez**) **vendido su piso**.

Ačkoliv autorka hovoří o polovětné konstrukci jako o „**nezávislé části souvětí**“ („*parte proposicional independiente*“) (1992 : 319), neznamená to, že je jejich větná struktura, tedy „*participium + jmenná část konstrukce*“ (13a), také nezávislá.. Při záměně této struktury (13b) dojde ke ztrátě významu celého sdělení :

13a.: Llegados los turistas alemanes, la playa se vació.

X

13b.: (*Los turistas alemanes llegados , la playa se vació.)

V případě polovětných konstrukcí tvořených participiem může však dojít ke ztrátě významu celého souvětí i jiným způsobem. Stane se tak při nesprávné volbě tvaru participia (14b). Je nezbytné, aby se zvolený tvar participia shodoval (14a) v rodě a čísle se jmennou částí konstrukce :

14a.: **Vendido todo su equipo** / **Vendida toda la casa** / **Vendidas todas sus pertenencias**, Álvaro se mudó a Málaga.

X

14b.: (* **Vendida todo su equipo** / **Vendido toda la casa** / **Vendidos todas sus pertenencias**, Álvaro se mudó a Málaga.)

Vrátíme-li se k výše zmíněné definici autorky M.L. Leborans (2005 : 91), že : „...(*el sujeto de la construcción absoluta va siempre detrás de una forma impersonal del verbo*)⁴, zjistíme, že v definici se objevující slovíčko „**vždy**“ není zcela namístě. Ignacio Muñoz (1999 : 2306 - 2307) ve své práci totiž dodává, že umístění podmětu polovětné vazby **před** infinitiv je také možné, především pokud se jedná o jeho zvratnou formu

⁴ „...v absolutních polovětných konstrukcích se podmět nachází **vždy** za některým neurčitým tvarem slovesa...“

(nejčastější předložkou umožňující takovéto postavení podmětu je předložka „*sin*“ – 15 a,b,c):

15a.: *Se fueron sin tú enterarte.*

15b.: *Para él hablar así, tenía que estar borracho.*

15c.: *Por yo no saber nada, me sorprendieron.*

Autor dále přidává poznatek, že v evropské španělštině a jejích dialektech není tento způsob vyjadřování příliš častý, avšak v určitých typech americké španělštiny, především z oblasti Karibiku, je tento typ polovětných infinitivních konstrukcí zcela běžný. Následující příklady (16 a,b,c) nám tento jev více přiblíží :

16a.: *Al ella hablar, el silencio crecía.*

16b.: *Antes de Juan conocerte a ti, se la pasaba vagando.*

16c.: *Este salón es para la gente bailar.*

Mezi další charakteristiky polovětných konstrukcí absolutních lze zařadit i jejich schopnost přijímat některé vlastnosti polovětných konstrukcí vázaných. Olga Soriano a Luis Eguren (2006 : 51) uvádějí, že stejně jako tomu bývá v polovětných konstrukcích vázaných, jejichž podmět se shoduje s podmětem nebo jiným členem věty řídící a tím pádem nemusí být v jedné z těchto vět vyjádřený, existují i absolutní polovětné konstrukce mající podobnou strukturu. Ačkoliv by měly být proto, abychom mohli polovětnou konstrukci nazvat absolutní, podmět věty řídící a podmět této konstrukce vyjádřeny, může se stát, že k určení nevyjádřeného podmětu v absolutní konstrukci nám poslouží právě nějaký **jiný člen věty řídící**, popřípadě **i kontext**, ve kterém se daná konstrukce nachází (17a,b,c) :

17a.: *Al fallecer, se olvidaron de ella.*

17b. : *Me encontré con José corriendo por la calle.*

17c. : *Venido con nosotros, dejamos de persuadirlo.*

Autoři dodávají, že důvod, proč nemůžeme tento typ konstrukcí definovat jako vázané, přestože neobsahují vyjádřený podmět, je ten, že závislost nevyjádřeného podmětu na jiném větném členu není podmíněná a proto s ním tento podmět v některých případech vůbec souviset nemusí. Důkazem může být obměna příkladu (17a → **18a**), kde začleněním vyjádřeného podmětu do absolutní konstrukce zcela změníme výpovědní hodnotu celého souvětí. :

18a. : *Al fallecer su hermano, se olvidaron de ella.*

Dalším poznatkem obou autorů ohledně polovětných konstrukcí absolutních je fakt, že ty z nich, které jsou vytvářeny gerundiem a participiem neobsahují žádný antecedent, tedy prvek, který by těmito dvěma neosobním slovesným tvarům předcházel proto, aby tato konstrukce mohla vzniknout. Absolutní konstrukce, které jsou naopak vytvářeny infinitivem spolu s různými předložkami, pomocí kterých vytvářejí konstrukce různých typů. Pro příklad můžeme uvést polovětné infinitivní konstrukce příčinné (19a), podmínkové (19b) nebo přípustkové (19c). :

19a. : *Por abrir la puerta tu padre, ahora tenemos que tener prisa..*

19b. : *De ser eso mentira, me sorprendería.*

19c.: *Con ser tan malcriada, nadie quiere salir con ella.*

Tomuto jevu se podrobně věnuje i Antonio Narbona (1990 : 99-100), který popisuje významový rozdíl infinitivu tvořícího polovětnou absolutní vazbu od významového rozdílu gerundia nebo participia. Jak už bylo zmíněno, gerundium i participium se na rozdíl od infinitivu objevují v polovětné vazbě bez předcházející předložky či předložkového spojení, zatímco pro infinitivní polovětnou konstrukci je tvar „předložky+ infinitivu+ (podmět)“, nebo „předložky + podmět + infinitivu“ zcela nezbytný. Gerundium i participium vyjadřují v polovětné konstrukci nějakou funkci bez předložky ve tvaru „gerundium/participium + podmět“ (20a,b). :

20a.: ***Diciendo** las verdades, se pierden las amistades.*

(gerundium v tomto případě vyjadřuje podmínku)

20b.: *Muerto el perro, se acabó la rabia.*

(gerundium v tomto případě vyjadřuje časový vztah)

Pokud však vytváříme větný celek, kde vedlejší větu představuje polovětná konstrukce s infinitivem, nikdy v ní nemohou chybět zmíněné předložky, popřípadě jejich sousloví, které se v následujících příkladech nacházejí v závorkách (21a,b):

21a.: *(De) haber dicho la verdad, nadie les hubiera creído.*

21b.: *(Después de) robar las joyas, los ladrones se dieron a la fuga.*

Antonio Narbona (1990 : 101) dále zdůvodňuje nezbytnou přítomnost předložek před infinitivem v polovětných konstrukcích následovně : „...*la mayor carga al respecto del gerundio durativo y participio perfectivo suple de algún modo la ausencia de nexo y la postre ayuda a establecer la conexión lógico-semántica entre principal y subordinada ...*“⁵

Pokud bychom tedy z příkladů (21a,b) odstranili předložkové spojení v závorkách, nedozvěděli bychom se například, zda polovětná vazba v (21a) má příčinný nebo podmínkový vztah s větou hlavní a oba větné celky by postrádaly nejen stylistickou, ale i gramatickou správnost.

V souvislosti s předložkovými spojeními podléjícími se na tvorbě polovětných infinitivních konstrukcích dodávají autoři Soriano a Eguren (2006 : 52) , že předložky nejsou jediný slovní druh, s pomocí kterého tyto absolutní polovětné vazby vznikají . Existuje celá řada dalších výrazů, které je ve spojitosti s infinitivem vytvářejí také. Ukázkovými příklady takových konstrukcí mohou být následující dva (22a,b). Podrobněji budou tyto výrazy rozebírány v souvislosti s funkcí, kterou jednotlivé z nich s infinitivem vyjadřují, v části o funkcích polovětných konstrukcí.

22a. : *Nada más entrar el director al despacho, todos los empleados se silenciaron.*

---

⁵ „... (*durativní charakter gerundia a dokonavý charakter participia nahrazují nepřítomnost spojovacího výrazu nezbytného při tvorbě polovětných vazeb s infinitivem a pomáhají tak vytvořit nezbytné logicko-sémantické spojení mezi větou hlavní a větou vedlejší bez jeho přítomnosti*)...“

Závěr k části 1. :

V této části bylo citováno několik definic polovětných konstrukcí vybraných španělských autorů, mezi kterými nebylo shledáno příliš rozdílů a nesrovnalostí. Zatímco někteří autoři stručněji či podrobněji popisovali dělení polovětných konstrukcí na jednotlivé typy, jiní se více věnovali struktuře těchto vazeb a jejich umístění v textu. Ke každé definici, charakteristice nebo tvrzení byly uvedeny vzorové příklady, popřípadě i jejich nesprávné varianty.

2. Dělení polovětných konstrukcí podle jejich funkce

Následující řádky budou pojednávat o jednotlivých typech polovětných konstrukcí s ohledem na jejich funkci ve větném celku. Informace budou znovu čerpány z vybraných španělských zdrojů.

V úvodu této části si na základě již získaných informací z předešlých podkapitol stručně připomeňme charakteristiky všech tří neosobních slovesných tvarů. Jsou jimi *infinitiv*, *gerundium* a *participium*, jež jsou základem jakékoli polovětné konstrukce, která se do češtiny dá nejčastěji přeložit pomocí vedlejší věty. Neosobní tvary slovesa jsou nezávislé tvary, bez vyjádřených gramatických kategorií a tím i snadněji použitelné při vytváření větného celku. Stručný souhrn faktů o těchto tvarech nám poskytne publikace kolektivu autorů RAE „*Esbozo de una nueva gramática española*“ (2004 : 482 – 484).

Prvním z těchto neosobních slovesných tvarů je **infinitiv**, neboli neurčitek. Na rozdíl od zbylých dvou neosobních slovesných tvarů má infinitiv jistá specifika. Na rozdíl od češtiny má infinitiv ve španělštině dva tvary – tvar jednoduchý (*estudiar, vender, salir*) a tvar složený (*haber estudiado, haber vendido, haber salido*). Specifičtější prvkem pro infinitiv vyskytující se v polovětné konstrukci je podle většiny autorů jeho nutnost na sebe vázat prvek jiný, bez něhož by tato infinitivní konstrukce vzniknout nemohla. Jedná se zpravidla o předložku nebo jiný předložkový výraz, který stojí

vždy před infinitivem a pomáhá tak vyjádřit význam celé konstrukce. Nutnost infinitivu na sebe vázat tento element je dána jeho charakterem, který se liší od charakteru gerundia a participia. Tato skutečnost byla podrobněji popsána v předešlé části v citaci A.Narbyony (1991 : 101).

Funkce infinitivu v polovětné konstrukci je pestrá – může zastávat funkci předmětu, podmětu i různých typů příslovečných určení (Ignacio Muñoz, 1999 : 2305). Ve španělštině se v hojné míře vyskytuje také tzv. infinitiv složený, tvořený tvary pomocného slovesa „haber“ a participia. Rozdíl mezi těmito dvěma typy infinitivu je v rozdílném časovém rozpětí, které oba typy vyjadřují. Jednodušeji řečeno, jednoduchý infinitiv v polovětné konstrukci vyjadřuje **děj současně probíhající** s dějem hlavní věty (1a) , složený infinitiv vyjadřuje naopak **děj předcházející** ději téže věty (1b). :⁶

1a.: Sin saber portugués , resulta difícil vivir en Brasil. →

→ Bez znalosti portugalštiny je těžké žít v Brazílii.*

(DĚJ 1 = DĚJ 2)

1b.: Sin haberte nunca visto, me eres conocida. →

→ Ačkoliv jsem tě nikdy neviděl, jsi mi povědomá.*

(DĚJ 1 před DĚJem 2)

Druhým neosobním slovesným tvarem, který nevyjadřuje žádné gramatické kategorie a který lze při tvorbě polovětných konstrukcí také využít , je **gerundium**. Gerundium má dva tvary neměnné v rodě a čísle; tvar **jednoduchý** a tvar **složený**. Jednoduchý tvar gerundia se tvoří od přítomného kmene, vzniklého odtrhnutím *-ar, -er, -ir* od infinitivu slovesa, příponami **-ando, -iendo** (*estudiando, vendiendo, saliendo*). Složené gerundium potom vypadá následovně: „**habiendo + participium** významového slovesa (*habiendo estudiado, habiendo vendido, habiendo salido*)“⁶. Rozdíl mezi oběma typy gerundií, pakliže se vyskytnou v polovětné konstrukci, spočívá v časovém rozpětí děje této konstrukce vůči ději obsaženému ve větě hlavní. Jednoduchým gerundiem se vyjadřuje **děj současný** s dějem slovesa v určitém tvaru věty hlavní (2a), popřípadě také **děj bezprostředně předcházející** (2b).

---

⁶ * = vlastní překlad

Složeným gerundiem se vyjadřuje **ukončený děj** (2c), který již proběhl před dějem zachyceným slovesem v určitém tvaru objevujícího se ve větě hlavní. Gerundium, ať už jednoduché nebo složené, **nemůže** tedy označovat děj **následný**, který je důsledkem nebo výsledkem děje slovesa v určitém tvaru. Základními funkcemi gerundia v polovětné konstrukci jsou především příslovečná určení, méně potom předmět a přívlastek.

2a.: *Todo el santo día pasa **tocando el mismo disco**. →*
→ *Celý boží den (V průběhu celého dne) **si pouští ten samý disk**.**
(*DĚJ 1 = DĚJ 2*)

2b.: *Los amigos, **dándole la bienvenida**, pusieron toda la casa a su disposición. →*
→ *Po tom, **co ho přivítali**, mu kamarádi poskytli celý dům.**
(*DĚJ 1 před DĚJem 2*)

2c.: *La Biblioteca publica un volumen cada mes, **habiéndose editado 36 volúmenes hasta ahora**. →*
→ *Knihovna vydává každý měsíc jeden svazek, **dosud jich už vydala 36**.**
(*ukončený DĚJ 2 + DĚJ 1*)

Třetím a posledním neosobním slovesným tvarem je přičestí minulé neboli **participium**. Tento tvar se tvoří od kmene přítomného času, vzniklého odtrhnutím *-ar*, *-er*, *-ir* od infinitivu slovesa, příponami ***-ado***, ***-ido*** (*estudiado, vendido, salido*). Na rozdíl od gerundia a infinitivu se participium nevyskytuje ve vlastní složené formě, vytváří však pomocí slovesa „*haber*“ a nějakého významového slovesa celou řadu **složených časů** (*he llamado, habían partido, habrá hecho... etc.*) a ve spojení s ostatními neosobními slovesnými tvary i jejich **složené tvary** (*haber anunciado, habiendo terminado*). Ve spojení s „*haber*“ je participium neměnné v slovesném rodě a čísle. Participium v polovětné konstrukci nejčastěji plní, podobně jako ostatní neosobní tvary, funkci **příslovečného určení** (3a), případně funkci **předmětu přímého** (3b) nebo také **přívlastku** (3c). :

3a.: ***Cancelada la reunión**, todos se fueron a sus casas.*

3b.: *Te vi **distraído** mirando la tele.*

3c. : *Abandonado en el bosque, Juan dejó de ser valiente.*

Funkce přívlastku je pro participium specifická. Vytváříme-li polovětnou konstrukci, ve které participium plní právě tuto funkci, je třeba brát na zřetel nutnost shody participia s podmětem konstrukce v rodě a čísle, čímž se tento neosobní slovesný tvar liší od zbylých dvou. Tato skutečnost již byla zmíněna Elenou de Miguel (1992 : 319) v předešlé části o obecných charakteristikách v příkladu (14a,b) a není jediným rozdílem mezi participiem a zbylými dvěma neosobními slovesnými tvary. V souvislosti s dějovou identifikací polovětné konstrukce s participiem autoři RAE (2004 : 482-484) tvrdí, že participium je schopné vytvářet konstrukce s **dějem** nebo časovým intervalem **předcházejícím** ději nebo časovému intervalu věty hlavní (3a), případně i konstrukce s dějem nebo časovým intervalem **souběžně probíhajícím** s dějem nebo časovým intervalem věty hlavní (3b). :⁷

3a.: *Firmado el pacto por las dos partes, el negocio se llevó a cabo consecutivamente.* →

→ *Po tom, co byla oběma stranami podepsána smlouva, se postupně uskutečnil celý obchod.**
(**DĚJ 1** před **DĚJem 2**)

3b.: *Firmado por las dos partes, el pacto facilitó el negocio.* →

→ *Podepsání smlouvy zjednodušilo obchodování.**
(**DĚJ 1** a **DĚJ 2**)

Abychom ještě lépe viděli, zda je časový interval děje polovětné konstrukce souběžný s dějem věty hlavní, nebo zda mu naopak předchází, můžeme se pokusit oba tyto větné celky parafrázovat. Zatímco oba následující příklady (4a,b) mohou parafrázovat příklad (3b), pro příklad (3a) je možné uvést pouze parafrázi typu (4a). :

4a.: *Después de que las dos partes firman el pacto, el negocio se llevó a cabo.*

4b.: *Mientras las dos partes firmaban el pacto, el negocio se llevó a cabo.*

---

⁷ * = vlastní překlad

FUNKCE POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ :

přísluvečné určení :

Španělské gramatiky se v souvislosti s funkcí polovětných konstrukcí soustřeďují zejména na různé typy přísluvečných určení. Příkladů, kdy polovětná konstrukce plní ve větěm celku funkci přísluvečného určení a nahrazuje tak klasickou vedlejší větu přísluvečnou se slovesem v určitém tvaru, je celá řada.

Tato funkce je typická pro všechny tři neosobní slovesné tvary, přičemž nejčastěji bývají vytvářeny konstrukce vyjadřující **účel, způsob, příčinu, podmínku, časový interval** nebo také **přípustku**. Gerundium a participium stojí v těchto konstrukcích samostatně, infinitivu zde předchází různé předložky a jiná předložková spojení. Ignacio Muñoz (1999 : 2308) uvádí, že mezi nejčastější předložky slučitelné s neosobní slovesnou formou a schopné podílet se na vytváření různých typů polovětných vazeb s infinitivem jsou : *para, por, después de, de, sin, antes de, a pesar de* ... apod.. Ve spojitosti s tím je třeba také poukázat na ne vždy úplně jasný význam některých výše uvedených předložek, které si ve spojení s infinitivem v polovětné vazbě osvojují různé hodnoty; například předložka „*de*“ s infinitivem může vyjadřovat příčinu i podmínku, předložka „*a*“ s determinantem „*el*“, tedy „*al*“ většinou vyjadřují časové rozpětí, v některých případech také příčinu. Umístěním předložek „*con*“ a „*a*“ do polovětné infinitní konstrukce získáme vedlejší větu podmínkového charakteru, předložka „*con*“ však může vypovídat i o přípustkovém charakteru vazby, předložka „*a*“ také o charakteru způsobovém.

K nejčastějším polemikám dochází u výrazů označujících podmínku a následek, dále u výrazů odporovacích a přípustkových a u některých výrazů srovnávacích a důsledkových. Následující tři příklady jsou souvětí (*5a, b, c*), kde se polovětná konstrukce vyskytuje vždy se stejným výrazem („*al*“), který však nevyjadřuje vždy stejný vztah mezi polovětnou konstrukcí a větou řídící:

5a.: *Al salir del teatro, nos atracaron.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **časový interval**)

5b.: *Al ser tan alto y desgarbado, los chicos se ríen de él.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **příčinu/důvod**)

5c.: *Al pedir un aumento de sueldo, le despidieron.*

(polovětná vazba může v tomto případě vyjadřovat **oba** výše zmíněné příslovečné vztahy)

Dalšími případy, kdy některá z předložek nevyjadřuje vždy stejný vztah mezi polovětnou konstrukcí a větou řídící, jsou výrazy „**con**“ (6a,b) , „**de**“ (7a,b) nebo i „**para**“ (8 a,b):

6a.: *Con ser tan rico, no se pudo salvar.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **přípustku**)

6b.: *Con haber llegado al aeropuerto a las seis, no hubiéramos perdido el vuelo.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **podmínku**)

7a.: *De haberlo sabido, me hubiera callado.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **podmínku**)

7b.: *De tanto tomar el sol, acabó rojo como un tomate.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **příčinnu**)

8a.: *Para celebrar el cumpleaños de la abuela, le han comprado una tarta.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **účel**)

8b.: *Realmente el mago cobró muy barato para haber traído al perrito.*

(polovětná vazba v tomto případě vyjadřuje **přípustku**)

polovětné konstrukce časové :

Prvním z druhů polovětných vazeb s infinitivem jsou polovětné vazby vyjadřující nějaké časové rozhraní nebo rozpětí. Ignacio Muñoz (1999 – 2310) uvádí, že nejčastějšími předložkami nebo předložkovými spojeními, které společně s infinitivem tvoří polovětné konstrukce časové, jsou „**a+el = (al), antes de, después de, hasta, tras,** nebo například **luego de**“, z nichž některé jsou obsaženy v následujících příkladech (9a,b,c):

9a.: *Al llegar al hospital, Miguel se desmayó.*

9b.: *Tras eludir el cerco policial, los ladrones se dieron a la fuga.*

9c.: *Luego de estudiar y antes de comer, Pedro va a salir.*

Jako další spojovací výrazy infinitivu při tvorbě polovětných konstrukcí mohou vystupovat i následující slovní obraty: „*a(l) poco de* (10a), *nada más* (10b) a příslovce *apenas* (10c)“.

10a.: *Al poco de llegar tú, se fue ella.*

10b.: *Nada más entrar en el salón, se desplomó en el sofá.*

10c.: *Sólo hubo, apenas llegar, un asunto importante.*

Juan Carlos Rubio Martínez (1992 : 77 – 78) ve své práci poukazuje na to, že polovětné konstrukce časové jsou velmi rozsáhlé téma. Poukazuje zejména na výčet předložkových spojení předcházejících infinitiv a společně s ním se podílejících na vytváření tohoto typu polovětných infinitivních konstrukcí. Zmiňuje například také jiná slovní spojení, jejichž jádrem je podstatné jméno určující nějaké časové rozpětí (11a,b):

11a.: *A la hora de empezar la función, la sala estaba medio vacía.*

11b.: *En el momento de producirse el accidente, nadie había en la calle.*

Jak již bylo naznačeno v předešlých příkladech, polovětné konstrukce vyjadřující nějaký časový interval, mohou stát před řídicí větou nebo ji následovat. Existují však předložky, které mohou zapříčinit to, že se význam větného celku v souvislosti s tím, zda se polovětná konstrukce s takovým výrazem nachází před nebo za řídicí větou, změní. Takovým příkladem mohou být infinitivy polovětných konstrukcí se spojovacím výrazem „*hasta*“. Ve větách typu (12a) se setkáváme se záporným dějem řídicí věty, který se odehrává vzápětí po ději obsaženém v polovětné infinitivní konstrukci, zatímco v příkladu (12b) děj vyjádřený v polovětné konstrukci představuje jisté postupné vyvrcholení děje obsaženého ve větě řídicí:

12a.: *Hasta conseguir un record Guinness, Guillermo no dormirá tranquilo.*

12b.: *La rambla se estrechaba **hasta** convertirse en un torrente.*

Pokud bychom však chtěli v těchto dvou příkladech zaměnit pořadí obou vět, v prvním případě (12a) bychom získali souvětí : „*Guillermo no dormirá tranquilo hasta conseguir un record Guinness.*“ , které nijak nenarušuje stylistickou a gramatickou správnost celého sdělení, ani žádným způsobem nemění jeho obsahový význam, kdežto záměnou pořadí vět v případě (12b): „*Hasta convertirse en un torrente, la rambla se estrechaba*“, získáme nelogický větný celek, ve kterém vyvrcholení děje věty řídící předchází ději vyjádřenému v polovětné infinitivní konstrukci a tím celý větný celek zbavuje smyslu.

Rozdílnou významovou interpretaci infinitivů polovětných časových konstrukcí ve spojení s výrazem „**hasta**“ bychom si mohli přiblížit záměnou těchto konstrukcí za klasické typy vedlejších vět se slovesem v určitém tvaru - subjuntivu a indikativu. Podle Muñoze (1999 : 2311) bychom totiž z příkladů (13a) a (13b) mohli vytvořit rozdílné typy souvětí :

13a.: „*Hasta conseguir un record Guinness, Guillermo no dormirá tranquilo.*
= *Guillermo no dormirá tranquilo **hasta que (no) consiga** un record Guinness.*“

13b.: „*La rambla se estrechaba hasta convertirse en un torrente.*
= *La rambla se estrechaba **hasta que se convertía** en un torrente.*“

Všeobecně je možné říci (Rubio Martínez, 1992: 80), že časové výrazy, podléjící se spolu s infinitivy na tvorbě polovětných konstrukcí mají, až na výše vybrané výjimky, ve většině případů stálý, neměnitelný význam. Jediným výrazem, který se vymyká tomuto tvrzení je již několikrát zmiňovaný výraz „**al**“, pomocí kterého lze vytvořit konstrukce vyjadřující časový interval děje, velmi často se však také můžeme setkat s konstrukcemi, ve kterých tento výraz svůj základní časový význam často zaměňuje za význam příčinný. Následující příklady (14 a,b,c) nám tento jev blíže specifikují:

14a.: ***Al no comparecer** el presidente, se suspendió el debate.*

14b.: ***Al llegar** los invitados tan tarde, la cena estaba fría.*

14c.: *Al haber roto con sus patronos culturales, pues no tiene frenos.*

Martínez (1992 : 81) dále vysvětluje, že ve všech třech předcházejících příkladech, infinitiv se spojovacím výrazem „*al*“, vytvářejí polovětnou konstrukci typu příslovečné vedlejší věty příčinné. V každé z těchto konstrukcí se však objevují rozdílné motivy, na základě kterých dobře tento příčinný charakter celé konstrukce rozpoznáme. V prvním případě (14a) je to záporka „*no*“, v druhém případě (14b) je to přítomnost dodatku „*tan tarde*“ a v posledním případě (14c) je to přítomnost složeného infinitivu „*haber roto*“, které neumožňují, aby se děj řídicí věty mohl uskutečnit ve stejném časovém rozhraní než jakýkoliv jiný děj. Jinými slovy, výrazy „*no*“ a „*tan tarde*“ a složený infinitiv „*haber roto*“ vnášejí do polovětné konstrukce vlastní časové vymezení, které zabraňuje vzniku simultánního vztahu mezi infinitivem polovětné vazby a obsahem řídicí věty.

Participium je v polovětných konstrukcích majících charakter příslovečné vedlejší věty časové také hojně zastoupeno. M.J. Leborans (2005 : 92) uvádí, že takovéto konstrukce vyjadřují zejména předčasnost děje této konstrukce vůči ději věty hlavní, např. (15a,b,c,d,e,f,g) :

15a.: *Aterrizado forzosamente, los pasarejos empezaron a aplaudir.*

15b.: *Entrados al bar, María comenzó a hacer un brindis.*

15c.: *Terminado el juego, los jugadores se fueron a los vestuarios.*

15d.: *Llegado el tren a la estación, todos empezaron a bajar .*

15e.: *Recogidas las cosas, salieron.*

15f.: *Apenas finalizada la sesión, abandonó el hemiciclo.*

15g.: *Una vez hechos los deberes, puedes irte a la calle.*

Autorka dále dodává, že časové polovětné konstrukce s participiem mohou vyjadřovat nejen předčasnost jejich děje vůči ději obsaženému ve větě řídicí, ale i děj souběžný s dějem této věty. Důkazem mohou být následující příklady (16 a,b):

16a.: *Varias veces acusado el ladrón, decidió a matarse .*

16b.: *Varias veces acusado por los testigos , el ladrón fue el primero sospechoso del robo para los investigadores.*

Jediný rozdíl mezi výše vybranými příklady je ten, že v prvním případě (16a) polovětná konstrukce vyjadřuje děj, nebo časový interval předcházející ději nebo časovému intervalu věty řídící, ve druhém případě (16b) se naopak jedná o polovětnou konstrukci vyjadřující děj souběžně probíhající s dějem věty řídící. Pro lepší orientaci nám mohou ještě posloužit následující vybrané příklady (17a,b) :

17a.: *Firmado el pacto por las dos partes, el negocio se llevó a cabo consecutivamente. (předčasnost)*

17b.: *Firmado por las dos partes, el pacto facilitó el negocio. (současnost)*

Abychom ještě lépe rozpoznali, zda je časový interval děje polovětné konstrukce souběžný s dějem věty hlavní, nebo zda mu naopak předchází, můžeme se pokusit oba tyto větné celky parafrázovat vedlejší větou s finitním slovesným tvarem. Zatímco oba následující příklady (18a,b) mohou parafrázovat příklad (17b), k příkladu (17a) je možné uvést pouze parafrázi typu (18a) :

18a. *Después de que las dos partes firmaran el pacto, el negocio se llevó a cabo.*

18b. *Mientras las dos partes firmaban el pacto, el negocio se llevó a cabo.*

O gerundiálních polovětných konstrukcích časových pojednává nejlépe publikace Ignacia Muñoz (1999 : 3127). Autor podotýká, že gerundium se může v polovětných konstrukcích časových vyskytovat ve dvou formách – formě jednoduché, která vyjadřuje souběžnost děje konstrukce s dějem hlavní věty a formě složené, která vyjadřuje naopak předčasnost děje konstrukce vůči ději hlavní věty. V souvislosti s významem jednoduchého gerundia v polovětné časové konstrukci používá autor termín „*simultaneidad*“, tedy „*současnost* nebo *souminulost*“ jeho děje s dějem hlavní věty, která může být úplná (19a) nebo částečná (19b) :

19a.: *Entrando Julia, salía su madre.*

19b.: Estudiando yo tercero, murió mi padre.

Dalšími autorovými příklady polovětných gerundiálních konstrukcí vyjadřujících časovou souběžnost děje v nich obsaženého s dějem hlavní věty, jsou (20 a,b,c,d) :

20a.: Gobernando Suárez, nació Juan.

20b.: Aproximándose el verano, Luis se vestía de blanco.

20c.: Faltando cinco minutos para el final del examen, me di cuenta del error.

20d. Estando su marido comiendo, María escucha la radio.

Že se jedná o děj polovětné konstrukce vyjadřující předčasnost vůči ději věty hlavní nás přesvědčí přítomnost složeného gerundia v této konstrukci. Autorovy vzorové příklady tohoto typu konstrukcí jsou (21a,b,c,d):

21a.: Habiendo cumplido los 18, María se fue de casa.

21b.: Habiendo apartado Ricote a Sancho, se sentaron . (...)

21c.: Habiendo visto las mujeres a sus maridos por 5 minutos, la policía las obligó a volver a sus celdas.

21d.: Habiendo quedado desierta la ciudad, se tomaron provisiones para repoblarla.

polovětné konstrukce příčinné:

Druhou skupinou polovětných konstrukcí jsou polovětné konstrukce příčinné, tedy ty, které vyjadřují příčinu události obsažené v ději řídicí věty (Bosque Muñoz, 1999 : 2313-2314). Zatímco v předešlé podkapitole o polovětných konstrukcích vyjadřujících nějaký časový interval, jsme se mohli v případě infinitivních konstrukcí setkat s velkým počtem různých předložkových spojení stojících před infinitivem a vytvářejících tento

typ konstrukcí, následující podkapitola se bude zabývat základními předložkami vyjadřující příčinu, a to předložkami „*por*“, „*de*“ a dále pak některými jinými slovními spojeními. První a širší skupinou jsou infinitivní konstrukce s předložkou „*por*“ (22 *a,b,c*):

22a.: *No puede conducir por ser menor de edad.*

22b.: *Lo han detenido por robar en unos almacenes.*

22c.: *Esto te pasa por comer un helado.*

Polovětné infinitivní konstrukce příčinné vyjadřují vždy děj nějakým způsobem předcházející ději věty řídicí. Svědčí o tom také možnost vytvářet tento typ konstrukcí s infinitivem jednoduchým, ale i infinitivem složeným (23 *a,b*). :

23a.: *Desde cuando alguien necesita pedir perdón por televisión por haberse divorciado ?*

23b.: *La ceguera lo sobrevino por haber estado encerrado tanto tiempo en un calabozo.*

V předcházejících příkladech se polovětná konstrukce vždy objevovala až za větou řídicí, nemusí však tomu tak být stále, jak je patrné v příkladech (24*a,b*) :

24a.: *Por ser menor de edad, no puede conducir.*

24b.: *Por ser la única testigo, ha tenido que declarar varias veces ante la justicia.*

Autor dále pokračuje ve výčtu vlastností. Dodává, že, pokud bychom zaměnili předložku „*por*“ za jiné předložkové výrazy a neosobní slovesný tvar bychom nahradili slovesem v osobní formě, našli bychom jisté rozdíly v umístění těchto předložkových výrazů ve vedlejších větách. Jako příklad bychom mohli použít výrazy „*como*“ a „*porque*“, jejichž postavení se ve vedlejší větě příčinné liší. Zatímco příklady (25*a,b*) a příklad (26*a*) vykazují úplnou gramatickou správnost, umístění výrazu „*como*“ uprostřed větného celku za řídicí větou v příkladu (26*b*), není z gramatického ani stylistického hlediska správné .:

25a.: *Esto te pasa **porque** has comido un helado.*

25b.: ***Como** eres menor de edad, no puedes conducir.*

26a.: ***Porque** eres menor de edad, no puedes conducir.*

26b.: (* *Esto te pasa, **como** has comido un helado.*)

Výrazy „**como**“ a „**porque**“, které podle autora společně s osobním tvarem slovesa dávají vedlejší větě příčinný charakter, zároveň většinou předurčují její umístění ve větěném celku. Tento fakt je zapříčiněn rozdílnou charakteristikou obou výrazů. Zatímco výraz „**como**“ znázorňuje tématickou hodnotu výpovědi, výraz „**porque**“ se vztahuje k výpovědi rématické, narozdíl od předložky „**por**“, která tématickou i rématickou hodnotu celého sdělení neutralizuje.

Druhým předložkovým výrazem vyskytujícím se v polovětných infinitivních konstrukcích příčinných je předložka „**de**“ (27 a,b). Takové konstrukce, které bývají často doplňovány příslovci „**tan**“ a „**tanto**“ (28 a,b), tvoří dle autorových slov další specifickou nedílnou součást polovětných infinitivních konstrukcí příčinných.:

27a.: ***De verlas en estampas**, me eran familiares sus Concepciones.*

27b.: *A mí me dolían las piernas **de estar arrodillado**.*

28a.: *Les salieron ampollas en los pies **de tanto** caminar.*

28b.: ***De tenerlos tan** redondos, **tan** fijos y **tan** desorbitados, los ojos me dolían.*

V souvislosti s předložkou „**de**“, ale také předložkou „**por**“ M Bosque Muñoz uvádí další charakteristiky (1999 : 2315). Polovětné infinitivní konstrukce s předložkou „**de**“, na rozdíl od těch s předložkou „**por**“, mají jednu velmi zajímavou vlastnost, a sice možnost jejich transformace na klasickou příslovečnou vedlejší větu příčinnou obsahující sloveso v nějakém osobním tvaru bez toho, aby byl předložkový výraz, resp. předložka „**de**“ pozměněna (29a), či nahrazena jiným výrazem. V některých případech je však žádoucí tuto předložku doplnit blíže určujícím výrazem (29b). Jako důkaz této

skutečnosti mohou sloužit následující příklady (29a,b), kterým byly předlohou příklady (27b) a (28a):

29a.: *A mí me dolían las piernas de que estaba arrodillado.*

29b.: *Les salieron ampollas en los pies de tanto como/de lo mucho de que caminaron.*

Dalších předložkových spojení, které dávají vedlejší větě příčinný charakter, je celá řada. Některé z nich nalezneme v publikaci Rubia Martíneze (1992: 85). Jsou nimi například : „*a causa de, en vista de, debido a, gracias a, a base de, a fuerza de, merced a ...*“, z nichž však pouze některé připouštějí sloučení s infinitivem a vytvoření tak infinitivní polovětné konstrukce. Jedná se především o výrazy „*a base de*“, „*a fuerza de*“, „*gracias a*“ a „*debido a*“. Typickými konstrukcemi s těmito výrazy jsou autorovy příklady (30 a,b,c,d):

30a.: *A base de mucho insistir, consiguió su propósitos.*

30b.: *Los conoce a fuerza de verlos.*

30c.: *Gracias a esforzarse mucho, Isabel lo consiguió .*

30d.: *Debido a estar enfermo, Juan no vino.*

Dalším typem polovětných konstrukcí příčinných jsou polovětné konstrukce s participiem. Participium je však v polovětných konstrukcích majících charakter příslovečné vedlejší věty příčinné zastoupeno méně. M.J. Leborans (2005 : 94) uvádí následující vzorové příklady (31a,b,c,d). :

31a.: *Aprobado el curso, pudo marcharse de vacaciones*

31b.: *Acabado la conferencia antes, cogí el primero tren a mi pueblo.*

31c.: *Caído el árbol a la carretera, los coches no pudieron pasar.*

31d.: *Comprados todos los ingredientes hoy, mañana podremos cocinar muy temprano.*

O polovětných konstrukcích gerundiálních, které mají příčinný charakter, pojednává podrobněji Ignacio Muñoz (1999 : 3125 – 3126). Autor rozděluje charakteristiky těchto vazeb do čtyř následujících bodů :

I. příčinné polovětné vazby také připouštějí složený tvar gerundia (32a):

32a.: *Habiendo ayudado usted a venir a la vida a Segismundo, es justo que participe en su cumpleaños.*

II. na rozdíl od polovětných konstrukcí časových, tento typ nevyžaduje vztah současnosti mezi polovětnou konstrukcí a větou hlavní (33a,b):

33a.: *Todos quieren/quisieron ayudar a Julia, viéndola tan desvalida.*

33b.: *Todos quieren/quisieron ayudar a Julia, habiéndola visto tan desvalida.*

III. mohou mít vyjádřený nebo nevyjádřený podmět. Pokud je podmět nevyjádřený, souvisí s některým členem věty hlavní (34a,b), pokud je podmět vyjádřený, musí být umístěný za gerundiem a může být shodný s podmětem hlavní věty (35a) nebo odlišný (35b):

34a.: *Se marcharon pensando/creyendo que Juan no vendría.*

34b.: *Careciendo de recursos, a Pedro no le pareció conveniente participar.*

35a.: *Siendo limitado el número de plazas, atenderemos las solicitudes con riguroso orden de inscripción.*

35b.: *Creuyendo María que nadie la quería, decidió quitarse la vida.*

IV. ve větných celcích se mohou vyskytovat různě umístěné; před větou hlavní (36a), za větou hlavní (36b), nebo vloženy do věty hlavní (36c):

36a.: *Y no teniendo armas con que quitarse la vida, se ahorcó.*

36b.: *La abandonó con vida en una alberca tras golpearla, **pensando que ya había fallecido.***

36c.: (...) y Mosén Millán queriendo cortar el diálogo aseguró que de un momento a otro el agonizante moriría (...)

polovětné konstrukce účelové :

Další skupinou polovětných konstrukcí ve funkci příslovečného určení jsou konstrukce s charakterem účelovým . Tato skupina polovětných konstrukcí má jedno specifikum, jediným neosobním slovesným tvarem podílejícím se na jejich tvorbě je **infinitiv**. Ignacio Muñoz (1999 : 2313-2314) definuje polovětné infinitivní konstrukce účelové jako skupinu příbuznou s polovětnými konstrukcemi vyjadřujícími příčinný vztah. Podle autora je to dáno tím, že spolu tyto dvě skupiny vazeb nejen souvisejí, ale do určité míry na sobě i závisí. Ze sémantického hlediska jsou účelové polovětné konstrukce charakterizovány schopností vyjádřit cíl, účel, resp. záměr obsažený v ději věty řídící. Pokud bychom tento typ konstrukcí chtěli nahradit vedlejší větou obsahující osobní formu slovesa, musel by touto osobní slovesnou formou být tvar subjektivu, nikoli i indikativu, jak tomu bylo v polovětných infinitivních vazbách příčinných. Vysvětlením tohoto jevu je fakt, že přechod mezi osobní slovesnou formou a infinitivem v tomto typu konstrukcí je méně plynulý než v polovětných konstrukcích příčinných, čemuž může být příznačná i nemožnost zakomponovat do účelové polovětné konstrukce například složený infinitiv (37):

37.: *Para **atracar**/(***haber atracado**) un banco, el ladrón robó una pistola.*

Jednoduchým infinitivům vyskytujícím se v polovětných infinitivních konstrukcích účelových, neboli „*finalních*“, mohou předcházet různé předložkové výrazy, nejčastější předložkou zastávající účelový význam konstrukce, je předložka „*para*“ (38a,b):

38a.: ***Para prepararse un bocadillo**, Juan abrió una lata de sardinas.*

38b.: ***Para montar un negocio**, mis padres se han instalado en Zaragoza.*

Dalším výrazem, jenž dle autora udává polovětné konstrukci účelový význam, je předložka „*por*“, která je však typičtější pro konstrukce vyjadřující příčinný vztah. Příkladovými konstrukcemi, v kterých předložka „*por*“ vyjadřuje účelový příslovečný vztah mohou být (39a,b):

39a.: *Por no despertar a los niños, la madre caminaba de puntillas.*

39b.: *Por conseguir un empleo, tu hermano es capaz de cualquier cosa.*

K tomu, abychom rozpoznali účelový význam polovětné konstrukce obsahující předložku „*por*“ od významu příčinného, nám pomohou sémantické vztahy mezi větou řídící a touto polovětnou konstrukcí. Zatímco v příkladu (39b) je vazba „*conseguir un empleo*“ záměrem „*tu hermano es capaz de cualquier cosa*“, v následujícím příkladu (40) je polovětná vazba s předložkou „*por*“ příčinnou k následnému ději řídící věty („*lo han arrestado*“):

40.: *Por robar frecuentemente en el centro comercia, lo han arrestado.*

Kromě dvou výše uvedených předložek existuje celá řada předložkových spojení se schopností vyjádřit společně s infinitivem účelový význam polovětné konstrukce. Tyto výrazy podrobněji popsal Martínez (1992 : 89). Jsou jimi například následující spojení: „*a fin de, con miras a, con el fin de, con la finalidad de, con el objeto de, con el propósito de, con la intención de, con la idea de, atd. ...*“. Ve většině případů polovětné konstrukce s těmito výrazy následují věty řídící, je však možné setkat se s větnými celky (41a,b), kde tyto konstrukce větu řídící předcházejí:

41a.: *A fin de comprobar su eficacia, le administraron un tratamiento nuevo.*

41b.: *Con miras a abolir las extensas propiedades, dictó esa ley.*

Vrátíme-li se k publikaci Bosque Muñoz (1999 : 2314), polovětných infinitivních konstrukcí účelových, jako i předložek umožňujících jejich tvoření, existuje celá řada a nepochybně představují důležitou součást problematiky polovětných konstrukcí všeobecně. Některé výrazové prostředky účelového vztahu však tento vztah

nevyjadřují úplně doslovně. Příkladem toho může být i předložka „*para*“, která předchází infinitivy, jež ne celkem vyjadřují účelový vztah celé polovětné konstrukce. Mohou to být například následující konstrukce (42a,b) , ve kterých „*para*“ ne úplně vyjadřuje účel děje věty řídící, ale pouze jeho určitou dočasnou změnu.:

42a.: *Al crepúsculo solían surgir, para desaparecer inmediatamente, los faros de algún vehículo.*

42b.: *La tasa de desempleo en Estados Unidos aumentó una décima en agosto para colocarse luego en el 4,9% ....*

Tento typ konstrukcí (42a,b) bývá často obohacen o příslovce „*después, inmediatamente, luego*“, které sice vyjadřují děj následující ději věty řídící, ale nevyjadřují jeho trvalý účelový význam.

Předcházející příklady, kdy předložka „*para*“ nedávala polovětné infinitivní konstrukci úplný účelový význam, nejsou ojedinělé. Další zvláštností v souvislosti s touto předložkou jsou například následující větné celky (43a,b).:

43a.: ***Para** pensar en estas cosas, Juan no tiene demasiado/mucho tiempo.*

43b.: ***Para** admitir su error, ella no tuvo suficiente valor.*

V obou předešlých příkladech se vyskytuje sloveso „*tener*“, po kterém vždy následuje přímý předmět, který je v těchto příkladech vyjádřen abstraktním nebo nepočítatelným podstatným jménem postrádajícím determinant, za to však obohaceným o kvantitativní příslovce typu: „*demasiado, mucho, bastante*“. Takovéto typy konstrukcí, ve kterých se přítomnost předložky „*para*“ úzce váže k zmiňovanému kvantitativnímu příslovci nacházejícímu se v řídící větě, jsou konstrukce, které bychom podle autora mohli zařadit jak mezi konstrukce vyjadřující účel, tak mezi konstrukce vyjadřující důsledek.

polovětné konstrukce způsobové:

Polovětné konstrukce typu způsobového jsou další skupinou, kterou se pokusíme podrobněji rozebrat. Zatímco většina autorů používá pro tento typ polovětných konstrukcí název „*construcciones modales*“, autoři Soriano a Eguren (2006: 60) nazývají tento typ konstrukcí „*construcciones de modo*“, popřípadě také „*construcciones de manera*“. Jedná se především o polovětné konstrukce tvořené infinitivem a mezi spojovací výrazy, které se na tvorbě těchto vazeb podílejí patří zejména předložka „*sin*“, dále potom předložky a výrazy „*a, con, a base de, en*“. Těmito výrazy se také zabývá J.C.R. Martínez (1992 : 91).

V souvislosti s předložkou „*sin*“ hovoří autor o dvou typech konstrukcí, které tato předložka může vytvářet. Do první skupiny patří konstrukce odpovídající jeho následující definici: „...*,construcciones en que <sin+infinitivo> ocupan el espacio estructural que suele corresponder a un elemento con valor predicativo*“... K uvedené definici autor uvedl několik příkladů (44a,b).:

44a.: *Se fueron a la cama sin cenar.*

44b.: *No me imagino a Julia sin hacer nada.*

Do druhé skupiny naopak patří ty konstrukce, k nimž autor uvedl následující definici: „...*, construcciones que se caracterizan por su equivalencia con una oración coordinada, fenómeno estrechamente relacionado con el valor semántico de la citada preposición...*“ .

Autor dále dodává, že tento druhý typ konstrukcí je specifický tím, že předložka „*sin*“ v nich může být nahrazena například výrazy „*y no*“ nebo „*pero no*“. K tomuto typu konstrukcí autor uvedl následující příklady zejména s předložkou „*sin*“(45 a,b). :

45a.: *Golpeó varia veces a la puerta, sin conseguir que cediera el pestillo.*

45b.: *La luz conseguía amarillear la densidad de las sombras, sin desvanecerlas del todo.*

Závěrem části o způsobových polovětných infinitivních konstrukcí bychom si měli ještě uvést autorovy vzorové příklady konstrukcí s jiným předložkovým spojením předcházejícím infinitiv než předložkou „*sin*“, které již byly také zmiňovány v úvodu této části (46a,b,c,d). :

46a.: *Sólo pueden comprenderse **a base de** considerar los muchos elementos que componen sus interrelaciones.*

46b.: *Se va medio tiempo de la clase **en** buscar el proyector.*

46c.: ***Con** no saber latín, es difícil entender a Virgilio.*

46d.: *No se debe venir a una pisa **con** no haber comido antes raíz de mandrágora.*

Dalším neosobním slovesným tvarem rovněž vytvářejícím polovětné konstrukce typu způsobového je gerundium. Tímto typem konstrukcí se opět podrobněji zabírá Ignacio Muñoz (1999 : 3217), který je rozčleňuje v závislosti na kontextu, ve kterém se mohou objevit. Jedná se o konstrukce, které :

I. se týkají vyjádřeného či nevyjádřeného původce děje věty řídicí (47a,b) :

47a.: *Esa novela fue escrita por Sampedro **pensando** en su nieto.*

47b.: *La pequeña motocicleta que Mónica usaba siempre había sido inutilizada **rompiendo** la conexión del motor y el sistema eléctrico.*

II. se vyskytují v souvětí, kde není žádný vyjádřený jmenný prvek, na který by se gerundium příslušné polovětné konstrukce mohlo vázat (48a,b) :

48a.: *Se limpió el estanque **aprovechando** la sequía.*

48b.: *Hay que respetar un reglamento **refrenando** tus impulsos.*

III. se vztahují k podmětu nebo nepřímého předmětu věty řídicí (49a,b) :

49a.: *María se pone roja **bebiendo** vino.*

49b.: *La desaparició el dolor **tomando** un calmante.*

IV. se nevztahují k podmětu nebo přímého předmětu věty řídící, ale které ji pouze nějakým způsobem **specifikují** (50a), nebo které ji **zevšeobecňují** (50b).:

50a.: *María se pone roja **diciéndole** hola.*

50b.: *El dolor desaparece **tomando** un calmante.*

Zbylým neosobním slovesným tvarem, který nebyl ještě v souvislosti s polovětnými konstrukcemi ve funkci příslovečné věty způsobové zmíněn, je participium. María Leborans (2005 : 99) uvádí následujících několik příkladů (51a,b,c,d), ve kterých se na tvorbě polovětných konstrukcí způsobových podílí právě přičestí minulé, tedy participium. Autorka zde také uvádí, že specifikem pro tento neosobní slovesný tvar je, jak už bylo i vícekrát uvedeno, jeho nutnost shodovat se v rodě a čísle s podmětem řídící věty, čímž se participium od infinitivu nebo gerundia výrazně liší. :

51a.: *Se fuieron, **decepcionados** de no ver a su cantante favorito.*

51b.: ***Acompañado** por su madre, está preparando la cena.*

51c.: ***Agotada** y **agobiada** de haber viajado tanto, quería regresar ya a su casa.*

51d.: *El director va a trabajar en nuestra empresa 4 años, **asistido** por muchos empresarios.*

polovětné konstrukce podmínkové:

Pátou skupinou polovětných konstrukcí zastupujících vedlejší větou příslovečnou jsou polovětné konstrukce typu podmínkového. Jedná se o velmi významnou skupinu zahrnující velké množství typů konstrukcí v souvislosti s neosobním slovesným tvarem a dalšími výrazy, které tyto konstrukce tvoří.

Podobně, jako tomu bylo i při rozboru ostatních typů polovětných konstrukcí s funkcí vedlejší věty příslovečné, si také nejprve proberme podmínkové konstrukce s infinitivem. Podrobný přehled výrazů pojících se s infinitivem v polovětných konstrukcích podmínkových nalezneme opět v publikaci Rubia Martíneze (1992 : 93). Mezi nejčastější výrazy předcházející infinitiv v tomto typu vazeb jsou předložky „*a, de*“ a „*con*“. Autor dále ve výčtu přidává i výrazy „*con la condición de, a condición de, con tal de*“ nebo „*en caso de*“.

První předložkou uvedenou ve výčtu výrazů vypovídajících o podmínkovém charakteru polovětné konstrukce byla předložka „*a*“. Autor podotýká, že předložka „*a*“ je dosti specifickou předložkou při vyjádření podmínkového vztahu polovětné konstrukce vůči větě řídicí. Toto specifikum spočívá v tom, že je součástí celé řady víceslovných výrazů vyjadřujících podmínku. Jsou nimi například výrazy: „*a no ser (que), a decir verdad, a juzgar por, a poder ser, a ser posible*“. Vzorové příklady konstrukcí s předložkou „*a*“ autor uvedl následující dva (52a,b).:

52a.: *A tener medios, os convidaba.*

52b.: *Le odio, padre; le odio con toda mi alma, y a no creer como creo, a no querer creer como quiero creer, le mataría.*

Pro rozbor další předložky podílející se na vytváření polovětných konstrukcí podmínkového typu poslouží příručka Antonia Narbony (1990 : 101-102), který poukazuje na předložku „*de*“, jako na nepřímý ekvivalent spojky „*si*“ ve vedlejších větách podmínkových s osobním slovesným tvarem vyjadřujícím gramatické kategorie. Podmínkové vedlejší věty, ať už tvořené pomocí spojky „*si*“ a slovesa v osobní formě nebo předložky „*de*“ a infinitivu mohou vyjadřovat 3 typy podmínky:

I. podmínku reálnou (53a,b) :

53a.: *Si no vienes a ir, tampoco iré yo.*

→ 53b.: *De no venir tú, tampoco iré yo.*

II. podmínku potencionální (54a,b) :

54a.: *Si hallaras los tesoros, él disfrutaría de una buena parte.*

→ 54b.: *De hallar los tesoros, él disfrutaría de una buena parte.*

III. podmínku nereálnou (55a,b) :

55a.: *Si lo hubiera sabido, me habría quedado en casa.*

→ 55b.: *De haberlo sabido, me habría quedado en casa.*

Z předešlých příkladů je patrné, že pravidla časové souslednosti, která jsou nezbytná pro porozumění a správné přeložení typu podmínky do češtiny, platí nejen pro souvětí s podmínkovými větami se spojkou „*si*“, ale také pro polovětné konstrukce s předložkou „*de*“. Při důkladnějším rozboru všech tří příkladů si lze povšimnout, že pro to, abychom správně určili o jaký typ podmínky se jedná, nám mohou posloužit následující skutečnosti; zatímco v klasických podmínkových větách po spojce „*si*“ následuje vždy sloveso v určitém, finitním tvaru, vyjadřující osobu, číslo a slovesný čas, který vypovídá o charakteru podmínkové věty a příslušném tvaru slovesa také v řídicí větě, polovětná vazba s předložkou „*de*“ tuto vlastnost v případě podmínky reálné a podmínky potencionální nemá, resp. to, zda se jedná o podmínku reálnou nebo potencionální poznáme jedině pomocí slovesného času přísudku věty řídicí. V případě podmínky nereálné tato skutečnost neplatí, nereálnost této podmínky, kterou ve větách se spojkou „*si*“ představuje subjuntiv pluscuamperfecta, nahrazuje v polovětných konstrukcích s předložkou „*de*“ složený infinitiv.

Narbona však tuto problematiku rozšiřuje o další poznatky (1990 : 103) . Na první pohled by se totiž z předešlých příkladů mohlo zdát, že polovětné konstrukce podmínkové s předložkou „*de*“ jsou plnohodnotnými zástupci vedlejších vět podmínkových se spojkou „*si*“. Narbona však tuto hypotézu vyvrací. Existuje totiž druh podmínkových vět se spojkou „*si*“, které polovětnou konstrukcí s předložkou „*de*“ nahrazeny být nemohou. Jedná se o takzvané periferní, nebo periferní vedlejší podmínkové věty („*subordinadas condicionales periféricas*“), charakterizované tím, že nevyjadřují nějakou domněnku či předpoklad děje obsaženého ve větě řídicí, ale pouze nějaké tvrzení nebo ujištění nepřímou nebo jen okrajově se týkající celého sdělení.

Názornými příklady takového typu vět jsou příklady (56a,b,c), ke kterým jsou uvedeny nesprávně vytvořené příklady (*57a,b,c) :

56a.: *Si tienes hambre, hay un restaurante cerca de casa.*

56b.: *Si tanto le gustan los niños, por qué no tiene hijos?*

56c.: *Si me dejáis opinar, este viaje está mal organizado.*

X

57a.: **De tener (tú) hambre, hay un restaurante cerca de casa.*

57b.: **De gustarle tanto los niños, por qué no tiene hijos ?*

57c.: **De dejarme opinar vosotros, este viaje está mal organizado.*

Vrátíme-li se k výčtu výrazů, které společně s infinitivem vytvářejí polovětné konstrukce podmínkového typu, poslední dosud nezmiňovanou předložkou vyjadřující ve spojení s infinitivem podmínkový charakter polovětné konstrukce je předložka „con“. Narbona uvádí několik příkladů, z nichž 3 obsahují infinitiv **jednoduchý** (58a,b,c) a jeden příklad s infinitivem **složeným** (58d) :

58a.: *Con llegar a las seis, podremos terminar el trabajo para la s nueve.*

58b.: *Con (sólo) hablarles, se irán.*

58c.: *Sólo con poder abrazar a mi hijo me sentiría feliz.*

58d.: *Con haber enseñado cómo es el cielo ya nos tendría a todos de su parte.*

V souvislosti s předložkami „con“ a „de“ pojednává opět Narbona (1990 : 103), který tyto dvě předložky v případě, že se s infinitivem účastní na tvorbě polovětných konstrukcí ve funkci podmínky, porovnává. Jejich hodnota v tomto typu konstrukcí totiž není zcela totožná. Zatímco „con“ je podle autora předložka v polovětné konstrukci

vyjadřující dostatečný podmínkový charakter, předložka „*de*“ je naopak předložkou vyjadřující spíše nějakou hypotézu, domněnku. Autorovou obhajobou tohoto tvrzení jsou příklady s předložkou „*de*“ (59a,b), které není možné nahradit příklady (*59c,d) s předložkou „*con*“ . :

59a.: *De ir al cine esta noche, volveríamos pronto.*

59b.: *De escribir yo una novela, me inclinaría por el género policiaco.*

X

59c.: **Con ir al cine esta noche, volveríamos pronto.*

59d.: **Con escribir yo una novela, me inclinaría por el género policiaco.*

Rozdíly mezi těmito dvěma typy polovětných konstrukcí mohou způsobovat i ostatní elementy, které se v dané konstrukci vyskytují. Autor zde poukazuje zejména na příslovce „*sólo*“ uvedené například v (58b,c). Toto příslovce má totiž tendenci ještě více zesilovat podmínkový charakter konstrukce, je proto možné jej zakomponovat pouze k infinitivům s předložkou „*con*“. Nelze tedy vytvořit příklady typu (* 60a,b) s předložkou „*de*“ . :

60a.: **Sólo de ir al cine esta noche, volveríamos pronto.*

60b.: **De sólo haberlo sabido, me hubiera quedado en casa.*

Co se týče ostatních spojovacích výrazů, které s infinitivem vytvářejí podmínkový typ polovětných konstrukcí, jedním z frekventovaných výrazů je sousloví „*con tal de*“. Martínez (1992 : 93) definuje výraz „*con tal de*“ následovně : (*... es una expresión que presenta lo que se manifiesta en la condicionante como la exigencia mínima que se propone para que pueda darse lo que se expresa en la principal*“...). Dle autorových slov je to tedy výraz představující v podmínkové konstrukci minimální požadavek či nutnost k tomu, aby se mohl uskutečnit obsah děje věty řídící. Tato definice je podle

autora aplikovatelná i na předložku „*con*“ a některé další výrazy. Podmínkové konstrukce s výrazem „*con tal de*“ mohou mít následující podobu (61a,b). :

61a.: *Con tal de saber nadar, se puede participar en el concurso.*

61b.: *Este profesor, con tal de estar callados en clase, nos aprobará.*

Posledními dvěma zmiňovanými výrazy jsou „*a condición que, con la condición que*“, které spíše než význam domněnky nebo předpokladu pro děj věty řídící, mají spíše význam přání či prosby, a častokrát také vedlejší význam účelový. Z tohoto důvodu autor dále upozorňuje na správnost používání těchto výrazů v polovětných konstrukcích. Zatímco v příkladech (62a,b) jsou oba výrazy použity správně, v příkladu (*62c) je jeden z výrazů zvolen nevhodně. :

62a.: *Aceptaría el trabajo con la condición de firmar un contrato.*

62b.: *Participaron en el experimento a condición de publicar los resultados.*

62c.: *Si probáis estas setas, os intoxicaréis.*

(*Os intoxicaréis a condición de probar estas setas.)

Polovětné konstrukce podmínkové tvořené gerundiem jsou podle Muñoz (1999:3218) konstrukce vyjadřující nějakou okolnost, za jejíž podmínky se uskuteční děj vyjádřený ve větě řídící. Autor tuto stručnou definici dále obohacuje o výčet prvků, které jsou nápomocny k přesnému odlišení podmínkové polovětné konstrukce od ostatních, výše probíraných, typů. Jsou to následující skutečnosti:

I. prvky vyskytující se ve větě řídící: například pomocné modální sloveso „*poder*“ (63a), nebo jemu podobné výrazy jako („*ser posible*“), různé slovesné způsoby jako například kondicionál (63b) nebo rozkazovací způsob (63c), které vypovídají o podmínkovém, předpokládaném, neboli hypotetickém charakteru polovětné konstrukce:

63a.: *Llamando al 245 162 789, se puede informar de la oferta.*

63b.: *Infórmese llamando al 245 162 789.*

63c.: *Llamando al 245 162 789 se informaría.*

II. přísluvečné prvky umístěné v polovětné konstrukci, např.: „*sólo*“ (64a), „*solamente*“ (64b) :

64a.: *Sólo* veniendo Juan, *podríamos conseguirlo todo.*

64b.: *Solamente* teniendo coche, *podría yo salir.*

V souvislosti s podmínkovými polovětnými konstrukcemi s gerundiem autor dále poukazuje na problematiku podmětu těchto konstrukcí, který se (ne)shoduje s podmětem věty řídicí. Autor rozdělil tyto podměty na následující příklady:

a) podmět podmínkové polovětné konstrukce shodný s podmětem věty řídicí (tento podmět bývá v polovětné konstrukci **nevyjádřený**) (65a) :

65a.: *Trabajando más*, *puedes* comprarte un piso.

b) nevyjádřený podmět podmínkové polovětné konstrukce **lišící se** od podmětu věty řídicí (65b):

65b.: *Readmitiendo* (la empresa) a los despedidos, *el problema* desaparecería.

c) **povinně vyjádřený** podmět podmínkové polovětné konstrukce a lišící se od podmětu věty řídicí (65c):

65c.: *Trabajando* la mujer, *Pedro* podría comprarse un coche.

d) podmět polovětné podmínkové konstrukce **nevyjádřený, zastupující nějaký obecný podmět** jako např.: („*la gente, todo el mundo*“) (65d):

65d.: *Comiendo* (la gente, todo el mundo, cada uno) *grasas*, *sube el colesterol.*

Posledním možným typem polovětných konstrukcí podmínkových jsou polovětné konstrukce tvořené participiem. María Leborans (2005 : 102) rozděluje polovětné

konstrukce s participiem na dva typy a shoduje se tak s typologií dalších autorů, jako například L.Eguren, M.Soriano nebo M.L.Hernanz. Podle autorky může participium vyjadřovat v polovětné konstrukci podmínku, pokud se její podmět shoduje s podmětem věty řídící, nebo se od něho liší. Pokud má polovětná konstrukce s participiem stejný podmět jako věta řídící, jedná se o konstrukci vázanou, neboli **závislou** (66a,b), pokud se však podmět polovětné konstrukce od podmětu věty řídící liší, jedná se o konstrukci **absolutní** (67a,b) :

66a.: *Salido sin dinero, no pudo hacer compras..*

66b.: *Venida tarde, perdió el comienzo de la clase..*

67a.: *Cambiada su decisión, las cosas podrían cambiar también.*

67b.: *Venidas las dos partes del conflicto a la reunión, sería un presagio para su solución .*

polovětné konstrukce přípustkové:

Podle Bosque Muñoz (1999 : 2322-2323) vyjadřují polovětné konstrukce přípustkové nějakou obtíž pro uskutečnění děje věty řídící, která však toto uskutečnění, popřípadě vykonání nebo dodržení zcela neznemožňuje. Narbona (1990 : 107) používá pro přípustku jiný výraz a pojmenovává ji také jakousi „*nedostačující podmínkou*“ pro to, aby se mohl uskutečnit obsah děje věty řídící.

Část o přípustkových polovětných konstrukcích začneme opět těmi konstrukcemi, které jsou vytvářeny různými předložkami a dalšími výrazy společně s infinitivem. Nejčastějšími předložkami a předložkovými výrazy ve spojení s infinitivem pro vyjádření vztahu přípustkového jsou podle obou autorů „*a pesar de, pese a , con, sin*“ (68a,b,c):

68a.: *Pese a estar enferma, irá a clase.*

68b.: *Julia, a pesar de ir al gimnasio, ha engordado.*

68c.: *El candidato, no compareció ante la prensa, a pesar de haber ganado las elecciones.*

Hlavními předložkami schopnými tvořit v polovětné konstrukci s infinitivem ve funkci přípustky jsou i zmiňované předložky „**con**“ (69a,b,c) a také „**sin**“ (69d,e) . :

69a.: **Con ser tan ricos**, viven miserablemente.

69b.: Este problema, **con ser importante**, no me quita el sueño.

69c.: En Madrid, **con ser la capital**, nadie ha hecho nada.

69d.: **Sin ser el hombre de mis sueños**, Juan me resulta muy simpático.

69e.: Aun **sin abrir la boca**, uno puede hacerse caso.

Výčet předložkových výrazů, které mohou v určitých případech vytvářet s infinitivem přípustkové polovětné konstrukce, je možné podle Martíneze (1992 : 95) obohatit ještě o výrazy „**por más, por mucho**“ nebo také předložka „**para**“. Výrazy „**por más, por mucho**“ nejsou podle autora tak časté a většinou bývají spíše následovány spojkou „**que**“ a přísudkem v určitém slovesném tvaru, pokud se však vyskytnou ve spojení s infinitivem, mohou vypadat následovně (70a,b) . :

70a.: No **por mucho madrugar** amanece más temprano.

70b.: No **por mucho llorar y gritar** conseguirá que le hagan caso.

Posledním specifickým případem polovětných infinitivních konstrukcí přípustkových jsou konstrukce se zmiňovanou předložkou „**para**“, která je typickou předložkou pro vyjádření příslovečného vztahu účelového. Autor podotýká, že případy infinitivních konstrukcí s touto předložkou jsou v gramatikách vůbec, nebo jen okrajově studovaným tématem, ačkoliv se jedná o konstrukce objevující se v běžném jazyce stále více. Několika jejich ukázkovými příklady jsou (71a,b,c) . :

71a.: Chantal habla muy bien inglés, **para ser francesa**.

71b.: María bebe demasiado, **para tener sólo dieciocho años**.

71c.: *Para ser ricos, viven miserablemente.*

Druhým neosobním slovesným tvarem, který je také schopný vytvářet polovětné konstrukce typu přípustkového je gerundium. Bosque Muñoz (1999 : 3220) definuje tyto konstrukce jako konstrukce: ⁸... „*en las que el gerundio expresa una objeción a una relación causal esperable entre el evento denotado por el gerundio y el de la oración principal*“... vyjadřující jakousi výhradu nebo námitku vůči očekávanému účelovému vztahu mezi dějem vyjádřeným gerundiem a dějem hlavní věty.

Specifikem přípustkových polovětných konstrukcí jsou dle autora různá kvantifikativní příslovce, kterými jsou například „*aun, incluso*“ nebo také spojka „*aunque*“. Přítomnost těchto výrazů jasně vypovídá o přípustkovém charakteru polovětné konstrukce, k nimž Muñoz uvádí následující vzorové příklady (72a,b,c):

72a.: *Juan es muy listo, **aun** no habiendo ido a la escuela nunca.*

72b.: ***Incluso** lloviendo a mares, todos los días salen a pasear.*

72c.: *Me lo dijo María, **aunque** viniendo de ella, no me extraña.*

S ohledem na předešlé příklady, přítomnost jednoho ze dvou příslovcí není pro přípustkovou interpretaci polovětné konstrukce nejen dostatečná, ale dokonce nutná. Můžeme se však setkat i s výjimkami, ve kterých absence některého z výše uvedených příslovcí, nijak nezmění přípustkový charakter polovětné vazby. Bývají to zejména případy konstrukcí se slovesem „*ser*“, kterými mohou být například (73a,b) . :

73a.: ***Siendo menor** la actividad de estos grupos que en otras provincias, esta se ha duplicado con respecto a otros años.*

73b.: *Ha castigado a Juan, (**aun**) **no siendo culpable.***

---

⁸ (... „*ve kterých gerundium vyjadřuje jakousi výhradu nebo námitku k očekávanému účelovému vztahu mezi dějem vyjádřeným gerundiem a dějem hlavní věty*“...)

Posledním autorovým poznatkem v souvislosti s gerundiálními polovětnými konstrukcemi ve funkci přípustky je jejich významový rozsah. Tímto významovým rozsahem se rozumí reálnost či pravděpodobnost přípustky v polovětné konstrukci. Zatímco příklad polovětné gerundiální konstrukce přípustkové (72a) bychom mohli parafrázovat vedlejší větou přípustkovou s osobním slovesným tvarem v indikativu (72b), pro příklad (73a) by to byla parafráze (73b), ve které se vyskytuje sloveso v subjuntivu. Příklady (72a,b) jsou tedy **reálnými** přípustkami pro děje věty řídicí, příklady (73a,b) vyjadřují naopak pouhou **pravděpodobnost** až **nereálnost** děje obsaženého v přípustce vůči ději věty řídicí. :

72a.: *Aun llegando tarde todos los días, voy siguiendo las explicaciones.*
→ 72b.: *Aunque **llego** tarde todos los días, voy siguiendo las explicaciones.*

73a.: *Aun llegando tarde a recogerle nos esperará.*
→ 73b.: *Aunque **lleguemos** tarde a recogerle nos esperará.*

přísudkové polovětné konstrukce odkazující na podmět a předmět hlavní věty :

Kromě polovětných konstrukcí ve funkci různých příslovečných určení se dle španělských autorů rozlišují ještě tzv. přísudkové konstrukce vztahující se k předmětu či podmětu věty řídicí. Bosque Muñoz (1999 : 3230) se v souvislosti s tímto typem funkce zabývá polovětných konstrukcemi závislými, které jsou tvořeny gerundiem a používá následující terminologii; rozděluje tyto konstrukce na predikativní gerundiální konstrukce podmětné nebo také předmětné : ... „*construcciones con gerundios predicativos del sujeto o del objeto directo*“.... Autor doplňuje k již v předešlých částech práce uvedeným poznatkům o tomto typu polovětných konstrukcí několik zajímavostí.

První skupinou jsou gerundiální konstrukce vztahující se na podmět, které jsou však podle autora velmi podobné polovětným konstrukcím příslovečným způsobovým. Rozdíl mezi těmito dvěma typy konstrukcí spočívá v tom, že konstrukce s gerundiem, které odkazuje na podmět, vyžadují, aby bylo dané gerundium společně se slovesem věty

řídící ze stejné aspektuální, tedy vidové třídy, konkrétněji ještě z těch sloves, které se mohou vyskytovat v perifrastické konstrukci „*estar+gerundium*“ (74a,b). :

74a.: *María recitó el poema (temblando/*teniendo frío).*

74b.: *María (estudia/*sabe) francés recitando a Mallarmé.*

Následující příklady poukazují však na případy několika výjimek, kdy se nejedná o gerundium odkazující na podmět, ale o tzv. „*adjunto*“ vyjadřující způsob.(75a,b,c). :

75a.: *María recitó el poema aun teniendo frío.*

75b.: *Se sabe francés recitando a Mallarmé.*

75c.: *Los masoquistas son felices siendo azotados.*

Dalšími výjimkami jsou a mezi tento typ konstrukcí **nepatří** konstrukce se slovesy „*estar, permanecer, quedarse*“, pokud se vyskytují v tzv. poloperifrastických konstrukcích (76a,b,c). :

76a.: *Juan **está** en el jardín, regando las plantas.*

76b.: *Se **quedó** en Madrid trabajando.*

76c.: *Dick Roy **permanence** en la puerta de la iglesia dando la bienvenida a los amigos y contando a los asistentes.*

Ačkoliv je podobnost způsobových gerundií od gerundií vztahujících se přímo k podmětu velmi podobná, ke správnému určení toho, do jaké skupiny dané gerundium patří, nám pomohou následující skutečnosti, mezi kterými autor zmiňuje charakteristiku posledního typu závislých konstrukcí odkazujících na přímý předmět věty řídící (Muñoz, 1999 : 3231). :

I. pokud jsou sloveso polovětné konstrukce vytvořené gerundiem a sloveso věty řídící slovesy vyjadřujícími nějakou činnost, jako je tomu v příkladu (77a), nebo (77b),

mohli bychom gerundia v obou příkladech nazvat gerundií predikativními, ale i gerundií dodatkovými vyjadřujícími způsob.:

77a.: *María no estudia escuchando música.*

77b.: *María no lee subrayando.*

Pozice konstrukcí obsahujících toto gerundium však není zcela volná. Pokud bychom v obou výše zmíněných příkladech změnili pořadí vět, došli bychom k závěru, že konstrukce s **predikativním gerundiem odkazujícím na podmět** věty hlavní není možné klást před tuto větu, pokud bychom však nechtěli vytvořit nějaký kontrastivní kontext (77c*), **dodatkové gerundium** vytvářející polovětnou konstrukci však umožňuje, aby tato konstrukce mohla být libovolně klazena před nebo za větou řídící (77d). :

77c.: **Subrayando, María no lee.*

77d.: *Escuchando música, María no estudia.*

II. další charakteristikou predikativních gerundií vztahujících se k podmětu věty řídící, kterou se tyto gerundia liší od gerundií odkazujících například na předmět, je jejich rozdílná modifikace slovesa této věty. Jsou to pouze gerundia vztahující se k podmětu, které se přímo váží k tomuto slovesu a označují tak způsob, jakým se realizuje činnost tímto slovesem vyjádřena. Pro lepší pochopení této skutečnosti poslouží příklady (78a,b). :

78a.: *Luis caminaba de puntillas y **dando** pasos cortos.*

78b.: *Imaginaba a Luis de puntillas y **dando** pasos cortos.*

Zatímco (78a) obsahující gerundium vztahující se k podmětu se může interpretovat pouze větou s jedním přísudkovým doplňkem složeným ze dvou souřadně spojených přísudkových členů (předložkového a tvořeného vazbou s gerundiem), druhý příklad, ve kterém gerundium polovětné konstrukce odkazuje na přímý předmět věty řídící (78b) je možné parafrázovat například i **dvěma souřadně spojenými celými větami**, aniž by byly ve vzájemném rozporu (79). :

Závěr k části 2. :

V úvodu rozboru poznatků o polovětných konstrukcích nalezených výhradně ve španělsky psaných zdrojích byly stručně uvedeny pojmy, resp. názvy jednotlivých typů těchto konstrukcí používané ve vybraných gramatikách společně s jejich stručnou definicí. Následující prostor je věnovaný jejich bližšímu představení a výčtu některých jejich vlastností. Velký prostor je věnovaný zejména polovětným konstrukcím absolutním, jejichž charakteristikami se zabývají autoři jako Gómez Torrego, M.L. Hernanz, M.L. Fernández Leborans či E. de Miguel. Zmínění autoři v souvislosti s těmito charakteristikami uvádějí různé skutečnosti z hlediska postavení absolutních konstrukcí ve větných celcích, jejich slovosledu, postavení podmětu uvnitř každé konstrukce, možností tyto konstrukce parafrázovat a v neposlední řadě také z hlediska použití různých předložek a předložkových spojení, které se podílejí na jejich vytváření.

Druhou částí této kapitoly je potom rozdělení polovětných konstrukcí podle druhů a funkce, kterou mohou ve výpovědích vyjadřovat. Kromě výše uvedeným jmen autorů byla tato část obohacena ještě o poznatky kolektivu autorů RAE, A. Narbony, I. Bosque Muñoz a jiných. Na začátku této části je stručné zopakování vlastností všech neosobních slovesných tvarů, vyskytují-li se v polovětných konstrukcích, zejména potom jejich rozdílné dějové zařazení vůči ději věty řídicí.

Celkové shrnutí teoretické části:

Španělští autoři se v souvislosti s funkcí polovětných konstrukcí zabývají především funkcí příslovečného určení a zařazují polovětné konstrukce mezi vedlejší věty příslovečné. Přehled všech polovětných konstrukcí majících funkci některého příslovečného určení následuje vzápětí. V tomto přehledu byly polovětné konstrukce dále rozděleny podle příslušného příslovečného určení, které vyjadřují a samozřejmě také podle neosobního slovesného tvaru, který je vytváří. Ve výčtu charakteristik o jednotlivých funkcích těchto konstrukcí nechybí rozbor předložek a předložkových spojení, které je spolu s infinitivem mohou vytvářet, rozbor dalších prvků (příslovců, zápokrek...), jejichž výskyt může ovlivnit funkční zařazení některých konstrukcí, někteří autoři uvádějí vedle příkladů vybraných polovětných konstrukcí také jejich parafráze klasickou vedlejší větou s osobním slovesným tvarem z důvodu usnadnění jejich správného funkčního zařazení, jiní autoři uvádějí také k vybraným příkladům jejich nesprávné varianty pro lepší porozumění rozebíraného jevu.

V závěru teoretické části je třeba podotknout, že obě její kapitoly nabízí velmi podrobný přehled definic a charakteristik veškerých polovětných konstrukcí, dále pak přehled rozdílné terminologie a popisu jejich vlastností jednotlivými autory bez ohledu na to, zda se jedná o českého autora či autora píšícího španělsky. Hlavní rozdíl v pojetí této problematiky u českých a španělských autorů spočívá ve výskytu polovětných konstrukcí v obou jazycích. Polovětné konstrukce jsou ve španělštině velmi obvyklé a používané daleko více než v češtině, kde se častěji setkáváme s různými typy vedlejších vět s osobními slovesnými tvary. Gerundium, participium a infinitiv se tedy v českém jazyce nevyskytují v tak hojném počtu. Zmíníme-li například polovětné absolutní konstrukce, ve kterých má daný neosobní slovesný tvar svůj vlastní podmět, který nijak nesouvisí s řídicí větou a který ji pouze nějak doplňuje, zjistíme, že tyto konstrukce v češtině téměř neexistují, a že je pro ně nutné nalézt jiné vhodné jazykové prostředky, ve kterých se ve většině případů neosobní slovesný tvar nenachází. Odlišný pohled na problematiku polovětných konstrukcí spočívá v následujícím bodu, který bylo možné nalézt v Zavadilově práci (1995 : 190) : „ ...český jazyk realitu vyčleňuje na množství procesů, které jsou mezi sebou vzájemně koordinovány či subordinovány, čímž má tendenci k tomu pojmát i doplňující okolnosti děje procesuálně... “. Pro španělštinu však výše uvedená citace neplatí, ve španělštině je totiž toto množství vzájemně

koordinovaných nebo subordinovaných dějových procesů chápáno jako jediný elementární děj nebo proces a všechno ostatní není vnímáno jako další nezávislé procesy nebo děje, ale jen jako prvky nebo doplňující okolnosti děje elementárního. Důvodem toho je proto i rozdílné pojetí problematiky polovětných konstrukcí česky a španělsky píšícími autory. Kontrast mezi hlavním dějem a jeho procesuálními okolnostmi je ve španělštině velmi výrazný i po formální stránce, což souvisí s její tendencí k výrazovému rozlišování mezi rovinou základní dějové linie a rovinou doplňujících okolností děje nebo posloupnosti dějů. Ve španělsky psaných gramatikách jsme se v souvislosti s tím mohli setkat s velkým množstvím konstrukcí, které mají stejnou strukturu, ale které mohou být ze sémantického hlediska interpretovány rozdílnými způsoby. Španělští autoři se dále hlouběji zabývají rozdílnou sémantickou interpretací polovětných konstrukcí, kterou mohou v případě infinitivních konstrukcí získat nejen při záměně předložky stojící před infinitivem, ale i umístěním polovětné konstrukce ve větěném celku. Vlivem tohoto umístění někdy dochází i k rozdílné sémantické interpretaci celého větěného celku.

Rozdíl v rozboru problematiky polovětných konstrukcí česky a španělsky píšícími autory je možné chápat i tím, že španělština patří do skupiny románských jazyků a čeština mezi jazyky slovanské, což do značné míry ovlivňuje volbu jazykových prostředků při překládání těchto konstrukcí z španělského jazyka do češtiny a naopak. Tato skutečnost bude podrobně rozebrána v následující praktické části, kterou představuje rozbor dvou odlišných literárních děl španělsky a česky píšících autorů.

ČÁST PRAKTICKÁ

Úvod

Druhou částí této diplomové práce je část praktická, která se opírá o některé poznatky o typech a funkcích polovětných konstrukcí získané při redakci části teoretické. Na rozdíl od teoretické části však bude kladen důraz zejména na způsoby a možnosti překladu těchto konstrukcí jak ze španělského do českého jazyka, tak i z českého do španělského jazyka.

V praktické části se bude pracovat s údaji získanými s paralelního korpusu Intercorp (<http://www.korpus.cz/intercorp>), konkrétně s jeho česko-španělskou částí. Tento projekt je součástí výzkumného záměru „Český národní korpus a korpusy dalších jazyků“ schváleným v letech 2005 až 2011 a byl vytvořen Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze za účelem vybudování paralelních korpusů pro češtinu a další vyučované jazyky. Je určen široké veřejnosti, ale i profesionální sféře, překladatelům nebo pedagogům, kteří se zabývají výukou cizích jazyků.

Pro praktickou část byly vybrány dva odlišné knižní tituly, v prvním případě se jedná o argentinského spisovatele, novináře a překladatele Julia Cortázara, který je spolu s dalšími autory považován za průkopníka nové podoby laplatské fantastické povídky. Korpus Intercorp disponuje několika jeho díly přeloženými do češtiny, pro tuto práci bylo však vybráno dílo „Konec hry“ („*Final del juego*“) z roku 1956. Druhým titulem je vědeckofantastické drama o třech dějstvích „*Rozsumovi univerzální roboti (R.U.R.)*“ od Karla Čapka, ve kterém autor spojuje svůj zájem o techniku s nejistou budoucností lidstva, která vyplývá ze smutných skutečností nedávno ukončené 1.světové války. „*R.U.R.*“ je také první Čapkovo dílo, ve kterém společně se svým bratrem Josefem poprvé použili dnes již univerzální slovo „*robot*“, a které bylo dosud přeloženo do mnoha jazyků světa včetně španělštiny. V obou dílech byly vyhledávány různé typy polovětných konstrukcí s ohledem na neosobní slovesným tvar, který je vytváří, na různé předložky a předložková spojení, které některým z nich předchází a v neposlední řadě na funkce, které v originálním textu vyjadřují a zejména také na funkce jejich ekvivalentů přeložených do druhého jazyka. Důvodem výběru odlišných titulů, tedy česky a španělsky psaného titulu, je především předpokládaný rozdíl v četnosti polovětných

konstrukcí obsažených v obou dílech. Z poznatků uvedených v teoretické části je pravděpodobné, že ve španělsky psaném díle bude nalezeno velké množství polovětných konstrukcí různých typů, které budou následně překládány odlišnými jazykovými prostředky typickými pro češtinu. V případě česky psaného díla lze však předpokládat, že překladatel tohoto díla do španělštiny volil spíše než polovětné konstrukce jiné gramatické prostředky vyplývající z českého originálu, popřípadě i volnější překlad větných celků v závislosti na kontextu.

První kapitolou praktické části bude rozbor nalezených polovětných konstrukcí v díle „*Konec hry*“, následující kapitolou bude rozbor těchto konstrukcí v díle „*Rozsumovi univerzální roboti*“. Polovětné konstrukce budou primárně v těchto kapitolách rozděleny podle neosobního slovesného tvaru, který se podílí na jejich vytváření, dále potom podle způsobu, jakým byly do češtiny přeloženy. Závěrem každé kapitoly bude statistické vyhodnocení získaných údajů v obou dílech, na samém konci potom také shrnutí a porovnání údajů získaných v obou kapitolách dohromady.

I.

V první kapitole praktické části budou rozebírány nalezené polovětné konstrukce v díle argentinského spisovatele Julia Cortáзара „*Konec hry*“ („*Final del juego*“), která poprvé vyšla v roce 1956 a která v podstatě představuje jakýsi typ hry pro toho, který jí právě čte. Děj se průběžně vyvíjí a jeho hlavní úlohou je čtenáře zaujmout a pobavit. Dílo je rozdělené na 18 povídek, které se dále dělí na 3 stupně obtížnosti porozumění sdělením a autorovým myšlenkám v těchto sděleních skrytým.

Dílo obsahuje velký počet polovětných konstrukcí tvořených gerundiem či infinitivem vyjadřujících různé typy funkcí. V souvislosti s překladem těchto konstrukcí do češtiny je však možné si všimnout odlišných ekvivalentů, jejichž funkce se většinou případů neshoduje s funkcí dané konstrukce ve španělském originálu. Každá nalezená konstrukce bude uvedena v celém znění a v kontextu, bez kterého by mohlo dojít k jejímu nesprávnému druhovému zařazení, bude zároveň vždy následována svým českým ekvivalentem, jenž bude také jedním z rozhodujících faktorů při jejím druhovém zařazení.

1. polovětné konstrukce s gerundiem

První skupinou rozebíraných polovětných konstrukcí budou polovětné konstrukce s **gerundiem**.

Polovětné konstrukce s gerundiem se do češtiny obvykle překládají několika standardními způsoby (Veselá a kol., 2004 : 30). Autoři je dělí následovně :

1. v souvětí jako jedna z vět souřadných se spojkami **a,ale,však, ani** apod.
2. **přísluvečným určením** různých typů vyjádřeným podstatným jménem v předložkových pádech (např.: s úsměvem x sonriendo, dále **při, z/ze, po** atd., nebo také přísluvečným tvarem, který vznikl z nějakého přísluvečného přídavného jména, např.: **překvapeně**)
3. **vedlejšími větami přísluvečnými** :
  - a) **časovými** se spojkami **když,jakmile,jak,zatímco** ...
  - b) **způsobovými** se spojkami **tak že, tím že, jako by, jako když** ...
  - c) **příčinnými** se spojkami **protože, jelikož, poněvadž, že, neboť** ...
  - d) **přípustkovými** se spojkami **ačkoliv, třebaže, přestože, i když** ...
  - e) **podmínkovými** se spojkami **jestliže, -li, když, jak ,kdyby** ...
4. výjimečně **přechodníkem**
5. **adjektivizovaným přechodníkem končícím na -cí od nedokonavých sloves**

I. SOUŘADNĚ SPOJENÉ VĚTY:

Úvodní skupinou gerundiálních polovětných konstrukcí jsou konstrukce vyjadřující různé časové vztahy. Jedná se především o současnost dvou či více dějů, nebo také bezprostřední předčasnost děje obsaženého v polovětné konstrukci vůči ději/dějům obsaženým ve větách s osobními slovesnými tvary. Následujícími příklady (*Ia – Iw*⁹)

---

⁹ Příklady *Ia – Iw* jsou uvedeny v příloze diplomové práce

jsou souvětí, ve kterých je polovětná gerundiální konstrukce do češtiny přeložena jako jedna z vět hlavních, souřadně spojená s ostatními větami .:

1a.: Charlaron un momento , **fumando un pitillo** , y se despidieron .
Chvíli si povídali , **dali si cigaretu** a rozloučili se .

1b.: ... „, Huele a guerra “ , pensó , **tocando instintivamente el puñal de piedra atravesado en su ceñidor de lana tejida** .
„ Je to cítit válkou , “ pomyslel si a **instinktivně se dotkl kamenné dýky zastrčené za tkaným vlněným opaskem** .

1c.: **Tragando un café amargo** , empezó a darle vueltas al asunto , **olvidándose del negocio** , indiferente al espléndido sol .
Dal si hořkou kávu a přemítal o události , **zapomněl na obchod** , nevšímal si nádherného slunce .

1d.: **Apoyando el hacha junto a la puerta** empezó a quitarse la ropa porque hacia calor y olía a espeso , a multitud encerrada .
Opřel sekyru o dveře a začal se svlékat , protože bylo horko a bylo cítit těžký pach uzavřeného davu .

1e.: **Gritando desesperado** corrí a la calle donde ya no se veía a nadie , y en ese mismo instante cayó un rayo en el chalet de enfrente .
Zoufale jsem se rozkřičel a běžel jsem na ulici , kde už nebylo nikoho vidět , a v tu samou chvíli uhodil blesk do sousední chaty .

1f.: Una tarde , **cruzando el Luxemburgo** , vio una flor .
Jednou odpoledne **procházel Lucemburskou zahradou** a uviděl květinu .

1g.: Sonrió casi sin ganas , **pensando en la cara** que pondría Romero al encontrárselo de nuevo , pero la cara de Romero no tenía ninguna importancia y en cambio había que pensar despacio en la cuestión del café , y del auto .
Usmál se téměř neochotně , **pomyslel na Romerův výraz** , až ho zase uvidí , ale Romerův výraz nebyl vůbec důležitý , naopak bylo potřeba pomalu promyslet otázku kavárny a auta .

1h.: Preguntó por la mujer , **tratando de dominar la náusea** que le ganaba la garganta .
Zeptal se na tu ženu a **snažil se potlačit nevolnost** , která mu stoupala do krku .

1i.: **Manejando sin apuro** , el Número Tres pensó que la última visión de Romero había sido la de un tal Beltrán , un amigo del hipódromo en otros tiempos .
Číslo Tři řídil beze spěchu a napadlo ho , že poslední , co Romero viděl , byl ten Beltrán , kamarád z dostihů v jiných časech .

1j.: Con Leticia y Holanda íbamos a jugar a las vías del Central Argentino los días de calor , **esperando** que mamá y tía Ruth empezaran su siesta para escaparnos por la puerta blanca .
Když bylo teplo , chodily jsme si s Leticíí a s Holandou hrát ke kolejíím Středoargentinské dráhy ; **vždycky jsme počkaly** , až se máma a teta Ruth uloží k siestě , a utekly jsme bílou brankou

II. TYPY VEDLEJŠÍCH VĚT:

Druhým možným způsobem překladu polovětných gerundiálních konstrukcí jsou různé typy vedlejších vět. Jedná se především o vedlejší věty:

a) příslovečnou **časovou** (2a) :

2a.: **Hablando con Lila por el alambrado**, estaba en los ligustros que daban a lo de Lila, contándole que por la tarde íbamos a probar la máquina, y Lila estaba interesada pero no mucho, porque a las chicas no les importan las máquinas y no les importan las hormigas, solamente le llamaba la atención que la máquina echaba humo y que eso iba a matar todas las hormigas de casa.

Když jsem mluvil s Lilou skrz drátěný plot, byl jsem u živého plotu z ptačího zobu, který sousedil s Lilinou zahradou, a říkal jsem jí, že odpoledne stroj vyzkoušíme, a Lilu to zajímalo, ale ne moc, protože holky se o stroje nezajímají a nezajímají se o mravence, jenom ji zaujalo, že stroj vypouští kouř a to zabije všechny mravence v domě.

b) vedlejší věty **přívlastkové** s výrazem „**který**“ a „**kde**“ (2b,c,d,e,f,g,h):

2b.: Ahora se oía la voz de la mujer, **tapando por completo el llanto del niño con su arrebato -aunque tan discreto- consuelo**.

Teď bylo slyšet ženský hlas, **který úplně přehlušil pláč svým naléhavým - i když tlumeným - utěšováním**.

2c.: De la boca entreabierta le caía un hilo de saliva y Morand, **dejando precipitadamente el vaso en el suelo**, calculo que para llegar a la puerta tendría que engañarlo de alguna manera. Z pootevřených úst mu kanula slina a Morand, **který rychle odložil sklenici na zem**, odhadl, že aby mohl dojít ke dveřím, bude nutné ho nějak oklamat.

2d.: Casi sin transición Morand recordó las horas siguientes, la noche en las tiendas de campaña a orillas del torrente, la sombra de Therese caminando bajo la luna entre los olivos, y era como si ahora la voz de Somoza, reverberando monótona en el taller de escultura casi vacío, le llegara también desde aquella noche, **formando parte de su recuerdo**, cuando le había insinuado confusamente su absurda esperanza y el, entre dos tragos de vino resino, había reído alegremente y lo había tratado de falso arqueólogo y de incurable poeta.

Téměř bez přechodu si Morand vzpomněl na následující hodiny, na noc ve stanech na břehu bystřiny, na Thésésin stín krácející v měsíčním světle mezi olivovníky a bylo to, jako by teď Somozův hlas, který se monotónně rozléhal v poloprázdném sochařském ateliéru **a který k němu doléhal jako součást vzpomínky z oné noci**, kdy mu zmateně naznačil svou absurdní naději a on se mezi dvěma doušky pryskyřičnatého vína vesele zasmál a nazval ho falešným archeologem a nenapravitelným básníkem.

2e.: Cuando se encendieron las luces, **borrando un tanto el indescriptible cielo estrellado y nebuloso**, un amigo prolongó su lectura de Crítica con una ojeada a la sala.

Když se rozsvítila světla, **která trochu rozmazala nepopsatelnou hvězdnatou mlžnou klenbu**, můj přítel přelétl pohledem sál, než se zase začte do novin.

2f.: Desde la sangre **galopando en sus oídos** le llegaban las palabras de la mujer: primero una sala azul, después una galería, una escalera alfombrada.

V krvi, která se mu hnala v uších, mu zněla ženina slova: nejdřív modrá hala, pak chodba, schodiště pokryté kobercem.

2g.: Y cuando río arriba vi el cuerpo del ahogado, balanceándose lentamente como para desenredarse de los juncos de la otra orilla, la razón de la noche y de que yo estuviera en ella se resolvió en esa mancha negra a la deriva, que giraba apenas, retenida por un tobillo, por una mano, **oscilando blandamente para soltarse saliendo de los juncos hasta ingresar en la corriente del canal**, acercándose cadenciosa a la ribera desnuda donde la luna iba a darle de lleno en plena cara.

A když jsem proti proudu řeky uviděl tělo utopence, které se pomalu pohupovalo, jako by se chtělo vymanit z rákosí na druhém břehu, důvod té noci a toho, že jsem v ní, se odhalil v téhle černé skvrně proti proudu, **která se sotva otáčela, zachycená za kotník, za ruku, měkce se kolébající**, až se uvolnila a vyplula z rákosí, dostala se do proudu kanálu, rytmicky se přibližovala k holému břehu, kde ji měsíc mohl jasně ozářit tvář.

2h.: Era evidente que los pasillos exteriores estaban atiborrados, pues el asalto mayor se daba desde la platea misma, **tratando de saltar como lo había hecho la señora de Jonatán**.

Bylo zřejmé , že vnější chodbičky jsou přečpané , takže největší útok vycházel přímo z přízemí , **kde se lidé pokoušeli vyskočit , jako to udělala Jonatánova paní .**

c) vedlejší věty **předmětné** s nevyjádřenou spojkou „že“(2i):

2i.: *Hasta ese instante yo había mirado todo con una especie de espanto lúdico , por encima o por debajo de lo que estaba ocurriendo , pero en el mismo momento me distrajo un grito agudísimo a mi derecha y vi que el ciego se había levantado y revolvía los brazos como aspas , **clamando , reclamando , pidiendo algo***

*Až do toho okamžiku jsem to všechno pozoroval s jakýmsi osvěcujícím ohromením , byl jsem nad nebo pod tím , co se dělo , ale v právě v tu chvíli mě vytrhl ostrý výkřik po mé pravici a spatřil jsem , **že slepec vstal a mává rukama jako lopatkami , volá , touží , něco žádá .***

d) vedlejší věty **podmětné** souřadně spojené s ostatními větami v souvětí (2j):

2j.: *Y eso seguiría ya corriente abajo , de nada serviría cerrar los ojos y querer volver al borde del agua , al borde del sueño , **luchando por acordarme , queriendo precisamente eso que algo en mí no quería .***
*A tanto už plulo dál po proudu , nebylo k ničemu zavřít oči a chtít se vrátit na břeh řeky , na břeh snu , **bojovat , abych si vzpomněl , chtít si ujasnit to ,** čemu se cosi ve mně bránilo .*

e) vedlejší věty **doplňkové** s výrazem „jak“ (2k):

2k.: *Se **vio** otra vez **saliendo del hotel , sacando la moto .***
*Znovu se **viděl , jak vychází z hotelu , jak si bere motorku .***

f) popřípadě příslovečnou vedlejší větu **příčinnou** se spojkou „protože“(2l):

2l.: *Lo mejor fue al entrarla , **porque ayudando a tío Carlos me di cuenta que la máquina pesaba mucho , y el peso me devolvió confianza .***
*Když jsme ho nesli dovnitř , bylo to už lepší , **protože jsem strýčkovi Carlosovi pomáhal** a všiml jsem si , že stroj je dost těžký a jeho váha mi vrátila důvěru .*

V souvislosti s výše uvedeným příkladem (2l), který byl přeložen pomocí vedlejší věty příčinné, si lze povšimnout nepatrné záměně významu polovětné konstrukce.

Vhodnějším překladem by mohl být překlad této konstrukce vedlejší větou **časovou** (2m).:

2m.: *Bylo už lepší nést ho dovnitř , protože jsem si všiml , **když jsem strýčkovi pomáhal** , že stroj je dost těžký a jeho váha mi vrátila důvěru.*

III. DALŠÍ ZPŮSOBY:

K dalším možnostem překladu polovětných gerundiálních vazeb nalezených v díle „*Konec hry*“ patří možnost přeložit takovouto konstrukci:

a) **přechodníkem** (3a):

3a.: *Toda la tarde , hasta entrada la noche , subí y bajé de los autobuses pensando en la flor y en Luc , **buscando entre los pasajeros a alguien que se pareciera a Luc , a alguien que se pareciera a mí o a Luc , a alguien que pudiera ser yo otra vez , a alguien a quien mirar sabiendo que era yo , y luego dejarlo irse sin decirle nada , casi protegiéndolo para que siguiera por su pobre vida estúpida , su imbécil vida fracasada hacia otra imbécil vida fracasada hacia otra imbécil vida fracasada hacia otra ...***
Celé odpoledne až do večera jsem nastupoval do autobusů a vystupoval ven a myslel jsem na tu kytku a na Luca, **hledaje mezi cestujícími někoho , kdo by se podobal Lucovi , někoho , kdo by se podobal mně nebo Lucovi , někoho , kdo by mohl být znovu já , někoho , na koho bych se podíval a věděl bych , že to jsem já , a pak bych ho nechal jít a nic bych mu neřekl , skoro bych ho chránil , aby pokračoval ve svém hloupém životě , ve svém pitomém zpackaném životě , k dalšímu...**

b) **jmennou vazbou** v podobě přísllovečného určení způsobu (3b,c):

3b.: ***Moviendo apenas los labios** musitó la plegaria del maíz que trae las lunas felices , y la súplica a la Muy Alta , a la dispensadora de los bienes motecas .*
***Jen s nepatrným pohybem rtů** zašeptal modlitbu kukuřice , která přináší šťastnou lunu , a prosbu k Nejvyšší , k dávkyni moteckého bohatství .*

3c.: *Abuelita preparó brasas de carbón para cargar la hornalla , y yo hice un barro lindísimo en una batea vieja , **revolviendo con la cuchara de albañil** .*
*Babička připravila žhavé uhlíky , které se měly vložit do stroje , a já jsem ve starém vědru vyrobil **(zednickou lžící)** moc hezké bláto .*

c) **jmennou vazbou** v podobě přívlastku (3d,e):

3d.: ***Pegando mi cara al vidrio** (a veces el guardián tosía , inquieto) buscaba ver mejor los diminutos puntos áureos , esa entrada al mundo infinitamente lento y remoto de las criaturas rosadas .*
***S tváří přitisknutou ke sklu** (hlídač občas neklidně zakašlal) jsem se snažil uvidět lépe ty drobné zlaté body , ten vstup do nekonečně pomalého a vzdáleného světa růžových tvorů .*

3e.: *Como el juego marcaba estatua , le elegimos cosas sencillas para no complicarle la vida , y ella inventó una especie de princesa china , con aire vergonzoso , **mirando al suelo y juntando las manos como hacen las princesas chinas** .*
*Protože podle pravidel měla být socha , vybraly jsme jednoduché věci , abychom jí nekomplikovaly život , a ona vymyslela takovou čínskou princeznu se stydlivým výrazem , **s hlavou skloněnou a sepjatýma rukama** , jako mívají čínské princezny .*

c) **jmennou vazbou** s explikativní funkcí (3f) :

3f.: ...pero en el instante que lo precedió , Petrone pudo oír que la mujer corría por la habitación con un chicotear de pantuflas , (lanzando un grito seco e instantáneo) , un comienzo de alarido que se cortó de golpe como una cuerda tensa .
...ale chvíličku předtím Petrone zaslechl cupot pantoflí , jak žena přeběhla přes pokoj ,(a **krátký , suchý výkřik**) , začátek vráskotu , který se náhle přetrhl jako napjatá struna .

c) příslovcem ve funkci přísllovečného určení způsobu (3g):

3g.: Salíamos a recorrer la isla , corteses y amables , cuidando de no herirnos ;
Vyšli jsme se projít po ostrově , zdvořilí a přívětiví , **opatrně** , abychom si neublížili ;

Při vyhledávání v korpusu bylo také nalezeno několik souvětí obsahujících více typů polovětných konstrukcí s různými funkcemi. Za zmínku stojí příklad (4), ve kterém jedna z gerundiálních polovětných konstrukcí plní funkci vedlejší věty **podmětné**, druhá je přeložena **souřadně spojenou větou** s ostatními a třetí je polovětná infinitivní konstrukce s předložkou „para“ a je přeložena **přísllovečnou vedlejší větou účelovou**:

4.: Nos gustaba flexionar las piernas y bajar , subir , bajar otra vez , entrando en una y otra zona de calor , **estudiándonos las caras para apreciar la transpiración** , con lo cual al rato éramos una sopa.
Bavilo nás krčít nohy a shýbat se a vstávat a zase se shýbat , **přecházet z jedné oblasti tepla do druhé** , **prohlížely jsme si obličej** , **abychom viděly** , jak se potíme , a za chvíli jsme byly mokré jako myši .

V následujícím případě (5) obsahuje překlad souvětí v úvodu polovětnou konstrukci infinitivní představující **přísllovečnou větou časovou** a polovětnou konstrukci gerundiální, přeloženou souřadně spojenou **řídící větou** :

5.: **Al oír a mi hermana** le dije a Lila que tenía que ir a ayudar a bajar la máquina , y corrí por el callejón con el grito de guerra de Sitting Bull , corriendo de una manera que había inventado en ese tiempo y que era correr sin doblar las rodillas , como pateando una pelota .
Když jsem slyšel sestru , řekl jsem Lile , že musím jít pomoci snést stroj , a běžel jsem uličkou s válečným pokřikem Sedícího Býka , **běžel jsem způsobem** , který jsem v té době vynalezl a který spočíval v tom , že jsem utíkal , aniž bych ohýbal kolena , jako bych kopal do míče .

Příklad (6) obsahuje dvě polovětné konstrukce tvořené gerundiem stejného slovesa, z nichž překlad první představuje vedlejší větu **podmětnou** s nevyjádřenou spojkou „že“, druhá konstrukce plní funkci přísllovečné věty **přívlastkové** s výrazem „který“ :

6.: Lo malo fue que el guarda se paró al lado del asiento donde yo lo había instalado , golpeando con una moneda en el fierro de la máquina de los boletos , y yo tuve que darme vuelta y hacerle señas de que viniera a cobrarme a mí , mostrándole la plata para que comprendiera que tenía que darme dos boletos , pero el guarda era uno de esos chinazos que están viendo las cosas y no quieren entender , dale con la moneda **golpeando contra la máquina**.

Špatné bylo , že se průvodčí zastavil právě nad sedadlem , kde jsem ho usadil , a ťukal mincí o kovový strojek na lístky a já jsem se musel otočit a mávat na něho , aby přišel , že zaplatím já , ukazoval jsem mu peníze , aby pochopil , že mi má dát dva lístky , ale průvodčí byl jeden z těch míšenců , kteří všechno vidí , ale nechtějí to pochopit , a který pořád ťukal mincí o strojek .

Závěrem výčtu polovětných konstrukcí s gerundii si ještě uvedme příklad (8a,b,c) konstrukcí se závislým gerundiem, které je řízeno slovesem smyslového vnímání jako například *oír*, *ver*, *observar*, *mirar*, *imaginar*, *hallar* apod. . V díle „Konec hry“ bylo nalezeno několik takovýchto případů, kdy podmětem gerundia neosobní konstrukce je přímý předmět řídicí věty. Tyto konstrukce se překládají buď přechodníkem, nebo, jako je tomu v příkladu (8a), vedlejší větou **doplňkovou** s nevyjádřeným výrazem „*jak*“, která je ve španělském originále pro doplnění ještě souřadně spojena s další polovětnou konstrukcí, tentokrát infinitivní, a která je přeložena **jmennou vazbou v podobě příslovečného určení způsobu** . :

8a.: **La vimos** que pensaba , **ensayando la estatua pero sin moverse** , y cuando el tren apareció en la curva fue a ponerse al pie del talud con todas las alhajas que brillaban al sol .

Viděly jsme , jak přemýšlí , **zkouší si sochu** , **ale bez hnutí** , a když se vlak objevil v zatáčce , šla si stoupnout k náspu se všemi těmi šperky , které se třpytily na slunci .

Příklad (8b) obsahuje polovětnou konstrukci dvou polovětných konstrukcí řízených slovesem „*imaginar*“. Obě tyto konstrukce jsou přeloženy vedlejší větou **doplňkovou**, v prvním případě s vyjádřeným výrazem „*jak*“, v druhém případě se zmíněný výraz již neopakuje:

8b.: Cuando llegó el tren vimos sin ninguna sorpresa la tercera ventanilla vacía , y mientras nos sonreíamos entre aliviadas y furiosas , **imaginamos** a Ariel **viajando** del otro lado del coche , quieto en su asiento , **mirando hacia el río con sus ojos grises** .

Když přijel vlak , viděly jsme bez velkého překvapení , že třetí okénko je prázdné , a zatímco jsme se napůl s úlevou a napůl vztekle usmívaly , **představovaly jsme si** Ariela , **jak jede na druhé straně vagónu** , tiše sedí na sedadle a **dívá se na řeku šedýma očima** .

Příklad (8c) je specifické souvětí, ve kterém se vyskytuje vícero polovětných konstrukcí různých typů, řízených slovesem „*mirar*“, jdoucích bezprostředně jedna vedle druhé. Překlad tohoto příkladu je poněkud složitý, bude proto uveden celý v této části. Souvětí obsahuje jednu participiální polovětnou konstrukci **souřadně spojenou** s předcházející přívlastkovou vedlejší větou a **s vloženým** pomocným slovesem „*být*“ v příslušné osobě a třech po sobě jdoucích polovětných konstrukcí, z nichž první dvě jsou souřadně spojené

gerundiální konstrukce ve funkci dalších **vět řídicích** a poslední je infinitivní polovětná konstrukce s předložkou „sin“ přeložena pomocí **přísluvečné věty způsobové** . :

*8c.: Nos pareció maravillosa , la estatua más regia que había hecho nunca , y entonces vimos a Ariel que la **miraba** , **salido de la ventanilla** la miraba solamente a ella , **girando la cabeza** y **mirándola sin vernos** a nosotras hasta que el tren se lo llevó de golpe .*

*Připadala nám skvělá , byla to ta nejnádhernější socha , kterou kdy udělala , a pak jsme uviděly Ariela , který **se na ni díval** , **byl vykloněný z okna** a díval se jen na ni , **otáčel hlavu a díval se na ni** , **aniž by nás viděl** , dokud ho vlak naráz neodvezl .*

Závěr č.1 :

Dle polovětných konstrukcí s gerundiem nalezených v díle „Konec hry“ bychom úvodní schéma způsobů překladu těchto konstrukcí do češtiny (str.80) mohli nepatrně pozměnit i obohatit. Nejpočetnějšími konstrukcemi jsou ty konstrukce, které jsou do češtiny přeloženy jednou ze souřadně spojených vět, druhým početným způsobem byly konstrukce přeloženy různými typy vedlejších vět, méně častými způsoby překladu byl přechodník a jmenné vazby. V díle bylo také nalezeno několik souvětí obsahujících více druhů různě přeložených polovětných konstrukcí zároveň, které byly zařazeny na konec předcházejícího výčtu.

2. polovětné konstrukce s infinitivem

Druhou početnou skupinou nalezených polovětných konstrukcí, jsou polovětné konstrukce s **infinitivem** zastupující vedlejší větu, nejčastěji ve funkci přísluvečného určení, méně potom ve funkci předmětu přímého nebo podmětu.

Veselá a kolektiv (2004 : 68) uvádějí několik možností překladu tohoto typu konstrukcí:

1. vedlejší věty uvozené spojkami **časovými** : **když, potom, co , nato, co , než ...**
2. vedlejší věty uvozené spojkou **způsobovou** : **aniž (sin)**
3. vedlejší věty uvozené spojkami **příčinnými** : **protože (con/por)**
4. **předložek + substantiv** : **při, po, za, před, do, bez ... + substantivum/jmenná vazba**

V díle „Konec hry“ bylo nalezeno mnoho takovýchto konstrukcí, z nichž velkou část tvořily polovětné infinitivní konstrukce vyjadřující různé časové vztahy. Následující příklady (Ia – Il), obsahující předložku spojenou s určitým členem „**al**“ a vyjadřující současnost děje polovětné konstrukce s dějem vět(y) řídící(ch), byly do češtiny nejčastěji překládány vedlejší příslovečnou větou uvozenou časovou spojkou „**když**“ :

Ia.: *Cuando apenas quedaba luz la máquina se apagó , y **al sacar el pico del hormiguero** yo cavé un poco con la cuchara de albañil y toda la cueva estaba llena de hormigas muertas y tenía un color violeta que olía a azufre .*

*Když už byla skoro tma , stroj zhasl , a **když jsme vytáhli trysku z mraveniště** , hrabal jsem trochu zednickou lžící a celá díra byla plná mrtvých mravenců a měla fialovou barvu , která byla cítit sírou .*

Ib.: *El gerente lo saludó **al pasar** y le preguntó si necesitaba más ropa de cama .
Správce ho pozdravil , **když šel kolem** , a zeptal se ho , jestli potřebuje další povlečení .*

Ic.: *Luc se enfermó también , apenas convaleciente lo invitaron al circo y **al bajar de las graderías** resbaló y se dislocó un tobillo .
Luc také onemocněl , sotva se uzdravil , vzali ho do cirkusu , a **když scházel po schodech** , uklouzla a vymkl si kotník .*

Id.: *Fue un martes cuando cayó el papelito , **al pasar el segundo coche** .
Papírek vypadl v úterý , **když projížděl druhý vagón** .*

Ie.: *Iba a la puerta blanca , tomaba impulso y me largaba a la carrera como Buffalo Bill , y **al llegar al cantero de las lechugas** lo saltaba limpio y ni tocaba el borde de gramilla .
Šel jsem k bílé brance , odrazil jsem se a skočil do uličky jako Buffalo Bill , a **když jsem došel k záhonu se salátem** , čistě jsem ho přeskočil , nedotkl jsem se ani okraje .*

If.: *Ya **al llegar a su casa** me di cuenta de que Robirosa , siempre tan cordial con todo el mundo , se mostraba evasivo cada vez que Funes le dirigía la palabra .
Už **když jsem k Vám přišel** , všiml jsem si , že Robirosa , který bývá vždycky ke všem tak srdečný , se tváří vyhýbavě pokaždé , když se na něj Funes obrátil .*

Ig.: *Su único alivio fue oír la confirmación de que había estado en su derecho **al cruzar la esquina** .
Uklidnilo ho jedině ujištění , že byl v právu , **když přejížděl ulici** .*

Ih.: *Extrañaba el llanto del niño , y cuando mucho más tarde lo oyó , débil pero inconfundible a través de la puerta condenada , por encima del miedo , por encima de la fuga en plena noche supo que estaba bien y que la mujer no había mentado , no se había mentado al arrullar al niño , **al querer que el niño se callara** para que ellos pudieran dormirse .
Scházel mu dětský pláč , a když ho mnohem později uslyšel , slabý , ale nezaměnitelný , skrz zakryté dveře , navzdory strachu , navzdory útěku hlubokou nocí věděl , že je to v pořádku a že ta žena nelhala , když konejšila dítě , **když chtěla dítě utišit** , aby oni mohli spát .*

Ii.: *Por eso me afligí **al subir** , porque el tranvía estaba casi lleno y no había ningún asiento doble desocupado .
Proto mě otrávil , **když jsme nastoupili** a tramvaj byla skoro plná a žádné dvousedadlo nebylo volné .*

Ij.: *De todas maneras **al salir del pozo negro** había sentido casi un alivio mientras los hombres lo alzaban del suelo .
V každém případě , **když vyšel z té černé díry** , cítil téměř úlevu , zatímco ho ti muži zvedali ze země .*

Ik.: *„ Todo es muy bonito , pero el gerente me macaneó “ , pensaba Petrone **al salir de su cuarto** .
„ To je všechno moc pěkné , ale správce mě obelhal , “ pomyslel si Petrone , **když vycházel z pokoje** .*

1l.: *El guardián de los acuarios sonreía perplejo **al recibir el billete** .
Hlídač akvárií se rozpačitě usmíval , **když jsem mu podával lístek** .*

Pouze jeden nalezený příklad polovětných infinitivních konstrukcí časových obsahujících výraz „**al**“ byl do češtiny přeložen jinak, než vedlejší větou s výrazem „**když**“, a sice jmennou vazbou - **přísluvečným určením (2)**:

2.: *" Como que me la ligué encima ... " Los dos rieron y el vigilante le dio la mano **al llegar al hospital** y le deseó buena suerte .
„ Vždyť jsem si ji položil na sebe ... “ Oba se zasmáli a strážník mu **po příjezdu do nemocnice** podal ruku a popřál mu hodně štěstí .*

Dalším předložkovým spojením, které se společně s infinitivem podílí na tvorbě polovětných konstrukcí, je „**antes de**“ . , jenž v konstrukci vyjadřuje předčasnost děje této konstrukce vůči ději věty řídicí. Konstrukce s výrazem „**antes de**“ se do češtiny překládají podobně jako předcházející typ konstrukcí, **přísluvečnou vedlejší větou uvozenou spojkou časovou. (3a- 3g)** :

3a.: *Petrone vaciló **antes de hablar** .
Petrone zaváhal , **než odpověděl** .*

3b.: *Recordó que **antes de perderse en un vago fantaseo** , había pensado que Somoza se estaba volviendo loco .
Vzpomněl si , že **než se ztratil v nejasném snění** , usoudil , že se Somoza zbláznil .*

3c.: *Pero aun más extraño era preguntarse por que a ultimo momento , **antes de subir al auto después del llamado de Somoza** , había sentido como una necesidad de telefonar a Therese a su oficina para pedirle que más tarde viniera a reunirse con ellos en el taller .
Ale ještě podivnější byla otázka , proč v poslední chvíli , **než po Somozově telefonátu nasedl do auta** , pocítil jakousi potřebu zavolat Thérèse do kanceláře , aby za nimi později přišla do ateliéru*

3d.: *Después sacó otro atado del cajón , y **antes de apagar las luces** comprobó que todo estaba en orden .
Potom vyndal ze šuplíku další krabičku , a **než zhasl** , ujistil se , že je všechno v pořádku .*

3e. *Lo supe antes de esto , **antes de ser un axolotl** .
Věděl jsem to ještě předtím , **předtím než jsem se stal axolotlem** .*

3f.: *Todo se lo contamos a Leticia que nos estaba esperando debajo del limonero del patio , y yo hubiese querido preguntarle qué decía su carta pero me dio no sé qué porque ella había cerrado el sobre **antes de confiárselo a Holanda** , así que no le dije nada y solamente le contamos cómo era Ariel y cuantas veces había preguntado por ella .*

*Všechno jsme to vyprávěly Leticii , která na nás čekala pod citrónovníkem v patiu , a já jsem se jí chtěla zeptat , co bylo v tom dopise , ale bylo mi to nějak trapné , protože zalepila dopis , **než ho svěřila Holandě** , takže jsem jí nic neřekla a jen jsme jí vyprávěly , jaký je Ariel a kolikrát se na ni ptal .*

3g.: *Yo a veces no podía creer que era cierto , **de noche antes de dormirme** me decía que estaba soñando .
Občas jsem nemohl věřit , že to je pravda , **večer než jsem usnul** , jsem si říkal , že se mi to zdá .*

Podobně, jak tomu bylo v předešlém případě, i polovětné konstrukce s výrazem „**antes de**“ jsou kromě přísluvečné vedlejší věty do češtiny překládány pomocí

přísluvečného určení, což bylo i v tomto případě ojedinělé. Byl nalezen opět pouze jeden příklad (4).:

4.: *Yo lo juné en el hotel **antes de salir** .
Potkal jsem ho v hotelu **před odchodem**.*

V souvislosti s oběma výše zmíněnými typy polovětných konstrukcí je třeba poukázat na jeden nalezený příklad (5). Jedná se o souvětí obsahující dvě polovětné konstrukce vyjadřující různý časový interval, přičemž první konstrukce s výrazem „**al**“ je do češtiny neobvykle přeložena pouze **jedním substantivem** ve funkci přísluvečného určení. :

5.: *Las conferencias terminaron **al caer la noche** y Petrone dio una vuelta por 18 de Julio **antes de entrar a cenar en uno de los bodegones de la plaza Independencia** .*

*Jednání skončila **večer** a Petrone se prošel po třídě 18 . července a **pak zašel na večeri do jedné hospůdky na Plaza Independencia** .*

Velkou skupinou polovětných infinitivních konstrukcí jsou v Cortázarově díle „*Konec hry*“ konstrukce se spojovacím výrazem „**hasta**“, který společně s infinitivem v polovětné konstrukci vyjadřuje časovou či místní mez. V díle bylo nalezeno 10 těchto konstrukcí, které byly opět nejčastěji přeloženy do češtiny vedlejší **přísluvečnou větou**, tentokrát **měrovou** (6a – 6h).:

6a.: *Corrió a su vez , parapetándose en los árboles y los setos , **hasta distinguir en la bruma malva del crepúsculo la alameda que llevaba a la casa** .*

*Sám se také rozběhl , ukrýval se za stromy a živými ploty , **až v nafialovělém šeru rozeznal topolovou alej vedoucí k domu** .*

6b.: *Se dice que lo más sensato es concentrar la atención en su mano derecha , porque esa mano por fuera del pulóver está en contacto con el aire frío de la habitación , es como un anuncio de que ya falta poco y además puede ayudarlo , ir subiéndolo por la espalda **hasta aferrar el borde inferior del pulóver con ese movimiento clásico** que ayuda a ponerse cualquier pulóver tirando enérgicamente hacia abajo .*

*Říká si , že nejrozumnější bude soustředit pozornost na pravou ruku , protože ta je vně svetru , v kontaktu s chladným vzduchem v místnosti , je jako předzvěst , že už chybí jen málo , a navíc mu může pomoci , může hmatat po zádech , **až zachytí spodní okraj svetru oním klasickým pohybem** , prudkým trhnutím dolů , které pomůže při oblékání jakéhokoli svetru .*

6c.: *Irónicamente se le ocurre que si hubiera una silla cerca podría descansar y respirar mejor **hasta ponerse del todo el pulóver** , pero ha perdido la orientación después de haber girado tantas veces con esa especie de gimnasia eufórica que inicia siempre la colocación de una prenda de ropa y que tiene algo de paso de baile disimulado , que nadie puede reprochar porque responde a una finalidad utilitaria y no a culpables tendencias coreográficas .*

*Ironicky ho napadne , že kdyby poblíž stála židle , mohl by si odpočinout a trochu se nadechnout , **než si svetr dooblékne** , ale ztratil orientaci při všem tom otáčení v onom euforickém tělocviku , kterým vždy zahajujeme oblékání a který má v sobě něco z předstíraného tanečního kroku , proti němuž se nedá nic namítat , protože podléhá užitečnému cíli , nikoli hříšným choreografickým sklonům .*

6d.: ... entonces llegaba un hipo breve , un quejido apenas perceptible que se prolongaba dulcemente **hasta quebrarse en el verdadero planto.**

pak přišel kratičkový vzlyk , téměř neslyšitelné zasténání , které se jemně prodlužovalo , až propuklo v opravdový pláč .

6e.: Mientras arrastraba por un pie el cuerpo de Somoza **hasta exponerlo de lleno a la luz del reflector** , pensó que no le sería difícil demostrar que había obrado en legítima defensa .

Zatímco nohou strkal Somozovo tělo , až ho celé vystavil do světla reflektoru , napadlo ho , že nebude těžké dokázat , že jednal v nutné sebeobraně .

6f.: Empujo un poco más el cadáver con un pie **hasta dejarlo contra la columna** , husmeo el aire y se acerco a la puerta .

Ještě trochu postrčil mrtvolu nohou , až se opírala o sloup , začichal do vzduchu a přešel ke dveřím .

6g.: Cayó el telón y Lucio tuvo como un ataque de felicidad , **hasta reparar** en que los proyectores no se habían apagado , lo que lo hizo enderezarse desconfiado en la platea .

Opona spadla a Lucia přepadl záchvat štěstí , než si všiml , že reflektory nezhasly , což způsobilo , že se nedůvěřivě schoulil na sedadle .

6h.: Desde lejos vi que no se había movido del banco , pero seguí corriendo y corriendo **hasta llegar al banco** , y me tiré como muerto mientras las palomas salían volando asustadas y la gente se daba vuelta con ese aire que toman para mirar a los chicos que corren , como si fuera un pecado .

Zdálky jsem viděl , že se nehnul z lavičky , ale pořád jsem běžel , dokud jsem nebyl u lavičky a nepadl jsem na ni jako mrtvý , až holubi vyplašeně vzlétli a lidé se otáčeli , s tím výrazem , s jakým se dívají na kluky , kteří běží , jako by to byl hřích .

Mezi 10ti nalezenými příklady polovětných infinitivních konstrukcí s výrazem „**hasta**“ byl nalezen jeden příklad (7) přeložený do češtiny **větou hlavní**, souřadně spojenou spojkou „**a**“ s větou předcházející a také příklad (8), ve kterém je infinitiv polovětné konstrukce volně přeložen **jmennou vazbou**..:

7. : Opté por los acuarios , soslayé peces vulgares **hasta dar inesperadamente con los axolotl** .

Rozhodl jsem se pro akvária , zběžně jsem přehlédl banální ryby a znenadání jsem narazil na axolotly.

8.: Pero lo peor de todo no era el destino de Luc ; lo peor era que Luc moriría a su vez y otro hombre repetiría la figura de Luc y su propia figura , **hasta morir** para que otro hombre entrara a su vez en la rueda .

Ale nejhorší ze všeho nebyl Lucův osud , nejhorší bylo , že Luc sám zemře a další člověk bude opakovat Lucovu osobu a jeho vlastní osobu až do smrti , aby pak zase další člověk vstoupil do toho kruhu

Další čtenou skupinou polovětných infinitivních konstrukcí jsou konstrukce vyjadřující **způsob**. Předložkou, která se v drtivé většině případů podílí na vytváření tohoto typu konstrukcí, je předložka „**sin**“. V díle „*Konec hry*“ bylo nalezeno 14 případů polovětných způsobových konstrukcí, z nichž velký počet byl do češtiny přeložen pomocí spojky „**aniž**“ a následné vedlejší **přísllovečné způsobové věty (9a-9h)**..:

9a.: Y cuando dijo eso , Mauricio , cuando lo dijo con una voz monótona y dando un paso hacia mí , algo debió estallar en mi olvido , cerré los ojos y supe que iba a recordar , **sin mirar hacia el río** supe que iba a

ver el final del sueño , y lo vi , Mauricio , vi al ahogado con la luna arrodillada sobre el pecho , y la cara del ahogado era la mía , Mauricio , la cara del ahogado era la mía .

A když to řekl , Mauricio , když to řekl monotónním hlasem a pokročil ke mně , něco muselo vybuchnout v mém zapomnění , zavřel jsem oči a věděl jsem , že si vzpomenu , **aniž bych se díval k řece** , věděl jsem , že uvidím konec snu , a já ho viděl , Mauricio , viděl jsem utopence , s měsícem klečícím na hrudi , a ten utopenec měl moji tvář , Mauricio , ten utopenec měl moji tvář .

9b.: El chinazo cortó el otro boleto y me lo dio , iba a decirme algo pero yo le alcancé la plata y me volví en dos trancos a mi asiento , **sin mirar para atrás** .

Míšeneč utrl druhý lístek a dal mi ho , chtěl mi něco říct , ale já jsem mu podal přesně odpočítané peníze a dvěma skoky jsem se vrátil na své místo , **aniž by se ohlédl** .

9c.: Al oír a mi hermana le dije a Lila que tenía que ir a ayudar a bajar la máquina , y corrí por el callejón con el grito de guerra de Sitting Bull , corriendo de una manera que había inventado en ese tiempo y que era correr **sin doblar las rodillas** , como pateando una pelota .

Když jsem slyšel sestru , řekl jsem Lile , že musím jít pomoci snést stroj , a běžel jsem uličkou s válečným pokřikem Sedícího Býka , běžel jsem způsobem , který jsem v té době vynalezl a který spočíval v tom , že jsem utíkal , **aniž bych ohýbal kolena** , jako bych kopal do míče .

9d.: Petrone imaginó a un niño - un varón , no sabía por qué- débil y enfermo , de cara consumida y movimientos apagados . Eso se quejaba en la noche , llorando pudoroso , **sin llamar demasiado la atención** .

Petrone si představil slabé a nemocné dítě - chlapečka , nevěděl přesně proč - s vyčerpaným obličejkem a chabými pohyby . Tohle tu v noci naříkalo , ostýchavě plakalo , **aniž by příliš přitahovalo pozornost** .

9e.: ...**sin saber bien cómo** , se encontró moviendo poco a poco el armario hasta dejar al descubierto la puerta polvorienta y sucia

...**aniž přesně věděl jak** , přistihl se , že pomalu odsunuje skříň , až se odkryly zaprášené , špinavé dveře .

9f.: Por la mañana había llovido y las veredas de Buenos Aires están cada vez más rotas , apenas se puede andar **sin meter los pies en algún charco** .

Ráno přšlo a chodníky v Buenos Aires jsou pořád rozbitější , sotva se po nich dá chodit , **aniž by člověk šlápl do nějaké louže** .

9g.: Cuando nos agachábamos a tocar las vías (**sin perder tiempo** porque hubiera sido peligroso quedarse mucho ahí , no tanto por los trenes como por los de casa si nos llegaban a ver) nos subía a la cara el fuego de las piedras , y al pararnos contra el viento del río era un calor mojado pegándose a las mejillas y las orejas . Když jsme se sklony a dotkly kolejí (**aniž bychom ztrácely čas** , protože bylo nebezpečné zůstat tam moc dlouho , ani ne tak kvůli vlakům , ale že by nás mohli uvidět z domu) , stoupal nám do obličeje oheň z kamenů , a když jsme se postavily proti větru od řeky , lepilo se nám na tváře a na uši vlhké teplo .

9h.: Esa tarde gané yo , pero en ese momento me vino un no sé qué y le dije a Leticia que le dejaba mi lugar , claro que **sin darle a entender por qué** .

To odpoledne jsem vyhrála já , ale nevím , co mě to v tu chvíli napadlo , a řekla jsem Leticii , že ji pustím místo sebe , samozřejmě , **aniž bych jí řekla proč** .

Mezi polovětnými konstrukcemi způsobovými s předložkou „sin“ bylo nalezeno více možností jejich překladu do češtiny. Kromě spojky „aniž“ , byl tento typ konstrukcí přeložen **souřadně spojenými větami bez spojovacího výrazu (10)** , popřípadě pomocí spojky „a“ (11) . :

10.: Era increíble lo valiente que había sido Lila con el alcohol , y cómo lo miraba a Hugo **sin llorar ni bajar la vista** .

Bylo neuvěřitelné , jak byla statečná s tím lihem a jak se dívala na Huga **nebrečela ani nesklopila oči**.

11.: Entonces se fueron **sin decir nada más** y yo empecé a vestirme , con el único consuelo de que iba a estrenar unos zapatos amarillos que brillaban y brillaban .

Tehdy odešli **a nic už neřekli** a já jsem se začal oblékat s jedinou útěchou , že si budu moci vzít své nové žluté boty , které se krásně leskly .

Následující dva příklady polovětných konstrukcí s předložkou „**sin**“ jsou také specifické. V prvním případě (12) byla polovětná konstrukce se „**sin**“ přeložena vedlejší větou **příčinnou se spojkou „protože“**, v dalším případě (13) je tato konstrukce opět **souřadně spojena s předcházející vedlejší větou předmětnou** .:

12.: Con una ramita Ariel dibujaba cuerpos geométricos en la tierra , y de cuando en cuando miraba la puerta blanca y nosotras sabíamos lo que estaba pasando , por eso Holanda hizo bien en sacar el sobre violeta y alcanzárselo , y él se quedó sorprendido con el sobre en la mano , después se puso muy colorado mientras le explicábamos que eso se lo mandaba Leticia , y se guardó la carta en el bolsillo de adentro del **saco sin querer leerla delante de nosotras** .

Ariel kreslil na zemi větvičkou geometrické tvary a čas od času se podíval na bílou branku a my jsme věděly , na co myslí , proto Holanda udělala dobře , že vytáhla fialovou obálku a podala mu ji , a on seděl překvapeně s obálkou v ruce , potom zrudl , když jsme mu vysvětlovaly , že mu to posílá Leticia , a schoval obálku do náprsní kapsy saka , **protože to nechtěl číst před námi** .

13.: Tuve que pararme , limpiarlo , y todo el tiempo sentía que los vecinos estaban mirando desde los jardines , **sin decir nada** pero mirando .
Musel jsem se zastavit , očistit ho a celou dobu jsem cítil , že se ze zahrad dívají sousedé **neříkají nic** , ale dívají se .

Posledním jevem v souvislosti s polovětnými konstrukcemi s předložkou „**sin**“ je možnost nahradit je v překladu do češtiny jinak , než celou větou. V prvním případě (14) je polovětná konstrukce přeložena **příslovcem**, v druhém případě (15) je tímto elementem **podstatné jméno**, obě ve funkci příslovečného určení způsobu. :

14.: En ese momento bajaron las luces , pero al mismo tiempo ardieron brillantes proyectores de escena , se alzó el telón y Lucio vio , **sin poder creerlo** , una inmensa banda femenina de música formada en el escenario , con un canelón donde podía leerse : BANDA DE " ALPARGATAS " .

V tu chvíli pohašla světla , ale zároveň se rozzářily jasné reflektory na jevišti , zvedla se opona a Lucio **nevěřičně** spatřil na scéně ohromnou ženskou kapelu s transparentem : SKUPINA „ ALPARGATAS “

15.: Mamá le dijo que podía ser que alguna de las chicas hubiera echado agua de jabón en el cantero **sin querer** (pero yo me di cuenta que mamá quería decir a propósito , de chusmas que eran y para buscar pelea) y entonces el señor Negri dijo que iba a averiguar pero que en realidad si la máquina mataba las plantas no se veía la ventaja de tomarse tanto trabajo .

Máma řekla , že možná některá z holek vylila **omylem** do záhonu mýdlovou vodu (ale já jsem pochopil , že chce říct schválně , když jsou tak protivné a aby se mohly hádat) , a potom pan Negri řekl , že to zjistí , ale že pokud stroj skutečně ničí rostliny , není jasné , proč si s tím dávat takovou práci .

Při vyhledávání dalších možných typů polovětných konstrukcí, bylo nalezeno také několik infinitivních konstrukcí typu **příčinného**. Tyto konstrukce bývají nejčastěji tvořeny předložkou „por“ nebo „de“ následovanými infinitivem. Tento typ konstrukcí se však v díle „Konec hry“ vyskytuje velmi málo. Spojovací výraz „de“ + infinitiv, které by společně s infinitivem vytvářely polovětnou konstrukci, se v korpusu najít nepodařilo, polovětné konstrukce s výrazem „por“ a následované infinitivem se podařilo najít dvě, z nichž jedna byla do češtiny přeložena **přísloučnou vedlejší větou příčinnou (16)**, druhá potom **přísloučnou vedlejší větou uvozenou časovou spojkou „když“ (17)**.:

16.: *Yo mismo le saqué los piolines y el papel , porque mamá y tío Carlos tenían que abrir un paquete chico donde venía la lata del veneno , y de entrada ya nos anunciaron que eso no se tocaba y que más de cuatro habían muerto retorciéndose **por tocar la lata** .*

*Sám jsem sundal provázky a papír , protože máma a strýček Carlos museli otevřít malý balíček , ve kterém byla plechovka s jedem , a hned na začátku nám řekli , že na to se nesahá a že už víc než čtyři lidi umřeli v křečích , **protože se dotkli takové plechovky** .*

17.: *A la hora del almuerzo mamá nos leyó el manual de instrucciones , y cada vez que llegaba a las partes del veneno todos la mirábamos a mi hermana , y abuelita le volvió a decir que en Flores tres niños habían muerto **por tocar una lata** .*

*Při obědě nám máma přečetla návod k použití a vždycky , když došla k pasážím o jedu , všichni jsme se podívali na sestru a babička jí znovu říkala , že ve Flores tři děti umřely , **když se dotkli plechovky** .*

Poslední a jednou z nejpočetnějších skupinou polovětných infinitivních konstrukcí jsou polovětné konstrukce **účelové**. Infinitivům těchto konstrukcí nejčastěji předchází předložky a předložková spojení jako např. *a, para, a fin de, con el objeto de* apod. Po zadání všech těchto výrazů do korpusu byly nalezeny pouze polovětné účelové konstrukce s předložkou „para“, kterých bylo celkem 69. Specifikem tohoto typu konstrukcí je fakt, že sloveso řídicí(ch) vět(y) a infinitiv polovětné konstrukce musí mít tentýž podmět. Nejčastější možností překladu tohoto typu konstrukcí do češtiny je opět vedlejší **přísloučná věta účelová**. Vybraných 10 příkladů takto přeložených konstrukcí (18a – 18j) je uvedeno v následujících řádcích, zbylé příklady budou obsaženy v příloze celé práce. :

18a.: *De todos modos y **para estar seguro** lo único que puede hacer es seguir abriéndose paso , respirando a fondo y dejando escapar el aire poco a poco , aunque sea absurdo porque nada le impide respirar perfectamente salvo que el aire que traga está mezclado con pelusas de lana del cuello o de la manga del pulóver , y además hay el gusto del pulóver , ese gusto azul de la lana que le debe estar manchando la cara ahora que la humedad del aliento se mezcla cada vez más con la lana , y aunque no puede verlo porque si abre los ojos las pestañas.*

*V každém případě **a aby si byl jist** , jediné , co může dělat , je dál se pokoušet najít cestu ven , zhluboka dýchat a pomalu vypouštět vzduch , přestože to je nesmysl , protože mu nic nebrání normálně dýchat , až na to , že vzduch , který polyká , je prosycen vlákny vlny z výstřihu nebo z rukávu a navíc má chuť svetry , tu modrou chuť vlny , která mu určitě špiní obličej , teď když se vlhkost dechu pořád víc mísí s vlnou , a i když to nevidí , protože jakmile otevře oči , řasy*

18b.: La siesta duraba de dos a cinco , y era la mejor hora **para estar tranquilos y hacer lo que uno quería** .

Siesta trvala od dvou do pěti a byla to nelepší doba na to , **aby byl člověk zticha a dělal si , co chtěl** .

Hugo se hacía el comedido y quería curarla a Lila , lo mismo mi hermana **para estar con Hugo** , pero yo los saqué a empujones y le dije a Lila que aguantara nada más que un segundo , y que si quería cerrara los ojos .

Hugo se tvářil ochotně a chtěl Lilu ošetřit , sestra taky , **aby mohla být s Hugem** , ale já jsem je odstrčil a řekl jsem Lile , **aby malou chvíličku vydržela a aby zavřela oči , jestli chce** .

18c.: Irónicamente pensó que extrañaba el llanto del niño , que esa calma perfecta no le bastaba para dormir y todavía menos **para estar despierto** .

Ironicky ho napadlo , že mu schází ten dětský pláč , že tenhle naprostý klid mu nestačí k tomu , aby usnul , a ještě méně k tomu , **aby byl vzhůru** .

18d.: Interrumpí esta carta **para cenar** .

Přerušil jsem psaní , **abych se navečřel** .

18e.: Después nos llamaron **para secar los platos** , y esa noche nos dormimos casi en seguida por todas las emociones y el cansancio de bañar a José .

Pak nás zavolaly , **abychom šly utírat nádobí** , a ten večer jsme skoro hned usnuly ze všech těch dojmů a z únavy z koupání Josého .

18f.: Desde la senda opuesta él se volvió un instante **para verla** correr con el pelo suelto .

Z opačné stezky se na okamžik obrátil , **aby ji viděl** , jak běží s rozpuštěnými vlasy .

18g.: Conocíamos bien las hormigas de Bánfield , las hormigas negras que se van comiendo todo , hacen los hormigueros en la tierra , en los zócalos , o en ese pedazo misterioso donde una casa se hunde en el suelo , allí hacen agujeros disimulados pero no pueden esconder su fila negra que va y viene trayendo pedacitos de hojas , y los pedacitos de hojas eran las plantas del jardín , por eso mamá y tío Carlos se habían decidido a comprar la máquina **para acabar con las hormigas** .

Mravence z Bánfieldu jsme dobře znali , ty černé mravence , kteří všechno sežerou , dělají si mraveniště v zemi , v podezdívce nebo v tom tajemném místě , kde se dům noří do země , tam si dělají skryté chodbičky , ale nemohou utajit svou černou řadu , která chodí sem a tam a nosí kousíčky listů , a ty kousíčky listů to byly rostliny na zahradě , proto se máma a strýček Carlos rozhodli koupit ten stroj , **aby skoncovali s mravenci** .

18h.: ... y la Ela le contestaba no sé qué , entonces se peleaban pero a propósito **para llamar la atención** , y menos mal que de ese lado los ligustros eran tupidos y no se veía mucho .

...a kde je ten krejčí s nitěmi ? “ a Ela jí odpovídala , já nevím co , pak se praly , ale jen **aby přivolaly pozornost** , a naštěstí byl na té straně živý plot hustý a nebylo moc vidět .

18i.: Como él me la dejaba mirar la saqué con cuidado y me puse al lado de la lámpara **para verla bien** .

Protože mě na ně nechával kouknout , opatrně jsem je vytáhl a sedl si k lampičce , **abych ho lépe viděl** .

18j.: Mamá le dijo que podía ser que alguna de las chicas hubiera echado agua de jabón en el cantero sin querer (pero yo me di cuenta que mamá quería decir a propósito , de chusmas que eran y **para buscar pelea**) y entonces el señor Negri dijo que iba a averiguar pero que en realidad si la máquina mataba las plantas no se veía la ventaja de tomarse tanto trabajo .

Máma řekla , že možná některá z holek vylila omylem do záhonu mýdlovou vodu (ale já jsem pochopil , že chce říct schválně , když jsou tak protivné a **aby se mohly hádat**) , a potom pan Negri řekl , že to zjistí , ale že pokud stroj skutečně ničí rostliny , není jasné , proč si s tím dávat takovou práci .

Jak už bylo řečeno, polovětných konstrukcí účelových s předložkou „**para**“ bylo nalezeno velké množství. Základní způsob překladu těchto konstrukcí do češtiny pomocí vedlejší účelové věty se spojkou „**aby**“ není jediný. V korpusu byly nalezeny také

konstrukce přeložené do češtiny pomocí vedlejší věty **přívlastkové**, **uvozené vztažným zájmenem „který“** (19a, 19b) a **příslovcem „jak“** (20):

19a.: Abuelita preparó brasas de carbón **para cargar la hornalla** , y yo hice un barro lindísimo en una batea vieja , revolviendo con la cuchara de albañil .

Babička připravila žhavé uhlíky , **které se měly vložit do stroje** , a já jsem ve starém vědru vyrobil zednickou lžící moc hezké bláto .

19b.: El sibemol y los desmayos , las inmensas protestas de devoción y sacrificio malamente recompensados , el amontonamiento de invocaciones a los castigos más célebres , **para rematar con el anuncio de nuestros destinos** , que consistían en que las tres terminaríamos en la calle .
Dvoučárkované cé a mdloby , obrovská prohlášení o nevděku za lásku a obětování , spousta výhružek těmi nejosvědčenějšími tresty a nakonec ujištění o našem osudu , **který spočíval v tom** , že všechny tři skončíme na ulici .

20.: Tendría que preguntárselo , saber que habían pensado Therese mientras escuchaba sus instrucciones **para llegar hasta el pabellón solitario en la colina** .
Musel se tak ptát , vědět , co si myslí Thérèse , zatímco poslouchá jeho instrukce , **jak se dostat k osamělému pavilonu na kopci** .

Další nalezenou možností překladu polovětných konstrukcí účelových je možnost souřadně je spojit čárkou, popřípadě **slučovací spojkou „a“** s ostatními větami v souvětí. Tento způsob překladu je pro celé dílo „Konec hry“ velmi typický (21a,b,c,d,e):

21a.: Le bastaba caminar unos metros **para llegar a la habitación** .
Stačilo ujít pár metrů **a byl v pokoji** .

21b.: Sé que en ese momento la silueta de Lucio se volvió lo único incongruente en ese encuentro metro a metro , noche a noche , a tal punto coincidente que no me extrañé cuando los juncos se abrieron **para mostrar a plena luna la lengua de tierra** entrando en el canal , las manos del río resbalando sobre el barro amarillo .

Vím , že v tu chvíli byla Luciova silueta tím jediným , co se nehodilo do onoho setkání metr za metrem , noc za nocí , shoda byla tak dokonalá , že mě nepřekvapilo , když se rákosí rozevřelo **a v úplňku se ukázal pruh země** vybíhající do kanálu , ruce řeky klouzaly po žlutém bahně .

21c.: Oímos gritar más abajo , el tío entró corriendo **para anunciar** que había un incendio en la casa de enfrente .
Uslyšeli jsme křik zdola , přiběhl strýc **a sdělil nám** , že v sousedním domě hoří .

21d.: Jadeante , sabiéndose acorralado a pesar de la oscuridad y el silencio , se agachó **para escuchar** .
I když byla tma a ticho , věděl , že je obklíčen , udýchaně se skrčil **a naslouchal** .

21e.: Sabés , lo terrible de ese momento de la juventud es que en una hora oscura y sin nombre todo deja de ser serio **para ceder a la sucia máscara de seriedad** que hay que ponerse en la cara , y yo ahora soy el doctor fulano , y vos el ingeniero mengano , bruscamente nos hemos quedado atrás , empezamos a vernos de otro modo , aunque por un tiempo persistamos en los rituales , en los juegos comunes , en las cenas de camaradería que tiran sus últimos salvavidas en medio de la dispersión y el abandono , y todo es tan horribilmente natural , Mauricio , y a algunos les duele más que a otros , los hay como vos que van pasando por....

Víš , na době mládí je strašné , že v jedné temné bezejmenné chvíli všechno přestane být vážné **a ustoupí to špinavé masce vážnosti** , kterou je třeba si nasadit na obličej , a já jsem teď doktor X a ty zase inženýr Y , znenadání jsme zůstali vzadu , začali jsme se vnímat jinak , i když jsme ještě nějaký čas pokračovali ve

svých rituálech , ve společných hrách , v přátelských večerech , které se chytají posledních záchranných pásů uprostřed rozchodu a opuštěnosti , a všechno je tak strašlivě přirozené , Mauricio , a někoho to bolí víc než....

Dalším způsobem překladu polovětných infinitivních konstrukcí s výrazem „*para*“ je také přímé nahrazení této konstrukce **jednoslovným infinitivem** (22a,b,c,d). Polovětná konstrukce s infinitivem je potom přeložena jakousi její obdobou, ve které se infinitiv této polovětné vztahuje k přísudku slovesa předcházející věty. Příklad (22d) obsahuje, kromě konstrukce přeložené tímto způsobem, také další konstrukci s výrazem „*para*“, která je však přeložena klasickou **přísllovečnou větou účelovou** . :

22a.: *Muchas personas corrían hacia el foyer , para tragar a toda velocidad una cerveza o una naranjada*

Mnoho lidí spěchalo do foyeru rychle **vyzunknout pivo** či **limonádu** .

22b.: *El silencio ... Oye , pero al menos bajas al pueblo para comprar provisiones .
To ticho ... No , ale alespoň chodíš do vesnice nakupovat jídlo . “*

22c.: *Ariel anunciaba que al otro día iba a bajarse en la estación vecina y que vendría por el terraplén para charlar un rato .*

Ariel oznamoval , že druhý den vystoupí na blízké stanici a přijde **si** po kolejích **na chvíli popovídat** .

22d.: *Total , estar ahí parados no tenía nada de malo , pero igual no me gustaba porque la gente que pasaba tenía más tiempo para fijarse , y dos o tres veces me di cuenta de que alguien le hacía algún comentario a otro , o se pegaban con el codo para llamarse la atención .*

Každopádně stát tam takhle nebylo špatné , ale stejně se mi to nelíbilo , protože lidé , kteří šli kolem , měli víc času **si** nás **všimnout** a dvakrát nebo třikrát jsem zahlédl , že někdo něco řekl druhému nebo do něj strčil loktem , **aby ho upozornil** .

Mezi jednotlivými polovětnými infinitivními konstrukcemi tohoto typu byly dále nalezeny konstrukce přeložené do češtiny **jmennou vazbou** ve funkci přísllovečného určení, v příkladu (23a) je tato konstrukce například přeložena **přísllovečným určením času**, popřípadě také **vyjádřením účelu pomocí předložky „na“** a podstatného jména nesoucího stejný význam jako infinitiv polovětné konstrukce ve španělštině (23b). V příkladu (23c) zůstává polovětná konstrukce s výrazem „*para*“ do češtiny **nepřeložena** a důraz je kladen na **předcházející polovětnou konstrukci časovou s výrazem „al“** . :

23a.: *La buena señora no sospechaba nada , claro , y el tío jugaba conmigo al ajedrez , yo era como de la familia , hasta les adelanté dinero para llegar a un fin de mes .*

Ta dobrá žena samozřejmě nic netušila a strýc se mnou hrál šachy , byl jsem jako člen rodiny , dokonce jsem jim **koncem měsíce** půjčil peníze .

23b.: *Sintió sed , como si hubiera estado corriendo kilómetros , pero no querían darle mucha agua , apenas para mojarse los labios y hacer un buche .*

Měl žízeň , jako by uběhl mnoho kilometrů , ale nechtěli mu dát moc vody , sotva tak **na smočení rtů a jeden lok..**

23c.: *Al inclinarse para saludar otra vez , el Maestro se encontró con la señora de rojo a tan poca distancia que se enderezo sorprendido .*
Když se Mistr opět uklonil, setkal se s dámou v červeném tak zblízka , že se překvapeně narovnal .

Dalším způsobem volnějšiho překladu polovětné konstrukce s výrazem „para“ je následující případ (24), ve kterém je celé následující souvětí: „... que un viaje a la ciudad bastaría para mandar al diablo“ přeloženo jednou vedlejší přívlastkovou větou, v níž není vůbec přeloženo sloveso „bastar“ v osobní formě a v níž je **kondicionálem přeložen** naopak infinitiv polovětné konstrukce.:

24.: *Comprendé , tiene algo de reproche , cuando te vas me siento como enjuiciado , todas mis elecciones definitivas me parecen simples formas de la hipocondría , que un viaje a la ciudad bastaría para mandar al diablo .*
Pochop , jako by v ní byla trochu výčitka , když odjedeš , mám pocit jako obžalovaný , všechna moje konečná rozhodnutí mi připadají jako pouhé formy hypochondrie , kterou by jedna cesta do města poslala k čertu .

Poslední nalezenou možností překladu polovětných infinitivních konstrukcí s výrazem „para“ je možnost takovou konstrukci nepřekládat a zcela ji vynechat. Následující příklad (25) je velmi podobný příkladu (23c).

25.: *Sorteamos para saber quién se lo quedaría , y me lo gané.*
Losovaly jsme , kdo si to nechá , a já jsem vyhrála.“

Rozdíl mezi těmito dvěma příklady spočívá především v nutnosti španělského sdělení tuto konstrukci obsahovat. Zatímco v příkladu (23c): „*Al inclinarse para saludar otra vez , el Maestro se encontró con la señora de rojo a tan poca distancia que se enderezo sorprendido.*“ a jeho českého ekvivalentu: „*Když se Mistr opět uklonil, setkal se s dámou v červeném tak zblízka , že se překvapeně narovnal.*“ je možné polovětnou konstrukci s výrazem „para“ zcela vynechat nejen z českého překladu, ale i ze španělského originálu, v příkladu (25): „*Sorteamos (para saber) quién se lo quedaría , y me lo gané. = Losovaly jsme , kdo si to nechá , a já jsem vyhrála.*“ , by vynecháním polovětné konstrukce „para saber“ mohlo dojít k stylistické nevyváženosti celého sdělení.

Závěr č.2 :

Úvodní schéma možností překladu infinitivních polovětných konstrukcí do češtiny od Veselé a kol. (2004 : 68) se ve velké míře shoduje s příklady nalezenými

v Cortázarově díle „*Konec hry*“. Bylo nalezeno velké množství polovětných konstrukcí přeložených příslovečnými vedlejšími větami časovými uvozenými spojkami „*než, když*“ a vedlejšími větami způsobovými se spojkou „*aniž*“. Méně častým jevem byl překlad polovětných konstrukcí pomocí vedlejší věty příslovečné se spojkou „*protože*“, bylo však nalezeno velké množství příkladů konstrukcí zejména s předložkou „*hasta*“, pro jejichž překlad byly zvoleny příslovečné věty měrové se spojkou „*až*“, které se v úvodním schématu Veselé a kol. vůbec neobjevily. V tomto schématu nebyla také zmíněna další významná skupina polovětných infinitivních konstrukcí, a sice polovětné konstrukce účelové s předložkou „*para*“. Tohoto typu konstrukcí bylo nalezeno zcela nejvíce a jejich překlad nejčastěji odpovídal příslovečným vedlejším větám účelovým se spojkou „*aby*“. Další možností překladu polovětných konstrukcí infinitivních je možnost přeložit je pomocí předložek + substantiv/jmenných vazeb. Bylo nalezeno několik takových příkladů konkrétně s předložkou „*po, do a před*“. Úvodní schéma Veselé a kol. také nezmiňuje možnost překladu infinitivních konstrukcí pomocí příslovce nebo vedlejší věty přívlastkové se vztažným zájmenem „*který*“, kterých bylo také několik nalezeno.

3. polovětné konstrukce s participiem

Posledním vyhledávaným typem polovětných konstrukcí, jsou polovětné konstrukce s **participiem**. Na rozdíl od infinitivních a gerundiálních polovětných konstrukcí bylo v Cortázarově díle „*Konec hry*“ nalezeno méně. Mezi participii, která se podílejí na vytváření různých perifrastických konstrukcí nebo složených slovesných časů bylo nalezeno pouze 10 příkladů, ve kterých participium vytvářelo polovětnou konstrukci.

Polovětné konstrukce se podle Veselé a kol. (2004 : 40,41) mohou do češtiny překládat následujícími způsoby:

1. vedlejšími větami s příslušnými spojkami :

časovými : *když, jakmile, poté co, potom co, až ...*

podmínkovými : *jestliže, - li, když, kdyby ...*

přípustkovými : *ačkoliv, třebaže, přestože ...*

příčinnými : *protože, poněvadž, jelikož, když ...*

2. předložkami se substantivy : *po, při, s(e) ...*

Autoři dále dodávají že při překládání polovětných konstrukcí s participiem se volba vhodné vedlejší věty a příslušné spojky řídí širším kontextem a celkovým obsahem a smyslem výpovědi. Na místě participia se v polovětné konstrukci může také vyskytovat **adjektivum, adverbium, popřípadě celé větné spojení**. Tyto prostředky pak figurují v čele celé výpovědi a od řídící věty jsou odděleny podstatné jméno jakožto podmět s určitým či neurčitým členem nebo také se zájmenem ukazovacím.

Podobně, jako tomu bylo v předcházejících typech polovětných konstrukcí, se i při překládání participiálních polovětných konstrukcí v tomto díle v hojné míře užívalo **souřadně spojených vět (1a,b,c)**. :

1a.: *Cansado*, se acostó y se durmió en seguida .
Byl unavený, šel si lehnout a okamžitě usnul .

1b.: *Turbado*, casi *avergonzado*, sentí como una impudicia asomarme a esas figuras silenciosas e inmóviles aglomeradas en el fondo del acuario .
Byl jsem v rozpacích, téměř jsem se styděl, připadalo mi drzé naklánět se k těm tichým nehybným postavám shluklým u dna akvária .

1c.: *Refugiado en la sombra del rincón*, Morand piso los trapos húmedos del suelo y supo que ya no podía ir más atrás .
Morand ustoupil do temného kouta, šlápl na mokré hadry na podlaze a věděl, že už nemůže jít dál .

Druhou nalezenou možností překladu participiálních polovětných konstrukcí je možnost přeložit je **přívlastkem (2a,b)**, popřípadě **vedlejšími větami přívlastkovými**, které dále rozvíjejí podstatné jméno „**pocit**“ (2c). :

2.: *Esperó*, *tapado por las ramas de un arbusto y por la noche sin estrellas* .
Čekal , **skrytý větvemi keře a nocí bez hvězd** .

2b.: *La fiebre lo iba ganando despacio y hubiera podido dormirse otra vez, pero saboreaba el placer de quedarse despierto*, **entornados los ojos**, escuchando el diálogo de los otros enfermos, respondiendo de cuando en cuando a alguna pregunta .

Pomalú ho přemáhala horečka a byl by mohl znovu usnout, ale vychutnával si potěšení z toho, že je vzhůru a že **s přivřenýma očima** poslouchá rozhovor dalších pacientů a občas odpoví na nějakou otázku .

2c.: *El horror venía - lo supe en ese momento - creer que soy un prisionero en un cuerpo de axolotl*, **transmigrado a él con mi pensamiento de hombre**, **enterrado vivo en un axolotl**, **condenado a moverme lúcidamente entre criaturas insensibles** .

Hrůza byla dána - to jsem pochopil v tomtéž okamžiku - **pocitem**, že jsem uvězněn v těle axolotla, **že jsem se do něj převtělil se svým lidským uvažováním**, **že jsem zaživa pohřben v axolotlovi**, **odsouzen**, **abych se s jasným vědomím pohyboval mezi bezcitnými tvory** .

V korpusu byly také nalezeny polovětné konstrukce s participiem, přeložené různými typy vedlejších vět. Byly to například vedlejší věta příslovečná s časovou spojkou „*když*“ (3a) a vedlejší věta předmětná s výrazem „*jak*“ (3b) :

3a.: *Todo explicado*, era más fácil volver a dormirse .
Když se všechno vysvětlilo, bylo snazší znovu usnout .

3b.: ...se sintió alzado , siempre boca arriba , *tironeado por los cuatro acólitos* que lo llevaban por el pasadizo .
...cítíl , *jak ho čtyři akolytové zvedají* , pořád obličejem vzhůru , a vlečou chodbičkou .

V korpusu byla dále nalezena polovětná participiální konstrukce přeložena příslovečným určením způsobu v podobě příslovce (4a) a také souvětí obsahující jednu polovětnou konstrukci tvořenou participiem a jednu tvořenou gerundiem (4b), přičemž konstrukce s participiem byla přeložena rozvitým přívlastkem a gerundiální konstrukce jako věta řídicí :

4a.: *Irritado* , miré hacia la izquierda
Rozzlobeně jsem se podíval vlevo ;

4b.: Palabra a palabra , *absorbido por la sórdida disyuntiva de los héroes* , *dejándose ir hacia las imágenes* que se concertaban y adquirían color y movimiento , fue testigo del último encuentro en la cabaña del monte .

Slovo za slovem byl svědkem posledního setkání hlavních postav v horské chatrči , *vtažen do jejich neblahého rozhodování* , *přícházel k obrazům* , které se vylad'ovaly a získávaly barvu a pohyb .

Závěr č.3 :

Polovětných konstrukcí participiálních bylo ze všech tří typů nalezeno nejméně. Uvedenému schématu možností překladu těchto konstrukcí do češtiny od Veselé a kol. (2004 : 40,41) odpovídají pouze některé typy vedlejších vět, např. příslovečné časové nebo předmětné. Kolektiv autorů tohoto schématu neuváděl možnost přeložit participiální polovětné konstrukce pomocí jedné ze souřadně spojených vět nebo pomocí vedlejší věty přívlastkové, kterých bylo několik nalezeno. Atypickým příkladem překladu participiálních polovětných je možnost přeložit je pomocí příslovce ve funkci příslovečného určení způsobu, takový případ byl nalezen 1. Další možností překladu těchto konstrukcí je také možnost použít rozvitého přívlastku.

VYHODNOCENÍ:

Následující údaje porovnávají celkový výskyt polovětných konstrukcí v textu. První část (A) uvádí celkový počet nalezených polovětných konstrukcí bez ohledu na neosobní slovesný tvar ani na způsob jejich překladu. Druhá část (B) rozděluje výskyt polovětných konstrukcí podle příslušného neosobního slovesného tvaru, který je vytváří, třetí částí (C) je potom rozdělení polovětných konstrukcí podle způsobu jejich překladu do češtiny.

A) CELKOVÝ POČET NALEZENÝCH POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ: 208

B) ROZDĚLENÍ DLE NEOSOBNÍHO SLOVESNÉHO TVARU:

POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE S PARTICIPIEM:	15
POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE S INFINITIVEM:	145
POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE S GERUNDIEM:	48

C) ROZDĚLENÍ DLE ZPŮSOBU JEJICH PŘEKLADU:

POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE přeložené souřadně spojenými větami (pomocí spojky, interpunkčního znaménka):	46
POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE PŘELOŽENÉ TYPEM VEDLEJŠÍ VĚTY:	140
PŘECHODNÍKEM:	1
RŮZNÝMI VĚTNÝMI ČLENY (přísluvečné určení, přívlastek...)	15
JINAK nebo NENÍ VŮBEC PŘELOŽENA	6

Závěr I. :

Z výše zmíněného vyhodnocení získaných údajů jednoznačně vyplývá, že v celkovém počtu 208 polovětných konstrukcí převyšovaly konstrukce s infinitivem, následovány byly polovětnými konstrukcemi s gerundiem, zatímco polovětných konstrukcí s participiem bylo nalezeno jen několik.

V souvislosti s jednotlivými funkcemi všech nalezených konstrukcí můžeme potvrdit, že funkce těchto konstrukcí ve španělském originálu se ve velké míře neshodují

s funkcemi jejich českých ekvivalentů v překladu. V některých případech se tyto funkce vůbec neshodují, jindy záleží pouze na způsobu jejich interpretace, resp. v jiných případech, zejména polovětných konstrukcí s gerundii, je možné tyto konstrukce chápat a překládat vícero způsoby. Volba jazykových prostředků však také záleží na gramatických a stylistických pravidlech a zákonitostech daného jazyka, které se v případě češtiny a španělštiny navzájem liší.

Při shrnutí získaných údajů bychom však měli uvést, že všechny tři neosobní slovesné tvary, ač se v Cortázarově díle vyskytovaly v polovětných konstrukcích v rozdílné míře, se ve španělštině používají v daleko větším počtu a častěji než v češtině. Při jejich překladu do češtiny a určitě i do jiných slovanských jazyků se spíše setkáme (dle tabulky) s různými typy vedlejších vět, popřípadě jsou tyto konstrukce souřadně spojovány s dalšími větami ve výpovědích. Pro češtinu je také typické, i když jsme se s touto možností příliš nesetkali, překládat neosobní slovesné tvary v polovětných konstrukcích různými jmennými vazbami, např. předložkami + substantivy. Možnost přeložit tyto konstrukce pomocí přechodníku jsme mohli zaznamenat pouze jednu, což vypovídá o charakteru tohoto tvaru v současném českém jazyce, pro který je přechodník spíše tvarem knižním, archaickým.

II.

Druhým rozebíraným dílem praktické části je již zmiňované Čapkovo drama R.U.R. Na rozdíl od prvního titulu, tedy od Cortázarova „*Konce hry*“, je Čapkovo dílo útvarem dramatickým, setkáme se v něm namísto popisu děje vypravěčem také s přímými promluvami jednotlivých postav – dialogy nebo monology.

Jedná se o utopické drama, jehož děj je situovaný do budoucnosti – konkrétně do roku 2000 a odehrává se na Rozsumově ostrově. Rozsum je vynálezce, jehož snem je mít schopnosti srovnatelné s Bohem a dokázat tak, že vše, co je vytvořeno Bohem, by on dokázal vytvořit také. Jeho hlavním proto záměrem bylo pokusit se vynalézt umělého člověka. Tomuto záměru věnoval velké úsilí a mnoho času, jeho pokusy však byly úspěšné jen zčásti, jelikož výsledky jeho snažení po několika dnech umíraly. Po marných pokusech se nakonec rozhodl nevynalézat tyto „*roboty*“ jako lidské bytosti, nýbrž jako stroje zastávající lidskou práci. Ačkoli měli tito roboti měli podobu člověka, nevěděli, co

je to radost, smích, bolest, láska a další city. Po Rozsumovi pokračovalo v jeho snažení vícero nástupců až situace po několika letech vyústí v to, že roboti dosáhnou již větší dokonalosti než člověk a jejich cílem je ovládat svět. Výroba těchto strojů je proto zastavena a továrna spálena. Roboti se však mezitím podaří vyhubit celé lidstvo až na jednu výjimku - stavitele Alguista. Po tomto muži roboti požadují nastartování jejich opětovné výroby. Roboti jsou ochotni i operace na vlastním stávajícím mechanismu a celé drama končí vznikem nového života na Zemi, protože robotům je „voperována“ schopnost vnímání lidských citů. Cílem tohoto dramatu bylo poukázat na to, že člověk jako nejdokonalejší jedinec na této planetě není všemohoucí a že každý možný světový civilizační konflikt může skončit tragicky.

1. polovětné konstrukce s gerundiem

„*R.U.R.*“ bylo pro rozbor polovětných konstrukcí vybráno z několika důvodů. Jedním z nich je to, že se jedná na rozdíl od předcházejícího titulu o dílo originálně české a následně přeloženo do dalších jazyků včetně španělštiny, což se pravděpodobně může odrazit v četnosti a typu polovětných konstrukcí obsažených v jeho překladu. Druhým důvodem je rozdílné žánrové zařazení díla. Zatímco je Cortázarovo „*Konec hry*“ sbírkou povídek, Čapkovo „*R.U.R.*“ je dramatickým útvarem a jeho struktura se zcela jistě bude lišit. Následující rozbor polovětných konstrukcí začneme polovětnými konstrukcemi tvořenými **gerundiem**, kterých bylo v díle nalezeno nejvíce.

Ačkoliv bylo nalezeno těchto konstrukcí značné množství, není možné říci, že bylo zároveň mezi nimi nalezeno mnoho rozdílů. Zatímco jsme se v Cortázarově díle setkali s velkým počtem polovětných konstrukcí s gerundiem vyjadřujících různé funkce a zároveň také s mnoha způsoby jejich překladu do češtiny, v dramatu „*R.U.R.*“ byly pomocí gerundia do španělštiny překládány popisy chování a činností jednotlivých postav vždy před jejich konkrétní promluvou. Tyto popisy byly v originálu uváděny pomocí osobních slovesných tvarů a v jednoduchých větách a v závorkách (viz.úvodní příklad 1):

1.: *DOMIN* (*divá se na hodinky*) : ...

1. *DOMIN* (*mirando el reloj*) : ...

Tyto jednoduché věty s osobními slovesnými byly nepochybně překládány do španělštiny gerundii z následujícího důvodu. Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, překládáme-li polovětné konstrukce s gerundiem ze španělštiny do češtiny, činíme tak několika možnými způsoby. Jedná se o způsoby zmiňované autory Veselá a kol. (2004 : 30).

Jsou to souřadně spojené věty v souvětí pomocí příslušných spojek, různé jmenné vazby, typy vedlejších vět a v neposlední řadě také přechodníky a jejich adjektizované tvary končící na příponu *-cí* od sloves v nedokonavém vidu. Poslední dva uvedené způsoby jsou hlavním důvodem překladu všech jednoduchých vět podobných příkladu (1) do španělštiny gerundiem. Původně český výraz pro slovo „*gerundium*“ je právě „*přechodník*“. Protože je však výskyt **přechodníků** v českém jazyce méně obvyklý, bývají často nahrazovány jejich frekventovanějšími ekvivalenty v podobě **adjektizovaných tvarů končících na *-cí***. Překladatel(é) tohoto díla nepochybně brali v úvahu možnost parafrázovat jednoduché věty v závorkách pomocí některého z těchto tvarů (2a,b) a zvolili proto konstrukci s **gerundiem** (3) jako nejvhodnější způsob překladu českého textu do španělštiny.

1.: *DOMIN (dívá se na hodinky) : ... →*

→ 2a.: *DOMIN (dívaje se na hodinky) : ...*

→ 2b.: *DOMIN (dívající se na hodinky) : ...*

→→ 3.: *DOMIN (mirando el reloj) : ...*

Použití konstrukcí s gerundii v takovýchto typech vět je ve španělštině velmi obvyklé a doslovný překlad pomocí **jednoduchých vět s osobními slovesnými tvary** by zněl příliš atypicky (4).:

1.: *DOMIN (dívá se na hodinky) : ... →*

→ 4.: *DOMIN (que mira el reloj) : ...*

Takovýchto popisů aktuálního chování a činností v závorkách při promluvách jednotlivých hrdinů bylo nalezeno celkem 84 a budou následně rozděleny do několika skupin v souvislosti s typem slovesa, které obsahují.

A) **ZVRATNÁ SLOVESA** - bylo nalezeno velké množství gerundií zvratných sloves. Z celkového počtu 24 bylo vybráno 10 ukázkových příkladů (5a – 5j), zbylé příklady jsou uvedeny v příloze celé práce :

5a.: DOMIN (*usedne*): Čím mohu posloužit , slečno Gloryová ?
DOMIN (*Sentándose*) : ¿En qué puedo serle útil , señorita Glory ?

5b.: HELENA (*snímá závoj*) : ...
ELENA (*Quitándose el velo*) : ...

5c.: HELENA (*usedne*): Odkud jste , slečno ?
ELENA (*Sentándose*) : ¿De dónde es usted ?

5d.: HELENA (*usedne*): Jsem hloupé děvče .
ELENA (*Sentándose*) : Soy una estúpida .

5e.: HELENA (*brání se*) : ...
ELENA (*Quejándose*) : ...

5f.: HELENA (*usedá k němu*) : ...
ELENA (*Sentándose a su lado*) : ...

5g.: DOMIN (*vztyčí se*) : ...
DOMIN (*Excitándose*) : ...

5h.: DOMIN (*vytrhne se Heleně*) : ...
DOMIN (*Separándose bruscamente de Elena*) : ...

5i.: DOMIN (*mne si čelo*) : ...
DOMIN (*Enjugándose la frente*) : ...

5j.: DR . GALL (*utírá si pot z čela*) : ...
DR . GALL (*Limpiándose el sudor de la frente*) : ...

B) **OSTATNÍ SLOVESA** : bylo nalezeno také mnoho gerundií jiných než zvratných sloves, kterých bylo celkem 41, z nichž 10 (6a – 6j) bude uvedeno v následujícím přehledu a zbytek bude zařazen do příloh této diplomové práce.

6a.: HALLEMEIER (*pachtí se s komodou*) : ...
HALLEMEIER (*Jadeando con la cómoda*) : ...

6b.: PRIMUS (*vejde*) : Co chceš ?
PRIMUS (*Entrando*) : ¿Qué quieres ?

6c.: ALQUIST (*zazvoní*) : Ach Prime , jak je dávno , co jsem byl mladým člověkem !
ALQUIST (*Llamando al timbre*) : Ay , Primus , ha pasado mucho tiempo desde mi juventud .

6d.: HELENA (*obejme Sullu*) : ...
ELENA (*Abrazando a Sula*) :

6e.: HALLEMEIER (*popadne Domina a Galla kolem krku*) : ...
HALLEMEIER (*Abrazando a Domin y al Dr . Gall*) :

6f.: DOMIN (*uhodí do stolu*) : ...
DOMIN (*Golpeando la mesa*) : ...

6g.: HALLEMEIER (*řve*) : *Bus - ma-ne !*
HALLEMEIER (*Chillando*) : *¡Busman !*

6h.: FABRY (*křičí*) : *U čerta , Busmane !*
FABRY (*Chillando*) : *¡¡Maldita sea , Busman !*

6i.: *Myslím , že - (vybuchne) že je to ohavné ! že je to strašné !*
Quiero decir que (Estallando) que es perfectamente ultrajante. Es terrible .

6j.: HALLEMEIER (*rovná květiny*) : *U čerta , dejte s tím pokoj !*
HALLEMEIER (*Arreglando flores*) : *¡Carramba, dejadme en paz !*

C) ZVRATNÉ SLOVESO „LEVANTARSE“ – ačkoliv bychom toto sloveso mohli zařadit mezi ostatní zvratná slovesa do skupiny A), byla tomuto slovesu vyčleněna samostatná skupina C). Důvodem této skutečnosti je četnost konstrukcí s gerundiem slovesa „levantarse“, které byly v Čapkově díle nalezeny. Takovýchto konstrukcí bylo nalezeno celkem 19, z nichž 10 vybraných příkladů (7a – 7j) bude uvedeno následně a dalších 9 příkladů v přílohách v závěru této práce.

7a.: (*Vstane.*) *Ze zvláštní úcty , slečno , vám ukážeme víc než jiným a - jedním slovem –*
(*Levantándose.*) *Consideraremos como un honor especial enseñarle a usted más que al resto , porque ...*
en realidad ... quiero decir ...

7b.: DOMIN (*vstane*) : *V čítankách je placená reklama a ostatně nesmysl . Stojí tam například , že*
Roboty vynalezl starý pán .
DOMIN (*Levantándose*) : *Sobre todo esto los libros de texto están llenos de anuncios pagados , y de*
estupideces .

7c.: HELENA (*vyskočí*) : *Cože ? ELENA*
(*Levantándose de un salto*) : *¿Qué ?*

7d.: HELENA (*vstane*) : *Bude to tak ?*
ELENA (*Levantándose*) : *¿Sí ?*

7e.: DOMIN (*vyskočí*) : *Revoltu Robotů !*
DOMIN (*Levantándose de un salto*) : *¡Una sublevación de robots !*

7f.: HELENA (*vstane*) : *Harry , co je ti ?*
ELENA (*Levantándose*) : *Harry , ¿qué te pasa ?*

7g.: HELENA (*vyskočí*) : *Náno !*
ELENA (*Levantándose de un salto*) : *¡Emma !*

7h.: NÁNA (*vstane*) : *Co je to ?*
EMMA (*Levantándose*) : *¿Qué es ?*

7i.: HELENA (*vstane ustrnulá*) : ...
ELENA (*Levantándose horrorizada*) : ...

7j.: HALLEMEIER (*vyskočí*) : Cože ?
HALLEMEIER (*Levantándose de un salto*) : ¿Qué ?

V souvislosti s polovětnými konstrukcemi tvořenými gerundiem byl nalezen pouze jediný příklad, kdy nebylo gerundiem přeloženo sloveso v osobním tvaru v závorce vyjadřujícím popis aktuální činnosti dané postavy před svou promluvou. Jedna se o **substantivum ve funkci příslovečného určení způsobu (8)** :

8.: „ *Přídáním...* “
« *Añadiendo...* »

Závěr č. 1 :

Gerundiálních polovětných konstrukcí bylo podobně jako v předcházejícím díle nalezeno nejvíce. Pokud bychom však chtěli použít schéma možností překladu polovětných konstrukcí od Veselé a kol. (2004 : 30), zjistili bychom následující skutečnost. V díle „*R.U.R*“ nebyly do španělštiny překládány téměř žádné vedlejší věty, ani přechodníky nebo jejich adjektivizované tvary, ani souřadně spojené věty. Překladatel Čapkova díla používal tvar gerundia při překladu do španělštiny pouze při popisu chování a činností jednotlivých postav vždy před jejich konkrétní promluvou umístěných v závorkách. Takových gerundií bylo v díle nalezeno velké množství, zejména gerundií různých zvratných sloves. Výše uvedenému schématu překladů polovětných konstrukcí od Veselé a kol. odpovídá v Čapkově díle pouze jedno substantivum ve funkci příslovečného určení způsobu, které bylo přeloženo polovětnou konstrukcí s gerundiem.

2. polovětné konstrukce s infinitivem

Dalším neosobním slovesným tvarem podílejícím se na vytváření polovětných konstrukcí je **infinitiv**. Polovětných konstrukcí tohoto typu bylo nalezeno celkem 19 a do španělštiny byly přeloženy pomocí různých předložek a jiných jazykových prostředků s infinitivy různých sloves. Přehled možných způsobů překladu infinitivních polovětných vypadá následovně :

Infinitivními polovětnými konstrukcemi byly překládány **vedlejší věty**:

- a) **přísluvečné účelové**
- b) **přívlastkové**
- c) **přísluvečné podmínkové**
- d) **předmětné**
- dále potom
- e) **přechodník**
- f) **substantivum**
- g) **souřadně spojené věty**

nebo byly tyto konstrukce vytvořeny **volným překladem (h)**.

- a) **Přísluvečné vedlejší věty účelové** přeloženy výhradně polovětnou infinitivní konstrukcí s předložkou „*para*“ byly nalezeny 3. (9a,b,c):

9a.: *Bylo to roku 1920 kdy se starý Rossum veliký fyziolog ale tehdy ještě mladý učenec odebral na tento daleký ostrov, aby studoval mořské živočišstvo, tečka .*
En el año mil novecientos veinte el gran fisiólogo Rossum se retiró a esta lejana isla para estudiar la fauna oceánica , punto y aparte .

9b.: *To je vám legrační , slečno : všechny továrny praskají jako žaludy , nebo honem kupují Roboty , aby zlevnily výrobu .*
Todas las fábricas que no compren robots para hacer bajar el costo de producción se hundirán .

9c.: *To na vás pan doktor Gall tolik pracoval, aby vás udělal jinak !*
¡El doctor Gall trabajó tanto para hacerte diferente !

- b) **Přívlastková vedlejší věta** přeložena do španělštiny polovětnou infinitivní konstrukcí byla nalezena pouze 1. Jedná se o větu uvozenou výrazem „*kde*“ vztahující se k substantivu „*ostrůvek*“. Tato věta byla v španělském překladu nahrazena konstrukcí s předložkou „*para*“ (10):

10.: *Víte , takový ostrůvek , kde by se lidstvo zachytilo , kde by sbíralo síly – síly duše i těla – A bůh ví , já věřím , že by za pár set let zas mohlo dobývat světa .*
*Una especie de isleta donde la humanidad se refugiará para fortalecerse ... *fortalecerse mental y físicamente* . Y, por todos los santos , creo que dentro de unos cuantos cientos de añosi podría volver a conquistar el mundo .*

- c) Další vedlejší větou, která byla do španělštiny přeložena nějakou infinitivní konstrukcí je vedlejší věta **přísluvečná podmínková**. Jedná se o větu s výrazem „*-li*“ vyjadřujícím podmínku a byla přeložena opět pomocí infinitivní konstrukce s předložkou „*para*“ (11):

11.: Musíte panovat a vraždit , *chcete – li být lidmi !*
Hay que dominar y asesinar para ser como los hombres .

d) **Předmětná** vedlejší věta je další z vět, ze které byla v překladu vytvořena polovětná konstrukce s infinitivem. Takové věty byly nalezeny celkem 3 Byla to věta uvozena spojkou „že“ a byla přeložena infinitivní konstrukcí s předložkou „a“ (12a) a další 2 věty s předložkou „para“ (12b,c):

12.: DOMIN : - zavážete-li se , *že nikomu neprozradíte ani to nejmenší ...*
DOMIN : Pero debe comprometerse *a no divulgar lo más mínimo ...*

12b.: OMIN (čte) : ” Roboti světa , nařizujeme vám , *abyste vyvraždili lidstvo .*
DOMIN (Lee) : « Robots de todo el mundo , unámonos *para acabar con la humanidad .*

12c.: Totiž na nich závisí , *aby to vůbec žilo .*
Nos valemos de ellos *para animír todo el mecanismo.*

e) V korpusu byla také nalezeny další jazykové prostředky, pro jejichž překlad se použilo polovětné infinitivní konstrukce. Prvním z nich je **přechodník**. Jedná se o přechodník v ženském rodu vytvořený ze slovesa „(ne)počítat“, který byl přeložen polovětnou způsobovou konstrukcí s infinitivem s předložkou „sin“ (13):

13.: Denně patnáct tisíc kusů , *nepočítajíc stále procento vadných , které se hodí do stoupy , a tak dále a tak dále .* Quince mil diarios , *sin contar un porcentaje regular de ejemplares defectuosos que se echan a la trituradora ... etcétera , etcétera .*

f) Dalšími strukturami, které je možné překládat do španělštiny polovětnými konstrukcemi, jsou bezpochyby různé jmenné vazby, zejména však **substantiva společně s nějakou předložkou**. 4 následující příklady takovýchto vazeb (14 a,b,c,d,e) poukazují zejména na velký počet polovětných konstrukcí s infinitivem a předložkou „para“, kterými se tyto jmenné vazby mohou přeložit:

14a.: Obec je koupila ... chci říci vzala *do práce .*
El consejo de la ciudad los compró ... esto , los contrató *para trabajar .*

14b.: Za čtvrt hodiny čekám pány *k snídani .*
Les espero dentro de un cuarto de hora *para comer .*

14c.: DOMIN (suše): Měsidla *na těsto .*
DOMIN (Con sequedad) : Los morteros *para batir la pasta .*

14d.: Starý Rossum ho doslovně proklel a *do své smrti* usmolil ještě dvě fyziologické obludy , až ho nakonec našli v laboratoři mrtvého .
El viejo le maldijo , y *antes de morir* se las arregló para remendar dos errores fisiológicos . Y un día se lo encontraron muerto en el laboratorio .

14e.: A já věřím , Alquist , že bude znovu snít *o dobytí planet a slunci .*
Y creo , Alquist , que volverá a soñar de nuevo *con conquistar planetas y soles .*

g) Předešlý příklad (14e) poukazuje na další jev v souvislosti s překladem českého textu polovětnými konstrukcemi s infinitivem. Podobně jako v Cortázarově díle, i v Čapkově „R.U.R.“ byl nalezen příklad dvou **souřadně spojených vět**, z nichž jedna byla přeložena polovětnou infinitivní konstrukcí s předložkou „para“ (15):

15.: *Starý Rossum ho doslovně proklel **a** do své smrti **usmolil ještě dvě fyziologické obludy**, až ho nakonec našli v laboratoři mrtvého.*

*El viejo le maldijo, y antes de morir se las arregló **para remendar dos errores fisiológicos**. Y un día se lo encontraron muerto en el laboratorio.*

h) Jednou z posledních možností překladu z českého originálu do španělštiny pomocí polovětných konstrukcí s infinitivem, se kterou jsme se setkali, byl **volný překlad**. V příkladu (16a) je úvodní řídicí věta rozdělena ve španělském překladu na souvětí obsahující dvě věty, z nichž první je větou s osobním slovesným tvarem, druhá je naopak vyjádřena polovětnou infinitivní konstrukcí s předložkou „para“. Zbylé dva příklady (16 b,c) poukazují na volné parafrázování českého původního textu použitím polovětných konstrukcí s infinitivy ve španělštině:

16a.: ***Není už kam dát***, co jsme vyrobili.

No tenemos espacio para almacenar todo lo que hemos fabricado.

16b.: za dvacet let ***s odpuštěním pojedete jako jepice***.

*Dentro de otros veinte años **no habrá ni siquiera un ejemplar de robot para exponer en el zoológico**.*

16c.: a Liga humanity ***o tom nemá tušení!***

y la Liga de la Humanidad ***sin enterarse de nada***.

Závěrem rozboru o možnostech překladu českého díla do španělštiny pomocí polovětných infinitivních konstrukcí si uveďme příklad (17), ve kterém se slovesná osoba použita v českém originálu neshoduje s osobou, ke které se váže polovětná konstrukce v překladu:

17.: ***Tobě uniknout***, tisícíhlavá smrti ;

*Oh, **para huiros**, muerte de las mil cabezas ;*

Závěr části 2. :

Pro překlad polovětných konstrukcí s infinitivem existuje celá řada původních českých vedlejší vět. Nejčastějšími typy vedlejší vět, které byly do španělštiny přeloženy polovětnou infinitivní konstrukcí byly vedlejší věty přívlastkové, předmětné, různé vedlejší věty příslovečné. Dalším nalezeným tvarem přeloženým do španělštiny

polovětnou konstrukcí je tvar přechodníku, popřípadě nějaké substantivum s předložkou. Několik polovětných konstrukcí vzniklo také z volného překladu českého původního textu. Za zmínku také stojí nepřítomnost typických infinitivních konstrukcí s předložkovými spojeními „*antes de, después de, hasta*“ nebo předložkou ve spojení s určitým členem „*al*“ v překladu do španělštiny, které jsou pro ni velmi typické. Jinou početnou skupinou, která nebyla v díle „*R.U.R*“ používána v tak hojném počtu jako v předcházejícím díle, jsou polovětné konstrukce účelové s předložkou „*para*“. Z rozboru tedy vyplývá, že polovětné konstrukce s infinitivem v případě, že jsou překládány ze španělštiny do češtiny, bývají nejčastěji překládány typy vedlejších vět. V překladu původního českého textu do španělštiny však překladatelé volí spíše jiné jazykové prostředky. Vypovídá o tom rozdílný počet nalezených polovětných konstrukcí i s jejich ekvivalenty v daném jazyce.

3.polovětné konstrukce s participiem

Participium je poslední neosobní slovesný tvar, který se ve španělštině vyskytuje v polovětných konstrukcích. Na rozdíl od infinitivu a gerundia se však v těchto konstrukcích vyskytuje daleko méně. V Čapkově díle „*R.U.R.*“ pouhých 6 participií, která až na jednu výjimku plnila popisnou funkci momentálních činností a chování postav při jejich promluvách. Pro tuto funkci autoři překladu spíše volili tvar gerundia, našlo se mezi nimi však i několik tvarů participia. Tyto participiální konstrukce plnily nejčastěji funkci příslovečného určení způsobu a jejich ekvivalenty byly různé slovní druhy :

a) substantiva s předložkou (18):

18.: HELENA (*v rozpacích*) :...
ELENA (*Azarada*) :...

b) slovesa v osobním tvaru (19):

19.: HELENA (*zarazí se*) : ...
ELENA (*Pasmada*) :...

c) **příslovce** (20):

20.: HALLEMEIER (*ospale*): *Povídejte něco pěkného.*
HALLEMEIER (*Adormilado*): *Vamos a oír algo bonito .*

d) **přídavného jména** (21):

21.: DOMIN (*popuzen*): *Vezmi čert jejich dividendy !*
DOMIN (*Irritado*): *¡Oh , a paseo sus dividendos !*

e) ale také například z celé **řídící věty** (22):

22.: *U psacího stolu sedí Alquist s hlavou opřenou v dlaních .*
(Alquist , *sentado en la mesa de la derecha con la cabeza oculta entre las manos*)

V korpusu byla také nalezena jedna **objektová participiální vazba se slovesem vnímání „ver“ následovaného tvarem participia**, která také patří mezi polovětné konstrukce, konkrétně mezi polovětné konstrukce vázané, neboli závislé. Tato vazba představuje v českém původním textu vedlejší větu předmětnou a do španělštiny je přeložena pomocí minulého tvaru konjunktivu slovesa „ver“ a participiem v ženském rodě (23):

23.: *Chtl jsem , aby žádná duše nepitoměla u cizích strojů , aby už nezbylo nic , nic , nic z toho zatraceného sociálního krámu ! Quería que ni siquiera un alma se viera apresada por los trucos de otros .*
Quería que no quedara nada , absolutamente nada de este maldito orden social .

Závěr části 3. :

Stejně jako v předcházejícím knižním titulu bylo i v případě Čapkova díla „R.U.R.“ nalezeno výrazně méně participiálních polovětných konstrukcí než infinitivních nebo gerundiálních. Nejčastějšími možnostmi překladu těchto konstrukcí do češtiny byly některé typy vedlejších vět, popřípadě různé předložky se substantivy. V případě překladu českého původního textu do španělštiny bylo participum použito ještě méně. Z celkového počtu 6 participiálních konstrukcí odpovídala jedna objektové vázané konstrukci se slovesem vnímání „ver“, na které poukazovala publikace Veselý a kol. (2004 : 78), ostatní participia se v díle objevila v závorkách a plnila popisnou funkci činností dané postavy podobně jako gerundia. Autor překládal participiy zejména různé slovní druhy ve funkci příslovečného určení.

VYHODNOCENÍ:

Stejně jako ve vyhodnocení získaných údajů z Cortázarova díla „*Konec hry*“, i v Čapkově „*R.U.R*“ nesmí tyto údaje chybět. Tyto údaje jsou rozděleny podobným způsobem jako v předešlém rozboru. První části (A) uvádí celkový počet polovětných konstrukcí. Druhá část (B) rozděluje výskyt polovětných konstrukcí podle příslušného neosobního slovesného tvaru, který je vytváří, třetí část (C) tohoto rozboru se však od části (C) v předešlém vyhodnocení nepatrně liší, zde jsou nalezené příklady polovětných konstrukcí rozděleny dle příslušného českého ekvivalentu, z kterého byly při překládání do španělštiny vytvořeny.

A) CELKOVÝ POČET NALEZENÝCH POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ: 110

B) ROZDĚLENÍ DLE NEOSOBNÍHO SLOVESNÉHO TVARU:

POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE S PARTICIPIEM:	6
POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE S INFINITIVEM:	19
POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE S GERUNDIEM:	85

C) ROZDĚLENÍ DLE ČESKÉHO EKVIVALENTU , Z KTERÉHO BYLY PŘEKLÁDÁNY DO ŠPANĚLŠTINY:

POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE překládány jednoduchou větou nebo ze souřadně spojených vět (pomocí spojky, interpunkčního znaménka):	87
POLOVĚTNÉ KONSTRUKCE jejichž ekvivalentem je v češtině nějaký TYP VEDLEJŠÍ VĚTY:	10
Z PŘECHODNÍKU:	1
Z RŮZNÝCH JMENNÝCH VAZEB (ve funkci příslovečného určení apod..)	6
ZE SAMOSTATNÉHO SUBSTANTIVA	1
Z ADVERBIA	1
VOLNĚ	4

Závěr oddílu II. :

Vyhodnocení získaných údajů ohledně výskytu polovětných konstrukcí ve španělském překladu Čapkova titulu „*R.U.R*“ se nám na první pohled může zdát velmi odlišné od vyhodnocení získaných údajů titulu předcházejícího. Vezmeme-li v úvahu rozsah obou titulů zjistíme, že zatímco bylo v díle argentinského spisovatele Julia Cortáзара nalezeno až 208 různých polovětných konstrukcí s jejich různými českými ekvivalenty, v Čapkově dramatu to bylo až o necelou polovinu méně, 110 takovýchto konstrukcí. Neznamená to však, že by se obě od sebe navzájem příliš lišila, protože rozsah Cortázarova titulu „*Konec hry*“ přibližně odpovídá dvojnásobku rozsahu Čapkova „*R.U.R*“ (224 stran X 104 stran).

Při podrobném prozkoumání částí (B) obou vyhodnocení dále zjistíme, že v prvním titulu převažovaly infinitivní polovětné konstrukce nad konstrukcemi tvořenými gerundií, v druhém díle tomu bylo naopak. Pro oba tituly však platí, že participiálních polovětných konstrukcí bylo nalezeno nejméně.

Jak už bylo poznamenáno, oddíly (C) obou vyhodnocení se od sebe navzájem liší. Ve vyhodnocení díla „*Konec hry*“ jsou rozděleny funkce polovětných konstrukcí dle příslušných českých ekvivalentů, které se ve většině případů neshodují s funkcemi těchto konstrukcí ve španělském původním textu. Oddíl (C) vyhodnocení údajů díla „*R.U.R*“ však tyto konstrukce rozděluje podle českých originálů, které byly poté překládány nějakou polovětnou konstrukcí. Důvodem rozdílného posuzování údajů o funkcích polovětných konstrukcí v oddílu (C) je především fakt, že pro španělský jazyk jsou výpovědi obsahující polovětnou konstrukci zcela běžné a hojně používané, zatímco v češtině se spíše setkáváme s různými druhy vět obsahujícími osobní slovesné tvary. Nasvědčuje tomu i skutečnost, že při překládání polovětných konstrukcí ze španělského originálu snadněji rozpoznáme funkci dané konstrukce a zvolíme k ní vhodný český ekvivalent, v opačném případě, při překládání původního českého textu do španělštiny, není zcela pravidlem užívat polovětné konstrukce a překladatelé volí spíše tvary sloves s osobními tvary, které jsou pro češtinu přirozené. Důvodem pro takový způsob překladu by také mohlo být nesprávné vytvoření polovětné konstrukce, popřípadě nevhodná volba neosobního slovesného tvaru nebo předložky či předložkových spojení u infinitivních vazeb, díky čemuž by mohlo dojít ke gramatickým nebo stylistickým chybám při překladu do španělštiny. Důkazem tohoto tvrzení je bezpochyby fakt, že při rozboru překladu polovětných konstrukcí v „*Konci hry*“ bylo nalezeno 140 příkladů těchto

konstrukcí, které byly do češtiny přeloženy některou z vět vedlejších a v rozboru díla „*R.U.R*“ to bylo pouze 10 případů, kdy byla původní česká vedlejší věta nahrazena některou z polovětných konstrukcí.

Za zmínku také stojí rozdílné používání konstrukcí s gerundiem v obou titulech. V překladu Cortázarova titulu do češtiny byly konstrukce s gerundii překládány především různými typy vedlejších vět, nebo také jednou ze souřadně spojených vět v souvětí, při překladu takových vět v „*R.U.R*“ nebyly gerundiální konstrukce použity vůbec. Při zadávání parametrů do korpusu textů nabídl tento korpus pouze gerundia popisující momentální činnosti hrdinů umístěné v závorkách, lze tedy předpokládat, že jednotlivé vedlejší věty byly do španělštiny překládány jinými jazykovými prostředky než gerundiálními polovětnými vazbami. Veškerá gerundia, která plnila zmíněnou popisnou funkci by v češtině nejlépe odpovídal málo používaný tvar přechodníku.

Celkové shrnutí praktické části:

Všechny 3 neosobní slovesné tvary - gerundium, participium a infinitiv, se v obou jazycích vyskytují v rozdílné míře. Pro španělštinu jsou tyto tvary velmi obvyklé a používané, v češtině se naopak v daleko větší míře vyskytují různé typy klasických vedlejších vět s osobními slovesnými tvary. Přispívá k tomu fakt, že pro jeden typ polovětných konstrukcí, konkrétně pro polovětné absolutní konstrukce, nemá čeština žádné doslovné jazykové prostředky a musí tak být tyto konstrukce překládány jinými gramatickými prostředky. Je tedy logické, že se bude překlad španělského originálu do češtiny a českého původního textu do paralelního španělského vždy více či méně lišit, což vyplývá také z vyhodnocení údajů obou knižních titulů.

O příčinách výběru vhodných jazykových prostředků při překladu z jednoho jazyka do druhého se nejlépe zmiňuje Zavadil (1995 : 190). Jeho teorie o rozdílném členění reality na množství procesů a odlišné pojetí dějové linie v obou jazycích, která byla popsána také v závěru teoretické části, je důkazem toho, že při překladu polovětných konstrukcí ze španělštiny do češtiny a při překládání originálního českého textu do španělštiny pomocí polovětných vazeb se setkáváme s mnoha různými ekvivalenty, ať už vedlejšími větami, jmennými vazbami s různou větněčlenskou funkcí, nebo slovesy v osobních tvarech.

Četnost výskytu polovětných konstrukcí v obou dílech, stejně jako jejich rozdílné funkční zařazení dle jazyka a také používání jazykových a gramatických prostředků pro daný jazyk typických, se v praktické části potvrdila. Z výše uvedených skutečností není možné, aby se daný původní text dokonale shodoval s jeho ekvivalentem v druhém jazyce z hlediska gramatického, stylistického i funkčního, což bychom stručně a jednoduše mohli zdůvodnit i tím, že v případě češtiny a španělštiny se jedná o dva jazyky spadající do rozdílné jazykové větve.

RESUMEN:

El objetivo principal de esta tesina ha sido internarse a la problemática de las construcciones semioracionales en español, o sea construcciones cuya base es una de las formas impersonales del verbo y cuyo sujeto puede concordar con el sujeto u otros miembros de la oración principal. Según esta definición los autores han dividido dichas construcciones en dos grupos. El primer grupo representan las construcciones en las que el sujeto de la forma impersonal del verbo se une con algún miembro de la oración principal. Éstas se llaman construcciones o cláusulas conjuntas o concertadas. Al siguiente grupo pertenecen las construcciones que llevan su propio sujeto explícito y cuyo objetivo es solamente complementar de cierta manera la oración principal. Estas construcciones llevan el atributo „*absolutas*“.

La tesina está dividida en dos partes: parte teórica y parte práctica. La parte teórica equivale a un análisis de definiciones, aspectos, actitudes y puntos de vista de algunos autores checos o españoles sobre mencionadas construcciones. Esta parte contiene también unos cuantos capítulos sobre las formas impersonales del verbo (*gerundio, participio e infinitivo*), sus cualidades, particularidades y el papel que tienen en las construcciones semioracionales. Se analizan también funciones de estas construcciones y posibilidades de parafrasearlas por medio de otras estructuras lingüísticas. Cada capítulo contiene muchos ejemplos mencionados en las gramáticas, la parte teórica que trabaja con los recursos checos incluye también las traducciones de dichos ejemplos. Cabe decir que la mayor diferencia entre la parte teórica trabajando con los recursos checos a la parte trabajando con los recursos españoles consiste en la existencia y presencia de las construcciones en estas dos lenguas. Las construcciones semioracionales forman una parte indivisible del sistema verbal español lo que no se puede decir del mismo sistema en la lengua checa. Para la lengua checa los equivalentes adecuados de estas construcciones son ante todo las oraciones subordinadas de varios tipos que contienen un verbo en su forma personal. Las construcciones semioracionales absolutas no tienen, por ejemplo, ningún equivalente existente en checo y por esta razón hay que buscar otros recursos lingüísticos en cuanto a la traducción de este tipo de construcciones al checo. El checo y el español son lenguas que pertenecen cada uno a diferentes grupos idiomáticos. El checo como una de las lenguas eslavas abarca la realidad de otro modo que el español. En checo existen muchos procesos que son mutuamente coordinados o subordinados entre ellos y la lengua tiene la tendencia de percibir también

las circunstancias de cierta acción como uno de estos procesos. En español la situación varía. El español no divide la realidad en muchos procesos o acciones individuales sino esta misma corresponde a una acción principal y todo el resto está percibido como particularidades de esta acción.

Sobre este conocimiento trata también la parte práctica de la tesina. Esta parte trata sobre las posibilidades de la traducción adecuada de las construcciones semioracionales al checo y de los equivalentes checos que fueron traducidos al español por una construcción semioracional con una forma verbal impersonal. El primer capítulo de esta parte aporta el análisis de una obra literaria escrita en español y traducida al checo. Se trata del libro „*Final del juego*“ cuyo autor es un escritor suramericano Julio Cortázar. En este capítulo se analizan las construcciones semioracionales encontradas en la obra y sus equivalentes checos más o menos típicos. Otro capítulo de la misma parte analiza los equivalentes checos encontrados en la obra „*R.U.R*“ de Karel Čapek para cuya traducción al español el traductor eligió una de las construcciones semioracionales.

La abundancia de la presencia de las construcciones absolutas en las dos obras, igual que sus diferentes funciones en ambas lenguas y el uso de los recursos gramaticales y lingüísticos típicos para cada una de estas lenguas se afirmó. La parte práctica declara la imposibilidad de la conformidad total del texto original español traducido al checo o al revés. No es posible que los dos textos equivalgan en los aspectos gramatical, estilístico y funcional porque se trata de dos lenguas diferentes.

BIBLIOGRAFIE K DIPLOMOVÉ PRÁCI :

- 1) **Hamplová, Sylva** : „*Stručná mluvnice španělštiny*“. Praha : Academia, 1996, ISBN 80-200-0552-8
- 2) **Zavadil, Bohumil** : „*Současný španělský jazyk II. (Základní slovní druhy : slovesa)*“. Praha : Univerzita Karlova, 1995, ISBN 80-7184-012-2
- 3) **Baéz San José, Valerio / Králová, Jana / Dubský, Josef** : „*Moderní gramatika španělštiny*“. Plzeň : Fraus, 1999, ISBN 80-7238-054-0
- 4) **Veselá, Jana / Reska, Jaroslav / Jašek, David** : „*Čeština a španělština (Srovnávání syntaktických struktur)*“. Ostrava, 2004, ISBN 80-7042-636-5
- 5) **Real Academia Española (Comisión de gramática)** : „*Esbozo de una nueva gramática española*“, Madrid : Espasa, 2004 , ISBN 84-239-4762-9
- 6) **Gómez Torrego, Leonardo**: „*Gramática didáctica del español*“. Madrid: SM, 2000, ISBN 84-348-8587-5
- 7) **Eguren, Luis / Fernández Soriano, Olga**: „*La terminología gramatical*“. Madrid: Gredos, 2006, ISBN 84-249-2857-1
- 8) **Hernanz, Luisa María**: „*Concordancia, rección y aspecto: las construcciones absolutas en español*“, Salamanca, 1991, ISBN 84-7846-312-7
- 9) **Fernández Leborans, María Jesús** : „*Los sintagmas del español. II. El sintagma verbal y otros*“. Madrid : Arco Libros, S.L., 2005, ISBN 84-7635-602-1
- 10) **Miguel Aparicio, Elena de** : „*El aspecto en la sintáxis del español : perfectividad e impersonalidad*“. Madrid : Universidad Autónoma de Madrid, 1992, ISBN 84-7477-392-X
- 11) **Narbona, Antonio** : „*Subordinadas adverbiales impropias en español II*“. Málaga : Editorial Ágora, 1990, ISBN 84-85698-56-8
- 12) **Bosque Muñoz Ignacio, Demonte Barreto Violeta** : „*Gramática Descriptiva de la Lengua Española*“. Madrid : Espasa Calpe, 1999, ISBN 84-239-7917-2
- 13) **Rubio Martínez, Juan Carlos** : „*Subordinadas adverbiales en español : la argumentación lingüística*“. Barcelona : Universidad Autónoma de Barcelona, 1992, ISBN 84-7929-035-8

-internetové odkazy:

<http://www.korpus.cz/intercorp>

<http://korpus.cz/Park/login>

<http://capek.misto.cz/rur-prace.html>

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/12559/cortazar-julio-konec-hry-2>

<http://slovník.seznam.cz/>

PŘÍLOHY:

A) pokračování výčtu příkladů (1k – 1w) ze str. 81,82 :

1k.: *El Maestro estaba casi hermoso , con su rostro fino y avizor , **haciendo** despegar la orquesta que zumbaba con todos sus motores .*

*Mistr byl téměř krásný , měl jemný a pátravý obličej **a nechával vzlétnout orchestr** , který hučel všemi svými motory .*

1l.: *...apagó la luz y con el hacha en la mano, esperó detrás de la puerta , **lamiendo** el filo del hacha y **pensando** que Thèrese era la puntualidad en persona .*

*zhasl světlo a se sekyrou v ruce čekal za dveřmi , **olizoval ostří sekyry a pomyslel si** , že Thèresa je ztělesněná dochvilnost .*

1m.: ***Encendiendo** un cigarrillo , se preguntó si no debería dar unos golpes discretos en la pared para que la mujer hiciera callar al chico .*

***Zapálil si cigaretu** a uvažoval , jestli by neměl tlumeně zaklepat na zed' , aby žena dítě utišila .*

1n.: ***Encendiendo** el velador , incapaz de volver a dormirse , Petrone se preguntó qué iba a hacer .
Petrone už nebyl schopn znovu usnout , **rozsvítil lampičku** a přemýšlel , co udělat .*

1o.: *...„Sí“ - admitió Morand , **encendiendo otro cigarrillo**- .*

*„ Ano “ , připustil Morand **a zapálil si další cigaretu** .*

1p.: *El Maestro saludó brevemente , **mirando una o dos veces hacia arriba** , de donde el ruido bajaba como bólidos para encontrarse con el de la platea y los palcos .*

*Mistr krátce pozdravil , **jednou či dvakrát se podíval vzhůru** , odkud se hluk valil dolů , aby se setkal s hlukem z přízemí a z lóží .*

1q.: *Pero la mujer vestida de rojo iba al frente , **mirando altanaramente** , y cuando estuve a su lado vi que se pasaba la lengua por los labios , lenta y golosamente se pasaba la lengua por los labios que sonreían .*

*Ale dáma v červeném šla v čele , **tvářila se povýšeně** , a když procházela kolem , uviděl jsem , že si olizuje rty , pomalu a mlsně si olizovala rty , které se usmívaly .*

1r.: ***Agachándose** , mojó las manos en la sangre que corría por la cara y el pelo del muerto , **mirando al mismo tiempo su reloj pulsera** que marcaba las siete y cuarenta .*

***Skrčil se** a namočil si ruce v krvi , která mrtvému stékala po tváři a po vlasech , **a přitom se podíval na hodinky** , ukazovaly sedm čtyřicet .*

1s.: *Había nueve ejemplares , y la mayoría apoyaba la cabeza sobre el cristal , **mirando con sus ojos de oro a los que se acercaban** .*

*Bylo tam devět exemplářů a většina si opírala hlavu o sklo **a dívala se zlatýma očima na ty** , kdo přicházeli .*

1t.: *Y siempre calladas , **mirando al fondo de las vías** , o el río al otro lado , el pedacito de río color café con leche .*

*A pořád jsme mlčely , **dívaly jsme se na konec kolejí** , nebo na řeku na druhé straně , na kousek řeky , která měla barvu bílé kávy .*

1u.: ***Gritando como una rata pisoteada** , la señora de Jonatán había podido desencajarse de su asiento , y con la boca abierta y los brazos tendidos hacia la escena vociferaba su entusiasmo .*

*Jonatánova paní **kvičela jako přišlápnutá krysa** , podařilo se jí vyprostit se ze svého sedadla a s otevřenými ústy a s rukama vztaženými k jevišti dávala hlasitě najevo své nadšení .*

1v.: *Petrone imaginó a un niño - un varón , no sabía por qué- débil y enfermo , de cara consumida y movimientos apagados . Eso se quejaba en la noche , **llorando pudoroso** , sin llamar demasiado la atención .*

Petrone si představil slabé a nemocné dítě - chlapečka , nevěděl přesně proč - s vyčerpaným obličejíkem a chabými pohyby . Tohle tu v noci naříkalo , **ostýchavě plakalo** , aniž by příliš přitahovalo pozornost .

Iw.: Por suerte esta vez no se encaprichó al cruzar las calles , y el tranvía estaba casi vacío al comienzo del recorrido , así que lo puse en el primer asiento y me senté al lado y no me di vuelta ni una sola vez en todo el viaje , ni siquiera al bajarnos : la última cuadra la hicimos muy despacio , él **queriendo meterse en los charcos y yo luchando para que pasara por las baldosas secas** .

Naštěstí tentokrát nezlobil při přecházení a tramvaj byla ze začátku skoro prázdná , takže jsem ho posadil na první sedadlo a sám jsem si sedl vedle něho a za celou cestu jsem se neobrátil , ani když jsme vystupovali . Poslední blok jsme procházeli hodně pomalu , **on chtěl lézt do louží a já ho tahal na suché dlaždice** .

B) pokračování ve výčtu nalezených polovětných konstrukcí účelových ze str. 95,96 :

El de la unión , **para hablar con** tus palabras .
„ Před obětí jednoty , **abych užil** tvých slov .

De la boca entreabierta le caía un hilo de saliva y Morand , dejando precipitadamente el vaso en el suelo , calculo que **para llegar a** la puerta tendría que engañarlo de alguna manera .

Z pootevřených úst mu kanula slina a Morand , který rychle odložil sklenici na zem , odhadl , že **aby mohl dojít** ke dveřím , bude nutné ho nějak oklamat .

Buscó un pretexto **para hablar con** el chico , le preguntó por una calle y oyó ya sin sorpresa una voz que era su voz de la infancia

Našel záminku k tomu , **aby mohl** chlapce **oslovit** , zeptal se ho na nějakou ulici a už bez údivu uslyšel hlas , který byl jeho dětským hlasem .

Yo hacía lo posible **para cruzar por** las partes más secas y no mojar me los zapatos nuevos , pero en seguida vi que a él le gustaba meterse en el agua , y tuve que tironear con todas mis fuerzas para obligarlo a ir de mi lado .

Dělal jsem , co jsem mohl , **abych šel po** co nejušších místech a nezmácel si nové boty , ale hned jsem viděl , že jemu se líbí šlapat do vody a musel jsem tahat vši silou , **abych ho donutil jít vedle mě** .

Lo malo es que **para llegar a** la Plaza de Mayo hay que cruzar siempre alguna calle con mucho tráfico , en Cangallo y Bartolomé Mitre no había sido tan difícil , pero ahora yo estaba a punto de renunciar , me pesaba terriblemente en la mano , y dos veces que el tráfico se paró y los que estaban a nuestro lado en el cordón de la vereda empezaron a cruzar la calle , me di cuenta de que no íbamos a poder llegar al otro lado porque se plantaría justo en la mitad , y entonces preferí seguir esperando hasta que se decidiera .

...**aby se** člověk **dostal** na Plaza de Mayo , musí vždycky přejít nějakou rušnou ulici , na Cangallo a Bartolomé Mitre to nebylo tak těžké , ale teď jsem to už chtěl vzdát , hrozně mě tížil na ruce a dvakrát , když se auta zastavila a lidé , kteří stáli na obrubníku , začali přecházet ulici , jsem si uvědomil , že nebudeme moci dojít na druhou stranu , protože se zarazí přesně uprostřed , a tak jsem radši čekal , až se rozhodne .

Entonces corríamos buscando impulso **para preparar de** un envión al breve talud del ferrocarril , encaramadas sobre el mundo contemplábamos silenciosas nuestro reino .

Pak jsme utíkaly , **abychom** s rozběhem naráz **vylezly** na krátký železniční násep , a povznesené nad svět jsme si tiše prohlížely naše království .

Si usábamos el de contar hasta veintiuno , imaginábamos dos o tres chicas más y las incluíamos en la cuenta **para evitar trampas** .

Když jsme počítaly do dvaceti , představovaly jsme si , že jsou tam ještě dvě nebo tři další holky a zahrnuly jsme je do rozpočítávání , **aby se nemohlo podvádět** .

Y de nuevo la mujer murmuraba palabras incomprensibles , el encantamiento de la madre **para acallar al** hijo atormentado por su cuerpo o su alma , por estar vivo o amenazado de muerte .

A žena znovu mumlala nesrozumitelná slova , mateřské zaklínání , **aby utišila** dítě soužené tělem nebo duší , trpící tím , že žije , nebo tím , že mu hrozí smrt .

Pero Therese ya debía de estar en camino , y al borde de las rocas donde mugía la Múltiple , el jefe de los verdes cercenaba el cuerno izquierdo del macho más hermoso y lo tendía al jefe de los que cuidan la sal , para renovar el pacto con Haghesa .

Ale Thérèse; se už musela být na cestě a na okraji skalisek , kde bučela Mnohonásobná , vůdce zelených odřezával levý roh nejkrásnějšího samce a podával ho vůdci těch , kdo stráží sůl , aby obnovil úmluvu s Haghesou .

Realmente bebía para olvidar , y lo proclamaba a partir del quinto vaso de tinto .
Opravdu pil , aby zapomněl , jak prohlašoval po páté sklenici červeného .

Le seguí dando manises un rato pero ya estaba decidido , y en una de esas me hice el que me levantaba para estirar las piernas y vi que no le importaba si seguía a su lado o me iba a darle manises a las palomas .

Ještě chvíli jsem mu dával buráky , ale už jsem byl rozhodnutý , a tak jsem se tvářil , jako že vstávám , abych si protáhl nohy , a viděl jsem , že je mu jedno , jestli jsem vedle něho , nebo jestli půjdu házet holubům buráky .

Como el juego marcaba estatua , le elegimos cosas preciosas que iban bien con las alhajas , muchas plumas de pavorreal para sujetar el pelo , una piel que de lejos parecía un zorro plateado , y un velo rosa que ella se puso como un turbante .

Podle pravidel měla být socha , tak jsme vybraly krásné věci , které šly dobře ke šperkům , hodně pavích per , aby si je dala do vlasů , kožešinu , která zdálky vypadala jako stříbrná liška a růžový závoj , který si dala jako turban .

Cuando volví a la platea todo el mundo estaba ya en su sitio , y molesté a la entera fila para alcanzar mi butaca .

Když jsem se vrátil na místo , všichni už seděli a já obtěžoval celou řadu , abych se dostal ke svému sedadlu .

Una o dos veces se lamió los labios para beberla
Jednou či dvakrát si olízl rty , aby se jí napil .

Nos gustaba flexionar las piernas y bajar , subir , bajar otra vez , entrando en una y otra zona de calor , estudiándonos las caras para apreciar la transpiración , con lo cual al rato éramos una sopa Babilonia .
Bavilo nás krčít nohy a shýbat se a vstávat a zase se shýbat , přecházet z jedné oblasti tepla do druhé , prohlížely jsme si obličej , abychom viděly , jak se potíme , a za chvíli jsme byly mokré jako myši .

La sábana te cubre a medias , mis manos empiezan a bajar por el terso dibujo de tu garganta , inclinándome respiro tu aliento que huele a noche y a jarabe , no sé cómo mis brazos te han enlazado , oigo una queja mientras arqueas la cintura negándote , pero los dos conocemos demasiado ese juego para creer en él , es preciso que me abandones la boca que jadea palabras sueltas , de nada sirve que tu cuerpo amodorrado y vencido luche por evadirse , somos a tal punto una misma cosa en ese enredo de ovillo donde la lana blanca y la lana negra luchan como arañas en un bocal

Přikrývka tě zpola zakrývá , prsty pomalu sjíždím po hladké kresbě tvého krku , skláním se a vdechuji tvůj dech , který je cítit nocí a sirupem , nevím , jak tě mé paže objaly , slyším námitku , bráníš se prohnutím v pase , ale oba tuhle hru známe příliš dobře na to , abychom jí věřili , musíš mi odevzdat ústa , která vyrážejí jednotlivá slova , tvé malátné a přemožené tělo se marně snaží vysmeknout , jsme jedinou věcí v tomhle propleteném klubku , kde bílá a černá vlna zápasí jako pavouci ve džbánu .

Sentándose en la cama se preguntó si lo mejor sería llamar al sereno para tener un testigo de que en esa pieza no se podía dormir .

Posadil se v posteli a přemýšlel , jestli by nebylo nejlepší zavolat nočního vrátného , aby měl svědka , že se v pokoji nedá spát .

Los gritos sobrepujaban ahora a los aplausos , la gente estaba demasiado ocupada abrazando y palmeando a los músicos para poder aplaudir , de modo que la calidad del estrépito iba virando a un tono cada vez más agudo , roto aquí y allá por verdaderos alaridos entre los que me pareció oír algunos con ese color especialísimo que da el sufrimiento , tanto que me pregunté si en las carreras y en los saltos no habría tipos quebrándose los brazos y las piernas , y a mi vez me tiré de vuelta a la platea ahora que el

escenario estaba vacío y los músicos en posesión de sus admiradores que los llevaban en todas direcciones , parte hacia los palcos , donde

Křik byl teď silnější než potlesk , lidé byli příliš zaměstnáni objímáním a poplácáváním hudebníků na to , **aby mohli tleskat** , takže hluk se proměnil v jediný tón , čím dál tím ostřejší , tu a tam prolomený skutečným zanařikáním , v kterém se mi občas zdálo , že slyším to zvláštní zbarvení způsobené utrpením , až jsem si říkal , jestli si při tom běhání a skákání někteří nezlámali ruce a nohy , a znovu jsem seskočil do hlediště , teď když jeviště bylo prázdné a hudebníci v zajetí svých obdivovatelů , kteří je nosili všemi směry , zčásti

Donde acabábamos era en las vías del Central Argentino , cuando la casa quedaba en silencio y veíamos al gato tenderse bajo el limonero **para hacer** él también su siesta perfumada y zumbante de avispas . Ale my jsme skončily u kolejí drah Central Argentino , když už bylo v domě ticho a viděly jsme , jak se kocour ukládá pod citrónovník , **aby si taky užil** siestu , voňavou a bzučící vosami .

Al otro día ninguna quería jugar **para poder ver** cómo era Ariel B . , pero temimos que interpretara mal nuestra interrupción , de manera que sorteamos y ganó Leticia .

Další den žádná z nás nechtěla hrát , **abychom viděly** , jak vypadá Ariel B , ale bály jsme se , že by si špatně vyložil to přerušení , takže jsme losovaly a vyhrála Leticia .

De la sábana que apenas te cubría alcanzo a entrever la ráfaga instantánea que surca el aire para perderse en la sombra y ahora estamos desnudos , el amanecer nos envuelve y reconcilia en una sola materia temblorosa , pero te obstinas en luchar , encogiéndote , lanzando los brazos por sobre mi cabeza , abriendo como en un relámpago los muslos **para volver a cerrar** sus tenazas monstruosas que quisieran separarme de mí mismo .

Zahlédnu náhlý závan přikrývky , která tě sotva zakrývala , proletí vzduchem a zmizí v šeru a teď jsme nazí , svítání nás zahaluje a smiřuje v jediné chvějivé hmotě , ale ty tvrdošjně bojuješ , skrčíš se , vymrštíš paže proti mojí hlavě , rozevřeš stehna jako blesk , **abys znovu sevřela** jejich obludné kleště , které by mě chtěly oddělit ode mne samotného .

A Somoza parecía preocuparle únicamente su idea fija , y si alguna vez invitaba a Morand a beber un cognac en su departamento no era más que **para volver** sobre eso . Nada muy extraordinario , después de todo Morand conocía demasiado bien los gustos de Somoza por ciertas literaturas marginales como para extrañarse de su nostalgia .

Zdálo se , že Somozu zaměstnává pouze jeho utkvělá představa , a jestliže někdy pozval Moranda k sobě na koňak , bylo to jen proto , **aby se k ní vrátil** . To nakonec nebylo nic výjimečného a Morand příliš dobře znal Somozovu zálibu v určité okrajové literatuře , aby se pozastavoval nad jeho nostalgii .

Mi inteligencia , si me permitís llamarla así , sintetizó instantáneamente todas las anomalías dispersas e hizo de ellas la verdad : una función para empleados y familias de la compañía " Alpargatas " , que las ranas del Ópera ocultaban en los programas **para vender** las plateas sobrantes .

„ Má intelligence , jestli mi dovolíš tomu tak říkat , okamžitě syntetizovala všechny ty různé abnormality a stvořila z nich pravdu : představení pro zaměstnance a příbuzné společnosti „ Alpargatas “ , kterou ti vykukové z kina Ópera v programu zatajili , **aby prodali** zbývající místa .

Lo dije **para oírme** yo mismo y sentirme todavía más contento , porque con él lo único que servía era agarrarlo bien y llevarlo , las palabras no las escuchaba o se hacía el que no las escuchaba

Řekl jsem to , **abych se slyšel** a cítil se ještě spokojenější , protože na něho platilo jen pevně ho chytit a odvést , slova neposlouchal nebo se tvářil , že je neposlouchá .

Las chicas estaban rojas y excitadas , me rodearon como gallinitas cacareantes (hacen pensar en volátiles diversos) **para decirme** que Mendelssohn había estado bestial , que era una música como de terciopelo , y que tenía un romanticismo divino

Dívky byly červené a vzrušené , obklopily mě jako kdákající slepičky (připomínají různou drůbež) , **aby mi řekly** , že Mendelssohn byl úžasný , že to byla hudba jako ze sametu a z organtýnu a že byla božsky romantická

Con una agilidad increíble la señora de Jonatán puso un pie entre las dos manos de la chica de Epifanía , que cruzaba los dedos **para hacerle** un estribo , y se precipito de cabeza en el interior del palco .

Jonatánova paní neuvěřitelně hbitě vsunula nohu do rukou Epifaníovy dcery , která spojila prsty , **aby jí udělala** stoličku , a po hlavě se vrhla do lóže .

Pero aun más extraño era preguntarse por que a ultimo momento , antes de subir al auto después del llamado de Somoza , había sentido como una necesidad de telefonar a Therese a su oficina para pedirle que más tarde viniera a reunirse con ellos en el taller .

*Ale ještě podivnější byla otázka , proč v poslední chvíli , než po Somozově telefonátu nasedl do auta , pocítil jakousi potřebu zavolat Thérèse; se do kanceláře , **aby** za nimi později **přišla** do ateliéru .*

Todo era análogo y por eso , para ponerle un ejemplo al caso , bien podría suceder que el panadero de la esquina fuese un avatar de Napoleón , y él no lo sabe porque el orden no se ha alterado , porque no podrá encontrarse nunca con la verdad en un autobús ;

*Všechno bylo obdobné , takže , **abych k tomu uvedl** příklad , mohlo by se klidně stát , že pekař na rohu je vtělením Napoleona , jenže to neví , protože rád se neporušil , protože nikdy nenajde pravdu v autobuse ;*

-Ahora se ríen de mí cuando les digo que Luc murió unos meses después , son demasiado estúpidos para entender que ... Sí , no se ponga usted también a mirarme con esos ojos .

*„ Teď se mi smějou , když jim řeknu , že Luc za pár měsíců umřel , jsou příliš hloupí , **než aby pochopili** ...
No ano , nekoukejte se na mě i vy s tímhle výrazem .*

Bastaba con ser la madre de una de las chicas para hacerse la perfecta ilusión del desfile , máxime cuando al frente evolucionaban ocho imponderables churros esgrimiendo esos bastones con borlas que se revolean , se tiran al aire y se barajan .

*Stačilo , **aby** člověk byl matkou jedné z dívek , a **iluze** defilé **byla dokonalá** , zvláště když v čele pochodovalo osm úžasných kočiček šermujících takovými těmi hůlkami se střapci , kterými se točí , vyhazují se do vzduchu a chytají .*

*De cuando en cuando apretaba un poco el acelerador para mantener el motor caliente ;
Čas od času lehce sešlápl plyn , **aby** motor **zůstal** zahřátý ;*

*pero no sé por qué en ese momento se me daba por pensar que también a veces papá y mamá sacaban el pañuelo para secarse , y que también en el pañuelo había una hoja seca que les lastimaba la cara ale nevím proč mě v tu chvíli napadlo , že táta a máma taky někdy vytáhnou kapesník , **aby se otřeli** , a že v tom kapesníku je suchý list , který jim poraní tvář .*

Tía Ruth nos pidió a Holanda y a mí que bañáramos a José , se llevó a Leticia para hacerle el tratamiento , y por fin pudimos desahogarnos tranquilas .

*Teta Ruth nás poprosila , abychom s Holandou vykoupaly Josého , a odvedla Leticii , **aby jí udělala léčbu** , a konečně jsme se mohly klidně vypovídat .*

El frío complica siempre las cosas , en verano se está tan cerca del mundo , tan piel contra piel , pero ahora a las seis y media su mujer lo espera en una tienda para elegir un regalo de casamiento , ya es tarde y se da cuenta de que hace fresco , hay que ponerse el pulóver azul , cualquier cosa que vaya bien con el traje gris , el otoño es un ponerse y sacarse pulóveres , irse encerrando , alejando

*Chladno vždycky všechno komplikuje , v létě je člověk tak blízko světa , tak těsně na dotek , ale teď na něho v půl sedmé manželka čeká v obchodě , **aby vybrali** svatební dar , už je pozdě a uvědomuje si , že je zima , musí si vzít modrý svetr , cokoli , co se hodí k šedému obleku , podzim je neustálé oblékání a svlékání svetrů , neustálé uzavírání , vzdalování .*

Así una vez más , para dormir después con la cara empapada de un llanto estúpido , hasta las once de la mañana , la hora en que traen el diario con las noticias de los que se han ahogado de veras .

*Tak ještě jednou , **abys** pak **spala** s tváří promáčenou hloupým pláčem až do jedenácti hodin dopoledne , kdy chodí noviny se zprávami o těch , kdo se utopili doopravdy .*

*Por fin tenía todo el silencio necesario para dormir a pierna suelta , y le pesaba .
Konečně měl všechno ticho , jaké potřeboval , **aby mohl spát** jako dřevo , a to ticho mu vadilo*

Irónicamente pensó que extrañaba el llanto del niño , que esa calma perfecta no le bastaba para dormir y todavía menos para estar despierto

*Ironicky ho napadlo , že mu schází ten dětský pláč , že tenhle naprostý klid mu nestačí k tomu , **aby usnul** , a ještě méně k tomu , aby byl vzhůru .*

A esa hora si yo hubiera viajado solo me habría largado del tranvía para seguir a pie hasta el centro , para mí no es nada ir a pie desde el Once a Plaza de Mayo , una vez que me tomé el tiempo le puse justo treinta y dos minutos , claro que corriendo de a ratos y sobre todo al final .

Kdybych jel v tuhle hodinu sám , vystoupil bych z tramvaje, abych mohl jít dál pěšky do centra , pro mě to nic není jít pěšky z Once na Plaza de Mayo , jednou , když jsem si měřil čas , jsem to stihl přesně za třicet dva minut , jasně že jsem chvílemi běžel , hlavně ke konci .

C) pokračování výčtu příkladů gerundií zvrtných sloves ze str. 107 :

DOMIN (zastaví se nad ním) :
DOMIN (Parándose casi encima de él) :

HELENA (vrhá se na kolena) :
ELENA (Tirándose de rodillas) :

PRIMUS (vrhne se na kolena) :
PRIMUS (Tirándose de rodillas al suelo) :

DR . GALL (usedne) : Hm , nic .
DR . GALL (Sentándose) : Hmm , nada .

HELENA (usedá) : To tedy bylo ... lehkomyšlné ?
ELENA (Sentándose) : ¿Fue ... temerario ?

ALQUIST (usedne) : Co chtějí Roboti .
ALQUIST (Sentándose) : ¿Qué quieren los robots ?

Víš , tam v zahradě si vždycky dám do vlasů květiny , ale není tam ani zrcadlo , ani nikdo - (Nakloní se k zrcadlu .) Ty že jsi krásná ?

Sabes , allí en el jardín siempre me pongo flores en el pelo , pero allí no hay ni espejo ni gente . (Agachándose para verse en el espejo .)

PRIMUS (rozepíná kazajku) :
PRIMUS (Abrochándose la chaqueta) :

Ale za půl miliardy - (Klopýtá vlevo .)
Pero por quinientos ... (Se dirige tambaleándose hacia la izquierda .) zobraz kontext

ALQUIST (motá se k nim) :
ALQUIST (Tambaleándose hacia ellos) :

(Kopne do něho .)
(Dádoles patadas .)

DOMIN (otočí se) :
DOMIN (Dándose la vuelta) :

FABRY (obrátí se) :
FABRY (Dándose la vuelta) :

D) pokračování ve výčtu příkladů gerundií ostatních sloves ze str. 107,108 :

DOMIN (*dívá se* na hodinky) :
DOMIN (*Mirando* _el reloj) :

FABRY (*nechá* květin) :
FABRY (*Dejando* _las flores) :

NÁNA (*skládá* brýle) :
EMMA (*Dejando* _las gafas) :

DOMIN (*dívá se* na hodinky) :
DOMIN (*Mirando* _el reloj) :

BUSMAN (*klade* knihy na stůl) :
BUSMAN (*Dejando* _los libros encima de la mesa) :

HALLEMEIER (*obrábí se od* okna) :
HALLEMEIER (*Befando* _de mirar por la ventana) :

FABRY (*skloní* revolver) :
FABRY (*Bajando* _el revólver) :

HELENA (*pustí* hřeben) :
ELENA (*Dejando* _caer el peine) :

DOMIN (*diktuje*): " - že neručíme za zboží poškozené dopravou .
DOMIN (*Dictando*) : « Nosotros no aceptamos ninguna responsabilidad por los productos dañados durante el transporte .

MARIUS (*vstoupí*): Pane řediteli , nějaká dáma prosí –
MARIUS (*Entrando*) : Señor , hay una señora que quiere ...

NÁNA (*vejde* zleva) :
EMMA (*Entrando* _por la izquierda) :
A zuří ? ¿Está aún rabiando_?

Jsou jako ruce , jako jazyky , jako postavy - (*Tluče pohrabáčem* do ohně .) Oh lehňte ! Parecen manos ,
lenguas , son como formas vivas .
(*Atizando* _el fuego .)

HELENA (*nalévá*): Vy jste nějakou čekali ?
ELENA (*Llenando* _los vasos) : ¿Hemos estado esperando un barco ?

Amélie *spouští* kotvy .
El Amelia (*anclando*)_.

HALLEMEIER (*vejde* za Fabrym) :
HALLEMEIER (*Entrando* _tras Fabry) :

NÁNA (*slabikuje*): " Válka na Bal - ká-ně . "
EMMA (*Silabeando* _las palabras) : « Guerra en los Bal-ka-nes ... »

NÁNA (*slabikuje*): " Ro - bot-ští vojáci ni - ko-ho ne-še-tří v do - by-tém ú - ze-mí .
EMMA (*Silabeando*) : « Los soldados-robots no perdonan a nadie en el territorio ocupado . " Po - sled-
ní zprá - vy .

V kontrastu k této výzdobě stěn je na zemi nádherný turecký koberec , vpravo kulatý stůl , pohovka , kožená klubovní křesla a knihovna , v níž místo knih stojí láhve s vínem a kořalkami .

Contrastando con los adornos de las paredes , el suelo está cubierto por una magnífica alfombra turca . A la derecha hay una mesa redonda , un sofá , una butaca de cuero y una librería en la que , en lugar de libros , hay botellas de vinos y alcoholes .

DOMIN (*směje se*) :
DOMIN (*Riende*) :

DOMIN (*směje se*) :
DOMIN (*Riende*) :

HELENA (*směje se*) :
ELENA (*Riende*) :

DOMIN (*položí ruku* Sulle na rameno) :s
DOMIN (*Poniendo su mano* sobre el hombro de Sula) :

HELENA (*sáhne* mu do kapsy) : Co je to ?
ELENA (*Metiende* la mano en el bolsillo .

HALLEMEIER (*otevřít* okno) :
HALLEMEIER (*Abriendo* la ventana) :

DOMIN (*otevře* dveře vpravo) :
DOMIN (*Abriendo* la puerta de la derecha) :

ALQUIST (*odchází*) : Zemřít .
ALQUIST (*Saliendo*) : Morir .

DOMIN (*vrhne se* do lenošky a *zapaluje* doutník) :
DOMIN (*Tirándose* en una butaca y *encendiendo* un puro) :

FABRY (*rozsvítí* žárovku na krbu) : Sviť , hromničko lidstva !
FABRY (*Encendiendo* la lámpara de la repisa de la chimenea) :

E) pokračování ve výčtu polovětných konstrukcí se zvrtným slovesem „levantarse“ ze str. 108,109 :

(*Vstane.*) Ze zvláštní úcty , slečno , vám ukážeme víc než jiným a - jedním slovem –
(*Levantándose.*) Consideraremos como un honor especial enseñarle a usted más que al resto , porque ...
en realidad ... quiero decir ...

DOMIN (*vstane*) : V čítankách je placená reklama a ostatně nesmysl . Stojí tam například , že Roboty vynalezl starý pán .

DOMIN (*Levantándose*) : Sobre todo esto los libros de texto están llenos de anuncios pagados , y de estupideces .

HELENA (*vyskočí*) : Cože ?
ELENA (*Levantándose de un salto*) : ¿Qué ?

HELENA (*vstane*) : Bude to tak ?
ELENA (*Levantándose*) : ¿Sí ?

DOMIN (*vyskočí*) : Revoltu Robotů !
DOMIN (*Levantándose de un salto*) : ¡Una sublevación de robots !

HELENA (*vstane*) : Harry , co je ti ?
ELENA (*Levantándose*) : Harry , ¿qué te pasa ?

HELENA (*vyskočí*) : Náno !
ELENA (*Levantándose de un salto*) : ¡Emma !

NÁNA (*vstane*): Co je to ?
EMMA (*Levantándose*) : ¿Qué es ?

HELENA (*vstane ustrnulá*) :
ELENA (*Levantándose_horrORIZADA*) :

HALLEMEIER (*vyskočí*): Cože ?
HALLEMEIER (*Levantándose_de un salto*) : ¿Qué ?

BUSMAN (*vyskočí*): Klaním se , paní Heleno . Gratuluju .
BUSMAN (*Levantándose_de un salto*) : Mis felicitaciones , madame Elena .

BUSMAN (*vstane*): Nono , copak se vám stalo ?
BUSMAN (*Levantándose*) : Hola , ¿qué hacéis ?

HALLEMEIER (*vyskočí*): Zlořečeně , proč zrovna tu ?
HALLEMEIER (*Levantándose_de un salto*) : ¡Maldita sea ! ¿Y por qué había de ser justamente eso ?

DOMIN (*vstává*): Je to z toho ?
DOMIN (*Levantándose*) : ¿Es del manuscrito ?

HELENA (*vstane*): Harry !
ELENA (*Levantándose*) :

ALQUIST (*vstane*): První .
ALQUIST (*Levantándose*) : El primero .

ALQUIST (*vstává*): Co - cože , smích ?
ALQUIST (*Levantándose*) : ¿Qué ... , qué es esto ? ¿Risas ?

PRIMUS (*vstává*): Neboj se , pane , a řež .
PRIMUS (*Levantándose*) : Señor , no tenga miedo de abrirme .